

TIDSSKRIFT FOR LANDØKONOMI

NR. 2
JULI 2021
207. ÅRGANG

Ansvarshavende redaktør

- * Sektionsleder, lektor Jesper Sølvér Schou
Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi,
Københavns Universitet

Redaktion

- * Chefkonsulent Maria Skovager Østergaard
Landbrug & Fødevarer

- * Specialkonsulent Knud Bjerre
Landbrugsstyrelsen
Repræsentant for det Kgl. Danske
Landhusholdningsselskabs præsidié

- * Lektor Tove Christensen
Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi
Københavns Universitet

- * Chefkonsulent
Torben Wiborg
Velas

- * Seniorrådgiver Henning Otte Hansen
Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi,
Københavns Universitet

Oplag

- * 550 stk.

Tryk

Ecograf ApS Højbjerg

Abonnement

- * 550 kr. excl. moms pr. år
- * Medlemmer af Det Kongelige Danske
Landhusholdningsselskab modtager gratis
Tidsskrift for Landøkonomi

Løssalg

150 kr. excl. moms og forsendelse

Udgivere

- * Det Kongelige Danske
Landhusholdningsselskab
c/o Institut for Fødevare- og
Ressourceøkonomi
Københavns Universitet
Rolighedsvej 23
1958 Frederiksberg C
Mail: lhs1769@ifro.ku.dk
www.1769.dk
- * Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi
Københavns Universitet
Rolighedsvej 23
1958 Frederiksberg C
Tlf. 35 33 68 00
Mail: ifro@ifro.ku.dk
www.ifro.ku.dk

Sats & layout

- * Henning Otte Hansen
- * Malene Jensen-Juul

INDHOLD

Redaktionelt forord133

Jesper Sølvér Schou og Henning Otte Hansen,
Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet

Den danske pelssektor 1930-2021 - en epoke er slut135

Henning Otte Hansen,
Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet

Minkproduktion i Danmark – høj risiko og til tider højt afkast155

Jens-Martin Roikjer Bramsen, Theresa Fredenslund og Jesper Sølvér Schou
Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet

Den globale pelsindustri165

Henning Otte Hansen,
Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet

Det sidste led i pelsværdikæden: Pelsdetailhandlen.....179

Henning Otte Hansen,
Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet

**Den danske pelssektor ind i det 21. århundrede - Struktur, udvikling og
markeder.....187**

Henning Otte Hansen,
Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet

Det danske minkerhverv: Nedlukning 2020-2021.....203

Henning Otte Hansen,
Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet

REDAKTIONELT FORORD

I dette nummer af Tidsskrift for Landøkonomi ses der tilbage på minkproduktionen i Danmark, som fik en brat ende i slutningen af 2020. I den første artikel, **Den danske pelssektor 1930-2021 – en epoke er slut**, identificeres en række af de økonomiske, strukturelle og markedsmæssige tendenser, som har præget sektorens udvikling i perioden. Det konstateres, at den danske pelsepoke startede, fordi landbrugskrisen og lave landbrugspriser tvang landmændene til at finde alternative indtægtskilder. Senere hen har der gennem flere årtier været kampagner og modstand mod sektoren. I forhold til andre lande synes antipels-kampagnerne i Danmark dog ikke at have haft nogen stor effekt. Der er en række mulige forklaringer på dette forhold, som omtales i artiklen.

I den anden artikel, **Minkproduktion i Danmark – høj risiko og til tider højt afkast**, tages der udgangspunkt i, at beslutningen om at aflive alle mink i Danmark og den efterfølgende fastsættelse af erstatning kortvarigt satte minkbedrifternes økonomi i fokus. Meningerne om minkerhvervets fremtid var stærkt delte. I den ene lejr mente man, at minkbedrifterne ikke havde tjent penge i mange år, og alligevel var på vej til at bukke under, mens man i den anden lejr mente at branchen efter et lang udskilningsløb var på vej til en ny historisk optur. I artiklen gøres der status over minkbedrifternes udvikling og indtjening, og der laves nogle nedslag, der kan give en lidt større forståelse for historien om mink i Danmark.

I den efterfølgende artikel, **Den globale pelsindustri**, vises det, at der er sket markante strukturelle forandringer i den pelssektors internationale handel og arbejdsdeling. Pelssektoren har de seneste årtier endvidere udviklet sig til at bestå af adskillige led i meget globale værdikæder, og der er igennem årene sket forskydninger mellem lande og mellem landegrupperinger. Senest er Nordens betydning faldet i de seneste tiår, mens Østeuropa har haft en stigende produktion, hvor især Polen er vigtig spiller.

Artiklen, **Det sidste led i pelsværdikæden: pelsdetailhandlen**, tager udgangspunkt i, at værdikæden for pelsprodukter slutter ved detailhandlen og forbrugeren. Detaileddets udvikling, attraktivitet og integration kan være vigtig for hele værdikæden. Værdien af den samlede pelsdetailhandel kan være et vigtig nøgletal, idet det giver information om markedets størrelse og om udbuds-efterspørgselsforholdene.

I **Den danske pelssektor ind i det 21. århundrede - Struktur, udvikling og markeder**, er der fokus på udviklingen i den danske pelssektor efter år 2000. Denne periode er interessant, fordi bl.a. pelsmarkedet, afsætningen, strukturen, konkurrenceevnen og auktionshusene gennemgik store forandringer i den periode. Antallet af pelsfarme blev

halveret i perioden 2000-2019, men den gennemsnitlige bedriftsstørrelse voksede med en faktor 2,5. Den var også en periode, hvor minkfarmerne i stigende omfang havde planer om at foretage investeringer og evt. etablering i udlandet.

I den sidste artikel, **Det danske minkerhverv: nedlukning 2020-2021**, beskrives forløbet omkring nedlukningen. Det konstateres at en stor erhvervssektor de facto blev nedlagt ved politisk beslutning for første gang med beslutningen om at aflive alle mink i Danmark den 4. november 2020. Det var også første gang, at folkesundheden havde så stor vægt bag en væsentlig politisk beslutning, idet hensynet til folkesundheden og sundhedsmyndighedernes vurderinger og anbefalinger var altafgørende i beslutningerne. Hele forløbet medførte en række yderligere diskussioner, herunder omfanget af aflivningerne, de samfundsøkonomiske omkostninger, værdifastsættelsen af indkomsttabene og forbud mod fremtidig minkavl.

God læselyst.

Sektionsleder, lektor, Cand. Agro, ph.d.

Jesper Sølvér Schou (ansvarshavende redaktør)

og seniorrådgiver Henning Otte Hansen,

Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet

DEN DANSKE PELSSEKTOR 1930-2021

– EN EPOKE ER SLUT

Henning Otte Hansen, Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet

Den danske pelsavl startede, fordi landbrugskrisen og lave landbrugspriser tvang landmændene til at finde alternative indtægtskilder. I starten var ræve det vigtigste pelsdyr, men fra begyndelsen af 50'erne tog minken helt over.

I 1930 stiftede man Dansk Pelsdyravlerforening, og i 1946 begyndte foreningen selv at holde auktioner under navnet Danske Pels Auktioner. Det er unikt, at et landmandsejet andelsselskab allerede fra starten i 1930'erne formåede at opbygge én landsdækkende virksomhed, hvorved efterfølgende fusioner og konsolidering blev unødvendige. Danske Pels Auktioner blev efterfølgende verdens største pelsauktionshus

I 1954 startede man et samarbejde med pelsavlerne i Norge, Sverige og Finland om markedsføringsselskabet Saga Furs of Scandinavia. I 2004 forlod Dansk Pelsdyravlerforening imidlertid samarbejdet af en række forskellige årsager. I stedet blev København Fur det nye navn for både auktionshuset og luksusbrandet.

København Fur har igennem mange år også modtaget og omsat udenlandske skind på auktionerne, hvilket har styrket København Furs placering som markedsplads, men også givet organisatoriske og økonomiske udfordringer.

Der har igennem flere årtier været kampagner og modstand mod sektoren. I forhold til andre lande synes antipels-kampagnerne i Danmark dog ikke at have haft nogen stor effekt. Der er en række mulige forklaringer på dette forhold.

I perioden 1930-2021 har der været længerevarende tendenser og forløb, som også har præget sektorens udvikling i perioden. I artiklen identificeres en række af disse økonomiske, strukturelle og markedsræssige tendenser.

Indledning

Den danske pelssektor begyndte i 1930 og sluttede foreløbigt i 2021, hvor de sidste mink blev aflivet. Dermed er en epoke slut efter 90 år. Det har været en interessant erhvervsudvikling med høj vækst, men også med turbulens – både markedsræssigt, økonomisk og politisk.

I starten var sølv-ræve mest udbredt, men mink blev hurtigt det mest almindelige pelsdyr. Samtidig blev hele værdikæden

integreret, og det endte med en stærk global værdikæde styret af minkavlerne.

Den 90-årige historie indeholder interessante milepæle og særlige begivenheder, som har haft afgørende betydning for udviklingen. Der har imidlertid også været nogle længerevarende tendenser og forløb, som også har præget sektorens udvikling i perioden. Begge dele, både nedslagspunkter, milepæle og særlige begivenheder samt de længerevarende

tendenser og forløb, bliver beskrevet og analyseret i denne artikel.

Den spæde start.

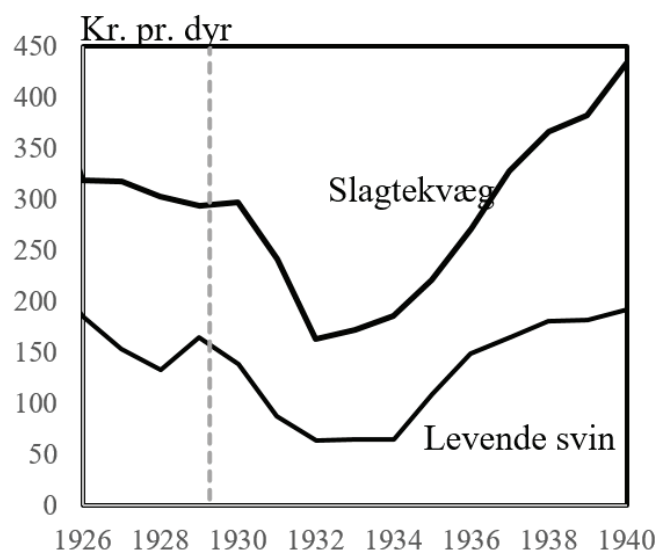
Den danske pelshistorie startede i 1929, hvor en norsk veterinærstuderende sammen med to danske partnere startede opdræt af sølvræve i Danmark. Rævene kom fra Norge, og prisen på den tid var 4.000 kroner pr. par – mere end det dobbelte af en normal årsindtægt. Til sammenligning var den gennemsnitlige årsløn til "karle og fodermestre" omkring 2.000 hhv. 2.250 kr. om året (Danmarks Statistik, flere årgange a). Eksportprisen på levende svin lå på ca. 150 kr. pr. stk. (Det Statistiske Departement, 1958).

Trods de store opstartsomkostninger var interessen for sølvræveavl stor. Det skyldtes, at landbruget var på vej ind i en økonomisk krise; det, der senere blev kaldt landbrugskrisen i 1930'erne. Det begyndte med aktiekursfaldene i 1929, faldende råvarepriser, arbejdsløshed og depression. Danmark importerede foderkorn og havde umiddelbart fordel af de faldende råvarepriser, hvilket blandt andet medførte store investeringer i nye svinestalde. Efterfølgende faldt også priserne på bacon og smør, og dermed opstod der en alvorlig indtjeningskrise.

Figur 1 og 2 illustrerer, at landbrugets priser og indtjening dykkede omkring 1929-30 og de efterfølgende år – samtidig med at pelsdyrproduktion i Danmark havde sin spæde begyndelse.

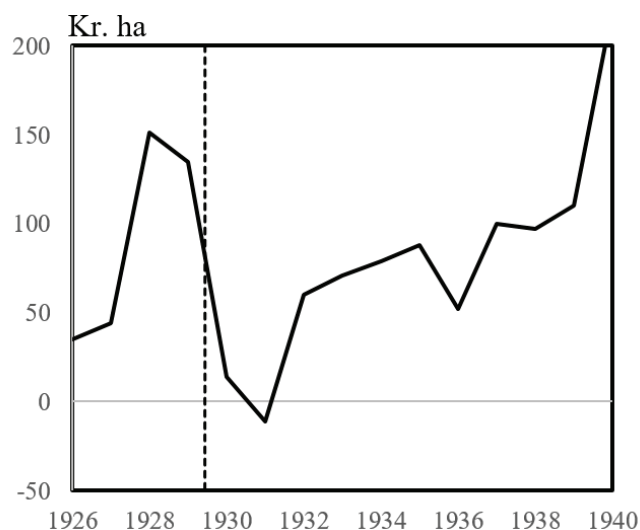
Krisen betød, at der var et stort behov for at finde alternative indtægtskilder eller supplerende indtjeningsmuligheder. Pelsavl og planteavl passede fint sammen tidsmæs-

Figur 1 Danske eksportpriser på slagtekvæg og levende svin, 1926-1940

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Det Statistiske Departement (1958).

Figur 2 Nettoudbytte pr. ha, 1926-1940

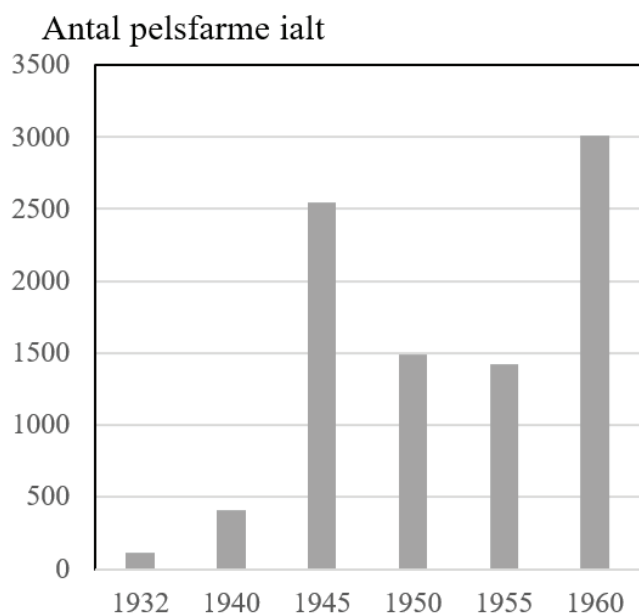

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Danmarks Statistik (2021).

sigt, og salgspriserne på sølvræveskind var høje i den periode. På et tidspunkt var et sølvræveskind lige så meget værd som to køer (Jensen, 2005).

De første pelsfarme blev primært etableret omkring havneområderne, hvor avlerne havde nem adgang til foderet (CFC, 2002). Allerede i 1932 var der over 200 farme, og i 1940 var det steget til ca. 400, jf. figur 3.

Figur 3 Antal pelsdyrfarme i Danmark, 1932-1960

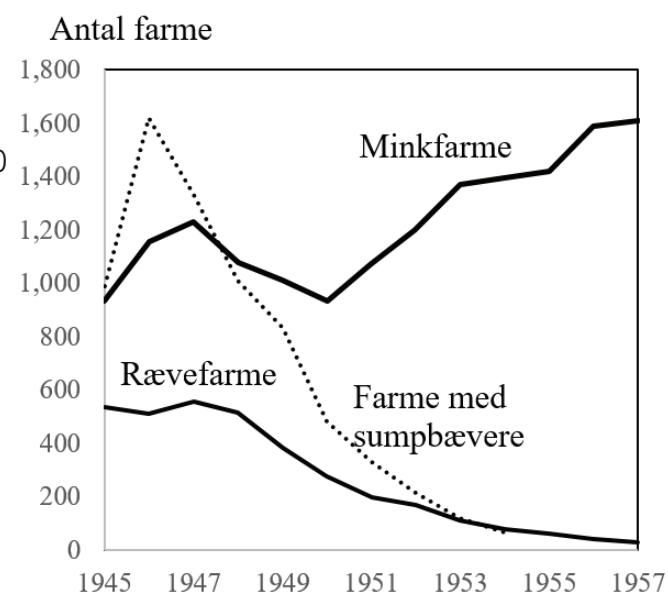

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Dansk Pelsdyravlerforening (1980).

Det store antal pelsfarme i midten af 1940'erne skyldtes, at der var mange pelsfarme med sumpbævere. Det var dog relativt små farme med få dyr pr. farm.

I begyndelsen var det ellers ræve, der dominerede pelsavl. Det ændrede sig gradvist i løbet af 1940'erne, og fra begyndelsen af 50'erne tog minken helt over og har siden stort set udkonkurreret rævene. Farme med sumpbævere forsvandt også ud af billedet i tiden efter Anden Verdenskrig, jf. figur 4.

Figur 4 Antal farme med mink, ræve og sumpbævere i Danmark 1945-1957

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Danmarks Statistik (flere årgange b).

Dansk Pelsdyravlerforening

I 1930 stiftede man Dansk Pelsdyravlerforening. Foreningens formålsparagraf var at arbejde for pelsdyravlens fremme i Danmark, samt at varetage medlemmernes interesser, hvilket skulle opnås ved:

”at udbrede interessen for pelsdyravl,
at arrangere udstillinger og præmieringer af pelsdyr,
at yde medlemmerne råd og støtte til pelsdyravl,
at gennemføre stambogsføring,
at udgive et medlemsblad.”

Det første medlemsblad, ”Dansk Pelsdyravl”, udkom kort tid efter og har siden været et vigtigt led i kommunikationen mellem foreningen og avlerne.

Dansk Pelsdyravlerforening består af fire landsdelsforeninger: Nordjylland, Midtjylland, Fyn & Sydjylland samt Sjælland &

Bornholm. I hver landsdel eksisterer der desuden en række lokalforeninger.

Foreningens bestyrelse består af de fire formænd i landsdelsforeningerne og tre medlemmer, der vælges på den årlige generalforsamling. Der er således en stærk lokal forankring i foreningen. I 1992 besluttede Dansk Pelsdyravlerforenings bestyrelse at fusionere Dansk Pelsdyravlerforening og Danske Pels Auktioner til én organisation med fælles ledelse.

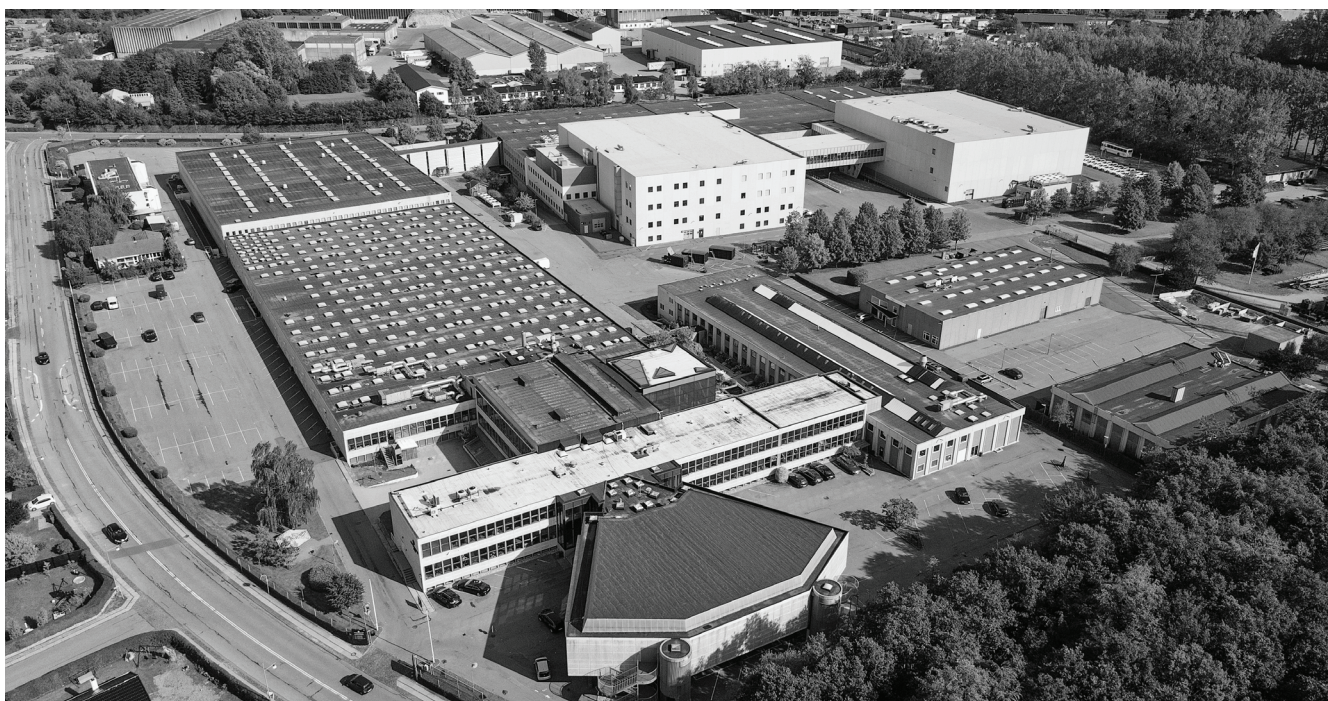
Det er unikt, at et landmandsejet andels-selskab allerede fra starten i 1930'erne formåede at opbygge én landsdækkende virksomhed. Hvis man ser på andre landmandsejede andelsselskaber inden for forsyning og forarbejdning, var der langt flere selvstændige selskaber. Antallet af andelsmejerier og -slagterier voksede helt frem til henholdsvis 1940'erne og 1960'erne, hvorefter de gennemgik en voldsom fusions- og konsolideringsproces. På samme måde har f.eks. grovvareselskaberne været igennem en omfattende

konsolidering igennem det seneste halve århundrede. Denne – ofte besværlige og omkostningstunge – proces undgik minkbranchen. Samtidig kunne man udnytte de stordriftsfordele, der fandtes inden for logistik, forarbejdning, sortering og ikke mindst afsætning.

Afsætning og pelsauktion

Allerede i 1931 blev der oprettet en skindcentral for salg af medlemmernes produkter. Salget kom dog først rigtig i gang i 1939, hvor der blev etableret et samarbejde med en grosserer i København. På den første auktion, der fandt sted i 1939, var der udbudt 500 skind. Nogle år senere – i 1946 – kunne Dansk Pelsdyravlerforening overtage Kjøbenhavns Pelscentral, og dermed begyndte foreningen selv at holde auktioner under navnet Danske Pels Auktioner. Dermed fik producenterne selv ansvaret for auktionsafsætningen.

I 1964 indviede man det nye auktionshus i Glostrup, og det er løbende blevet udvidet og moderniseret.

Figur 5 Auktionshuset i Glostrup

Figur 6 Auktion i København Fur

Afsætningen foregår via auktioner. Det vil sige, at der anvendes hammerslag til højestbydende. På hver auktion udbydes flere millioner minkskind og en række andre pelstyper. I årene med de højeste pelspriser kunne der omsættes for op til 50.000 kr. pr. sekund.

Før hver auktion er der eftersyn, hvor opkøberne inspicerer og vurderer skindene. Under normale omstændigheder er der mellem 400 og 600 købere fra hele verden til hver auktion. Hovedparten af køberne er fra Kina og Hong Kong.

Både købere og avlere kan løbende følge salget. Under COVID-19-nedlukningen gennemførte København Fur en række auktioner, der udelukkende var online. I starten var køberne noget afventende, da man som udgangspunkt gerne vil se dels de fysiske varer, dels de andre konkurrerende købere af pelsskind. Efterhånden blev køberne mere fortrolige med

online-auktioner, og erfaringerne fra 2021 var ganske positive.

SAGA – fællesnordisk samarbejde 1954-2005

I 1954 startede man et samarbejde med pelsavlerne i Norge, Sverige og Finland om markedsføringselskabet Saga Furs of Scandinavia. Fra hovedsædet i Danmark og med en række kontorer rundt om i verden skulle selskabet profilere skind fra de fire landes avlere, som blev afsat under det fælles varemærke Saga. Via selskabet skulle man styrke pelsprodukters position i den internationale modebranche.

De fire lande ejede hver 25 pct. af selskabet, og denne fordeling svarede i store træk også til deres pelsproduktion på etableringstidspunktet.

Set udefra var det en ideel konstruktion, hvor fire landes pelsdyravlerforeninger går sammen om at udvikle et fælles brand og

en fælles markedsføring. Som mange individuelle og små råvareproducenter kan det være meget værdifuldt at samarbejde og at øge markedsstyrken over for de efterfølgende led i værdikæden. Samtidig var de fire landes pelssektorer relativt ensartede og styret af pelsavlere, hvilket gav en god mulighed for et samarbejde til fordel for alle parter.

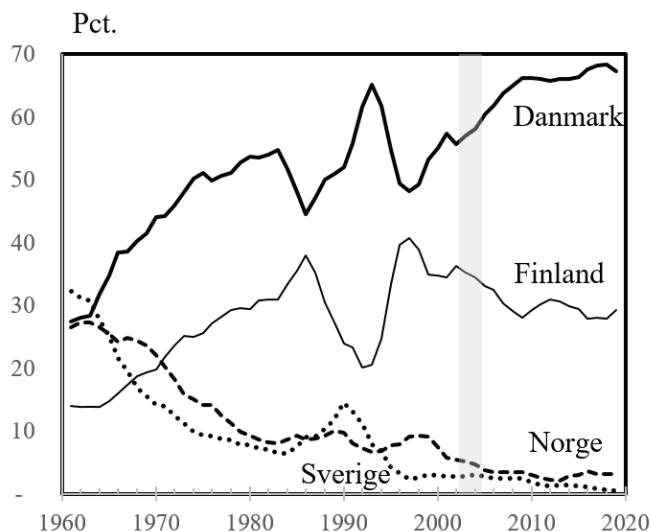
I 2003 meddelte Dansk Pelsdyravlerforening, at den ønskede at træde ud af selskabet med virkning fra 2005 – efter 49 års samarbejde. Udmeldingen af Saga-samarbejdet skete efter en årrække med diskussioner med Saga Furs ledelse. Der var flere årsager til dette brud:

Den ene forklaring var, at de danske pelsavlere efterhånden stod for over halvdelen af de udbudte minkskind, men indflydelsen var stadig begrænset til 25 pct. Som det ses af figur 7, var de fire landes pelsproduktion – her målt på eksporten – af samme størrelsesorden i starten af 1960'erne. I de efterfølgende år kom der imidlertid en langt større spredning med Danmark som langt den største eksportør.

Derfor ønskede Dansk Pelsdyravlerforening bl.a. større indflydelse på, hvordan Saga-mærket skulle benyttes. Man havde fremsat en række forslag til nye tiltag, der dog ikke blev blevet bakket op af de øvrige ejere. Især de finske pelsdyravleres organisation, der også havde eget auktionshus, var i opposition til de danske kolleger.

En anden sandsynlig forklaring var, at der var opstået en stigende konkurrence mellem landene. Formanden for Dansk Pelsdyravlerforening, Erik Ugilt Hansen, forklarede det med, at "aftalerne om Saga

Figur 7 De nordiske landes eksport af pelsskind: Andel af samlet nordisk eksport af pelsskind, 1961-2019

Noter: Tidspunktet for udmeldelse af Saga-samarbejdet er markeret

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af FAO (2021)

stammede fra den tid, da alle fire parter var næsten lige store, og der ikke var intern konkurrence. I dag er der benhård konkurrence på alle områder. Det er kun en udfordring. Men når den enkelte aktør stækkes i sine muligheder for at markedsføre ny produktudvikling, bliver Saga en hæmsko til skade for at opnå den optimale pris for avlernes skind" (Hansen, 2003).

Endelig var der forskellige opfattelser af, hvordan markedsføringen bedst kunne optimeres. Danskerne ville markedsføre et dansk produkt mere individuelt, mens finnerne ville holde fast i den skandinaviske samarbejdsaftale, nøjagtig som den var (Politiken, 2004). Sagas aftalegrundlag lagde så store begrænsninger på de enkelte medlemmers markedsføringsindsats, at det blev en hæmsko for de enkelte ejeres mulighed for at produktudvikle og dermed optimere salget (Jacobsen, 2004).

Selve bruddet kom efter flere års diskussioner, både i Saga-regi og internt i Dansk Pelsdyravlerforening. For at få løst striden blev der nedsat et kriseudvalg med repræsentanter fra hvert af de fire lande, men det lykkedes ikke at nå til enighed. Især de finske avlere lagde pres på den danske brancheforening for at få omgjort beslutningen gennem en hård PR-kampagne. Formanden for Saga Furs advarede og sagde, at de danske pelsavlere ville miste alt det, som man de sidste 50 år havde bygget op i Saga Furs, nemlig verdens mest kendte pelsbrand. Det ville koste Dansk Pelsdyravlerforening mellem 300 og 500 mio. kroner at bygge et nyt brand op.

Norge og Finland fortsatte med at distribuere skind igennem auktionshuset i Finland, mens svenskerne ligesom danskerne forlod Saga. Norge vendte dog tilbage til det danske auktionshus i 2017.

Kopenhagen Fur

Dansk Pelsdyravlerforening blev løst fra kontrakten med Saga et år tidligere end beregnet, så i 2004 stod danskerne på egne ben. Opgaven bestod derfor i at udarbejde en strategi og plan for markedsføringen af de danske skind i fremtiden. Efter en strategiproces på bare tre måneder

blev planerne offentliggjort:

Det nye navn blev Kopenhagen Fur. Det blev valgt for at signalere et tilhørsforhold til Danmark. Meningen med at stave det med K i stedet for C var at give navnet karakter af et brand frem for et geografisk bynavn og et konkret hus. Kopenhagen Fur blev også navnet på selve pelsauktionshuset – det tidligere Danske Pels Auktioner.

Kopenhagen Fur skulle være et luksusbrand, og målet var at synliggøre den danske pelskvalitet over for pelsindkøbere, førende modehuse, detailed og forbrugere. Fra at være en 100 procent Business-to-Business-virksomhed skulle virksomheden fremover også have et Business-to-Consumer-fokus. Idéen var, at Kopenhagen Fur skulle bygge bro mellem produktionen og modeindustrien. Man ville dermed bevæge sig fremad i værdikæden og på den måde skabe en stærkere vertikal integration, drevet af Kopenhagen Fur og dermed også af minkavlerne. Strategisk set var det en måde, hvorpå man kunne differentiere et relativt ensartet produkt og skabe en merværdi gennem hele værdikæden frem til den endelige forbruger – primært til gavn for minkavlerne.

Figur 8 De to brands: Kopenhagen Fur og Saga Furs

På den måde ville man gøre København Fur til det første pelsauktionshus i verden, som udvidede sine markedsføringsaktiviteter til også at omfatte detailed og forbrugere.

Som en del af strategien ansatte man en kreativ direktør, og senere åbnede man et kreativt hus på Langelinie i København. Her kunne internationale designere komme for at arbejde med skind fra København Fur.

Udenlandske skind på auktionen

København Fur har igennem mange år også modtaget og omsat udenlandske skind på auktionerne. I mange tilfælde er København Fur opsøgende over for udenlandske producenter, og man søger at tiltrække skind fra ikke-medlemmer. I lighed med danske avlere tilbydes også udenlandske avlere en række fordele, herunder blandt andet (Dansk Pelsdyravlforening, 2015):

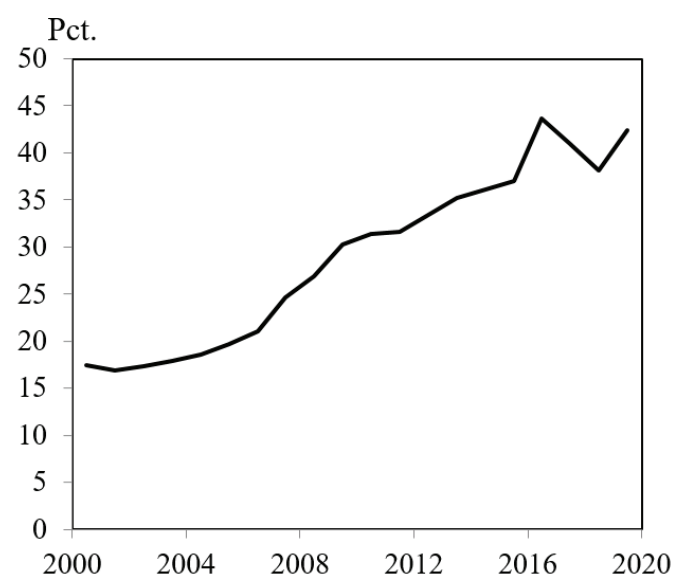
- Opsamling, afhentning og forsikring af skind fra farm til auktionshus.
- Hvalpeforskud og skindforskud.
- Bonusprogram, der udgør 1 procent af den omsætning, avlerens skind udgør, når skindene sælges på auktion.
- Yderligere 0,5 procent i loyalitetspræmie i meget gode år.
- Formidling af kontakt mellem udenlandske og danske avlere i forbindelse med salg af avlsdyr fra Danmark til udenlandske farme.
- Adgang til FarmCockpit samt FurFarm web (elektroniske platforme) til avlere, der er omfattet af bonusprogrammet.
- Temadage, orienteringsmøder og sorteringskurser.

Som det ses, tilbydes de udenlandske pelsfarmere en række strategiske fordele på lige fod med de danske pelsfarmere.

Det store salg af udenlandske skind har på én gang både styrket København Furs' placering som en stor og attraktiv markedsplads for købere fra hele verden og skabt en del debat blandt medlemmerne og ejerne af København Fur. Derudover har understøttningen af importen af udenlandske skind i et enkelt tilfælde skabt store både økonomiske og organisatoriske problemer for København Fur.

Som det ses af figur 9, udgjorde den udenlandske andel af de solgte skind på auktionerne hos København Fur ca. 40 pct. i 2015-19.

Figur 9 Andel udenlandske skind solgt på København Furs auktioner 2000/01-2019/20

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af København Fur (flere årgange).

Figuren viser, at især efter bruddet med Saga og etableringen af København Fur i 2004 er den udenlandske andel steget betydeligt.

Der er to sider af problematikken vedrørende salg af udenlandske skind:

På den ene side kan det virke paradoksalt, at et selskab, ejet af nationale producenter, tillader – og understøtter – salg af udenlandske produkter i direkte konkurrence med ejernes egne produkter. Det er med til at øge udbuddet af skind på de årlige auktioner, og et øget udbud vil isoleret set medføre faldende priser.

På den anden side er der en række mulige fordele for både selskabet København Fur og for ejerne ved også at sælge udenlandsk producerede skind:

- Ved at udbyde et stort og bredt sortiment af pelsskind gør man det mere attraktivt for købere at komme til sådanne markedspladser. Der har givetvis været en konkurrence mellem auktionerne i de forskellige lande om at være størst og mest attraktiv.

- Udenlandske skind "blandes" med danske skind i det omfang, de har samme kvalitet, størrelse, farve m.m. På den måde kan der udbydes store partier af ensartede "lots", hvilket kan være af stor betydning for store internationale opkøbere.

- København Fur får betaling for sortering og håndtering af de udenlandske skind. Dermed udnyttes kapaciteten og stordriftsfordelene bedre, og der skabes dermed en indtjening til selskabet og dermed også til ejerne i sidste ende.

- De udenlandsk producerede skind ville sandsynligvis alligevel blive udbudt på de internationale markeder, hvis København Fur ikke gav dem adgang til deres auktionssalg. Det totale udbud vil derfor ikke øges. Her ses der bort fra, at udenlandske producenters adgang til København Furs auktioner sandsynligvis har gjort det mar-

ginalt mere attraktivt for disse producenter at udbyde pelsskind, hvorved det samlede udbud er steget.

- En række udenlandske skind produceres ikke i Danmark, så derfor vil de ikke konkurrere direkte med de danske skind. Det gælder for eksempel ræveskind, men også mere eksotiske skind som sælskind og swakara-skind. Ved at udbyde disse skind kan en ny købergruppe muligvis tiltrækkes.

København Fur har brugt flere forskellige måder til at tiltrække udenlandsk producerede skind – på samme måde som andre internationale pelsauktionshuse også har gjort det. Et af midlerne har været at betale forskud (hvalpetilskud).

I begyndelsen af 80'erne skærpedes konkurrencen mellem auktionshusene for at få fat i blandt andet de hollandske skind. En af de vigtigste metoder til at sikre sig skind var, at auktionshusene tilbød hvalpeforskud til avlerne, mod at de lovede at sende de færdige skind på deres auktioner. København Furs hollandske forretningsforbindelse, Holland Fur Sales (HFS), havde siden 70'erne leveret skind til salg på de danske auktioner. HFS havde imidlertid ikke råd til selv at betale hvalpeforskud og andre forskud til de hollandske avlere, hvorfor Dansk Pelsavlerforening igennem flere år havde stillet garanti for en kredit i en hollandsk bank.

I starten af 1990'erne opstod der to problemer: Det ene problem var, at ikke hele bestyrelsen i Dansk Pelsdyravlerforening var fuldt orienteret om kreditaftalen, at vilkårene og betingelserne ikke var dokumenteret skriftligt, og at kreditten undervejs var blevet udvidet betydeligt.

Det andet problem var, at skindpriserne faldt i starten af 1990'erne, og man frygtede derfor, at værdien af skindene var mindre end de udbetalte forskud. Samtidig var der udbetalt endog meget store forskud til de hollandske pelsfarmere – større end de tilsvarende forskud til danske pelsavlere. Det viste sig også, at de hollandske avlere på den måde havde fået langt flere penge i forskud, end skindene var værd på auktionen. Fra dansk side mente man, at der var tale om misbrug af den givne kredit.

I midten af 1992 blev sagen undersøgt nærmere, og der blev udarbejdet en redegørelse til bestyrelsen. Herefter udsendte bestyrelsesmedlemmerne i fællesskab en pressemeddelelse:

"DP/DPA (Dansk Pelsdyravlerforening/Danske Pels Auktioner) har helt uventet måttet konstatere meget betydelige tab i Holland. Tabet er opstået ved, at Holland Fur Sales, der er leverandør af skind til DP/DPA, har misbrugt en forskudskonto, garanteret af DP/DPA. Anders Kirkegaard har som følge heraf frasagt sig posten som bestyrelsesformand og udtræder af bestyrelsen."

Det samlede tab afhang af de realiserede salgsværdier. Det endelige tab i denne såkaldte "Hollænder-sag" blev opgjort til 55 mio. kr., og det gav Danske Pelsdyravlerforening et betydeligt underskud det pågældende år.

Også i 1992 gav en anden sag om salg af udenlandske skind uro i branchen: Danske Pels Auktioner havde besluttet at sælge skind fra de baltiske lande og Rusland, men aftalen var ikke godkendt internt i organisationen. Aftalen gik ud på, at Danske Pels Auktioner ville modtage og udbyde op til

flere millioner skind – i en meget vanskelig markedssituation med meget lave priser. Sagen endte med fyring af selskabets øverste direktør.

Det er åbenlyst, at sådanne sager skaber yderligere debat om fordele og ulemper ved salg af udenlandske skind på auktionerne. Der har løbende været diskussioner om emnet, og i 2015 var der et større strategitema i branchens medlemsblad, Dansk Pelsdyravl, hvor især emner som udenlandske skind, markedssituation, markedslederskab og international konkurrenceevne blev behandlet.

Pedersen (2015) vurderede i den sammenhæng, at det kun er positivt, at København Fur er med til at forbedre afsætningen og dermed også understøtte produktionen for pels erhvervet i andre lande i Europa. Pelsproduktionen bør foregå i mange lande for at sikre sektorens berettigelse og opbakning.

Lauge (2015) forklarede om strategien med indsamling og salg af udenlandske skind, at det skaber den største markedsplads, og det er her, at markedsprisen sættes. Med København Furs store volumen og brede sortiment kunne man tiltrække den største andel af kunderne, man fik den største konkurrencekraft og dermed også den højeste pris.

Antipels-kampagner

Pelsdyravl kan være kontroversielt, og der har igennem flere årtier løbende været kampagner og modstand mod sektoren. Dyreværnsorganisationer har markeret sig via medier, events og kampagner, men de har været relativt fredelige. TV-udsendelser har i perioder sat ekstra fokus på

dyrevelfærd og minkavl, men resultaterne har primært været ny lovgivning i form af ekstra dyrlægekontrol samt "berigelse af bure".

I en megafon-undersøgelse umiddelbart efter beslutningen om nedlukningen af dansk minkavl var spørgsmålet: Skal minkavl forbydes – også når coronaen er under kontrol? Her svarer 35 procent af de adspurgte, at det skal være helt forbudt at avle mink, mens 48 procent svarer, at farmene skal have lov til at fortsætte deres arbejde efter krisen (TV2, 2020). I en tilsvarende undersøgelse fra 2009 – i kølvandet på en kritisk TV-udsendelse om netop pelsavl – var 41 pct. for et forbud mod pelsdyravl, mens 36 pct. var imod sådan et forbud (TV2, 2009).

I betragtning af den store danske minkproduktion er det umiddelbart overraskende, at antipels-kampagner og antipels-organisationer havde så lille synlighed og effekt i Danmark. I lande som UK og Tyskland havde der været større konfrontationer, og UK havde langt tidligere forbudt pelsdyravl. Andre lande som Holland og Norge forbød også pelsdyravl, og det var også på dagsordenen i store pelsdyrlande som Polen og Finland.

Der er flere forklaringer på, at der ikke har været samme modstand mod pelsavl i Danmark:

- Minkbranchen har været ekstremt åben i forhold til omverdenen. Besøg på minkfarme har været udbredt.
- Både Dansk Pelsdyravlerforening og København Fur har været dygtige til at udføre lobbyisme over for politikere og andre interessenter.

- Pelsbranchens samfundsøkonomiske betydning er relativt stor, og det har flittigt været brugt som argument i debatten om sektorens fremtid.

- Branchen har været i stand til i et vist omfang at flytte fokus fra minkavl til mode, modeopvisninger, innovation, pelsbeklædning etc.

Det åbne spørgsmål er imidlertid, om modstand mod pelsdyravl og kampagnerne har spillet en rolle i forbindelse med beslutningen om aflivning af alle danske mink. Nedlukningen blev begrundet med hensynet til folkesundheden, men en større eller mindre modstand mod pelsdyravl kan have haft en betydning.

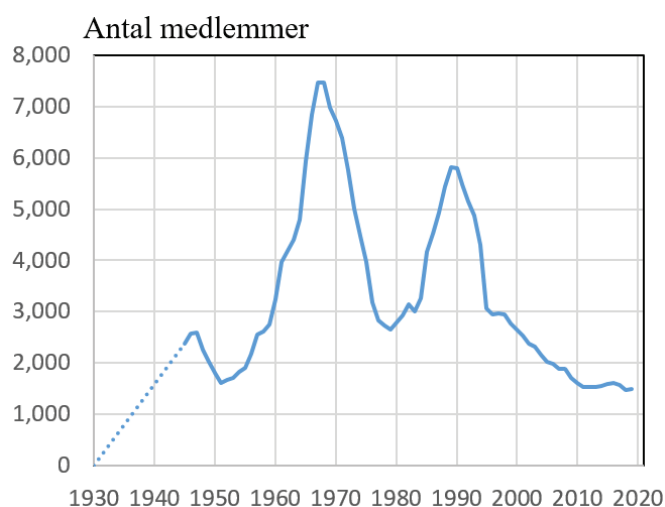
Tendenser i udviklingen 1930-2021

Som vist i det foregående har der været særlige milepæle og særlige begivenheder i den danske pelssektor, som har haft afgørende betydning for udviklingen. Der har imidlertid også været nogle længerevarende tendenser og forløb, som også har præget sektorens udvikling i perioden.

Pelsavlerne og deres organisering i Dansk Pelsdyravlerforening var i høj grad med til at præge udviklingen. Foreningen blev som nævnt tidligere stiftet i 1930, og medlemstallet og dermed også opbakningen til foreningen steg i de efterfølgende år, jf. figur 10.

Figuren viser dels et meget svingende medlemstal, dels en nedadgående tendens. Det faldende medlemstal skal dog i første omgang ses som resultat af en strukturudvikling i retning af færre, men større, bedrifter – en udvikling, der ligner udviklingen i andre landbrugssektorer.

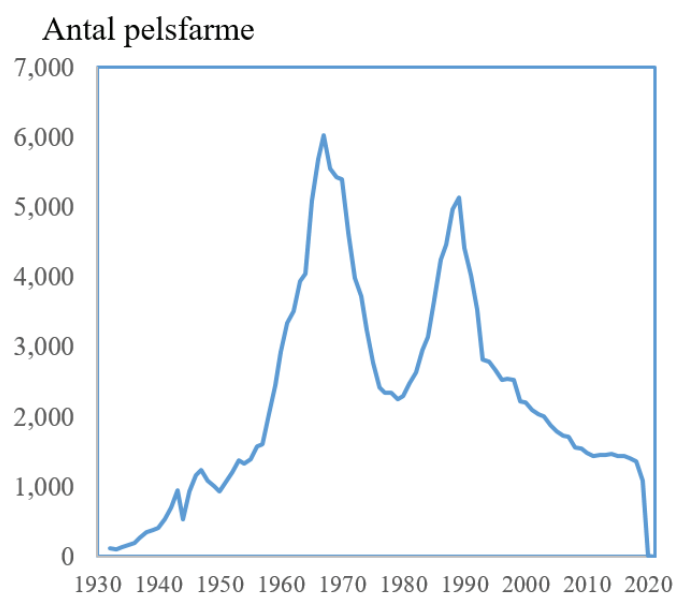
Figur 10 Antal medlemmer af Dansk Pelsdyravlerforening, 1930-2019

Anm.: Ingen data for årene før 1945.

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Kopenhagen Fur (2021b).

Figur 11 Antal bedrifter med pelsdyr i Danmark 1932-2019

Anm.: Pelsfarme omfatter farme med chinchilla, ræve (og tidligere også farme med sumpbævere, ildere m.m.). Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Danmarks Statistik (flere årgange b).

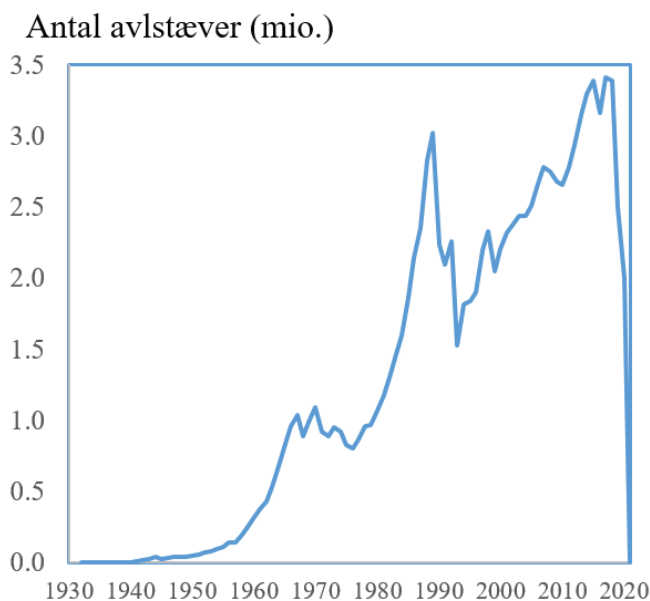
Organisationsprocenten er høj, og Dansk Pelsdyravlerforening repræsenterer næsten alle erhvervsmæssige pelsdyrproducenter og dermed også næsten hele den danske pelsdyrproduktion. Antal medlemmer af Dansk Pelsdyravlerforening vil derfor være et spejlbillede af antallet af pelsfarme, jf. figur 11.

Efter pelsdyravlens start i 1930 steg antallet af pelsdyrfarme år for år. Især efter krigen og frem til midten af 1960'erne steg antallet af pelsdyrfarme markant. I det følgende årti faldt antallet af pelsdyrfarme igen – således som også det samlede antal landbrugsejendomme faldt, men også som konsekvens af de meget svingende indtjeningsforhold i pelsdyrproduktionen. I 1980'erne steg antallet af pelsdyrfarme igen – mens alle andre typer landbrug blev færre og færre. Efter 1990 er antallet igen faldet.

I pelssektorens tidlige stadier var produktionen relativt spredt: Der var flere typer pelsdyr, og der var relativt få heltidspelsfarme. Efterfølgende blev pelsproduktionen mere specialiseret: Mink blev næsten det eneste pelsproduktionsdyr sammen med en meget lille bestand af chinchilla, og specialiserede heltidspelsfarme blev dominerende og stod for langt hovedparten af pelsproduktionen.

Det er bemærkelsesværdigt, at mens antallet af farme med pelsdyr har været meget svingende over en længere periode, er antallet af avlsdyr langt mere stabilt: Selvom der har været perioder, hvor antallet af bedrifter med pelsdyr er halveret i løbet af et tiår, er antallet af avlstæver – og dermed det fremtidige produktionsgrundlag – reduceret mindre og relativt kortvarigt, jf. figur 12.

Figur 12 Antal avlstæver (mink) i Danmark 1932-2019

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Danmarks Statistik (flere årgange a,b).

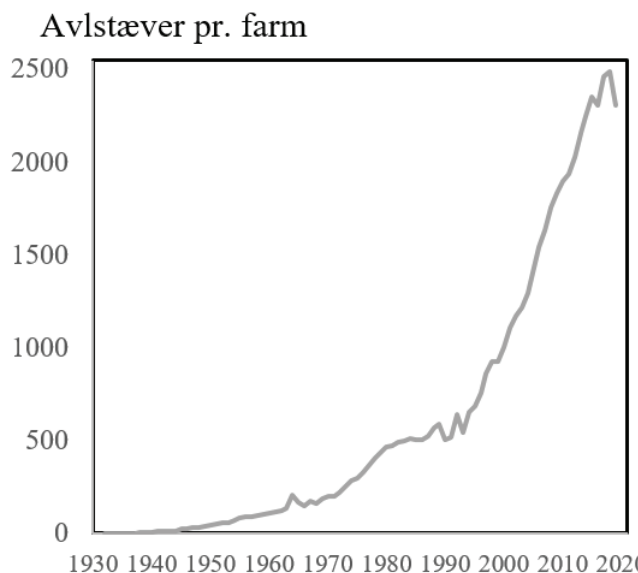
Med stadig flere avlsdyr og stadig færre bedrifter bliver resultatet en strukturudvikling i retning af stadig større bedrifter. Der har været flere drivkræfter bag denne størrelsesudvikling, herunder:

- Størrelsesøkonomi (udnyttelse af stordriftsfordele) vil medføre større og færre bedrifter.
- Teknologi kan også betyde, at den optimale størrelse på bedrifterne øges.
- En bedre indtjening vil begrænse afvandringen og øge tilgangen. Investeringsevnen og -lysten stiger, og dermed bliver de bestående bedrifter større.
- God infrastruktur (adgang til foderfabrikker, pelserier, auktionshus m.m.) gør det mere attraktivt at være pelsfarmer. Pelsfarmene kan specialiseres og ekspandere.
- De økonomiske konjunkturer fremmer efterspørgslen og gør det sværere at tiltrække arbejdskraft. Det øger anvendelsen af teknologi og dermed også størrelsen på bedrifterne.

Drivkræfterne er ofte langsigtede. Teknologi, udnyttelse af stordriftsfordele og infrastruktur kommer gradvist, og investeringerne er typisk specifikke og langvarige. Dermed vil strukturudviklingen også være gradvis og relativt uafhængig af kortvarige påvirkninger.

Dette ses også af figur 13, der viser det gennemsnitlige antal avlstæver (mink) pr. bedrift i hele perioden.

Figur 13 Gennemsnitligt antal avlstæver (mink) pr. bedrift i Danmark 1932-2019

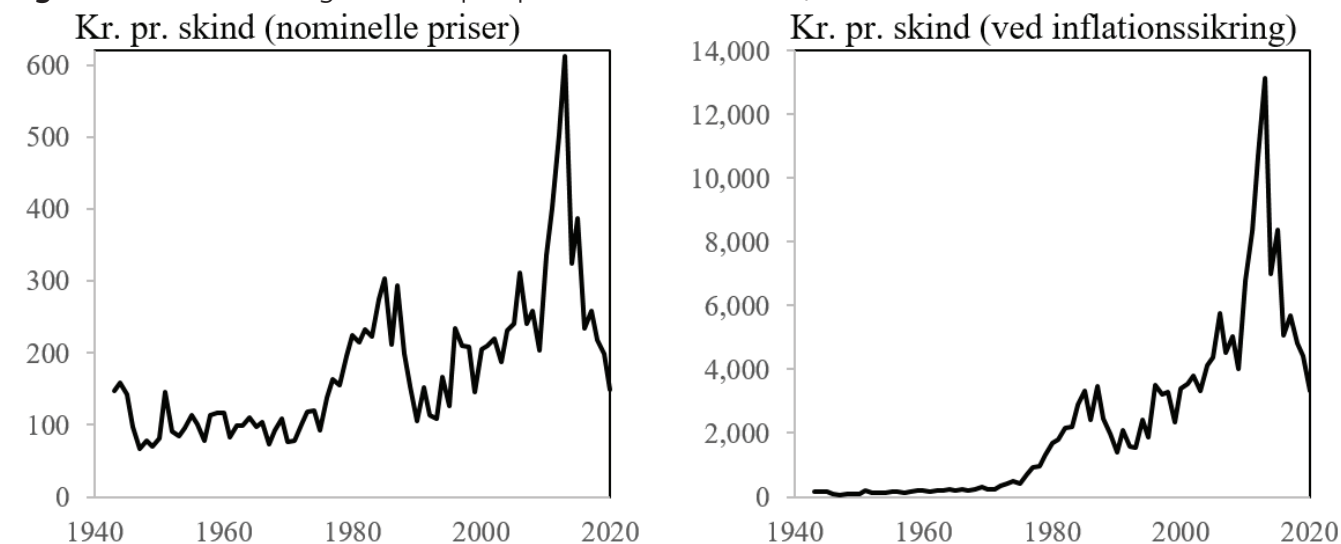

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Danmarks Statistik (flere årgange a,b).

Selv om perioden har været kendetegnet ved meget store udsving i priser og indtjening, har strukturudviklingen i form af bedrifternes størrelse således været langt mere jævn.

Den langsigtede prisudvikling på pelsskind er på mange områder både speciel og karakteristisk. Det særlige ved prisudviklingen er, at den udvikler sig meget svagt – ofte mindre end inflationen – og at prisfluktuationerne er store.

Figur 14 Gennemsnitlig auktionspris på danske minkskind, 1943-2020

Kilde: Egne beregninger på grundlag af København Fur (2021b) og Danmarks Statistik (2021).

Figur 14, der viser prisudviklingen på rå minkskind i Danmark igennem næsten 80 år, illustrerer disse forhold.

Figur 14 viser dels den nominelle prisudvikling på minkskind, dels prisudviklingen på minkskind, hvis den havde fulgt inflationen helt tilbage fra 1943. De første tilgængelige registrerede priser på minkskind i Danmark er således fra 1943, og da var den gennemsnitlige pris 147 kr. I 2020 – det foreløbigt sidste år med minkproduktion i Danmark – var den gennemsnitlige pris 149 kr. Det vil sige næsten 80 år uden nogen nominel prisstigning, mens der samtidig har været en stor inflation. Der har altså været et markant realprisfald i perioden. Hvis priserne på minkskind havde fulgt inflationen siden 1947, ville et minkskind i 2020 have kostet ca. 3.300 kr.

Det prispres, som minkavlerne har stået over for, kan også illustreres ved bytteforholdet – forholdet mellem output- og inputpriser, eller med andre ord: forholdet mellem priserne på landbrugets salgsprodukter og driftsmidler. Bytteforholdet udvikler sig normalt negativt på lang sigt,

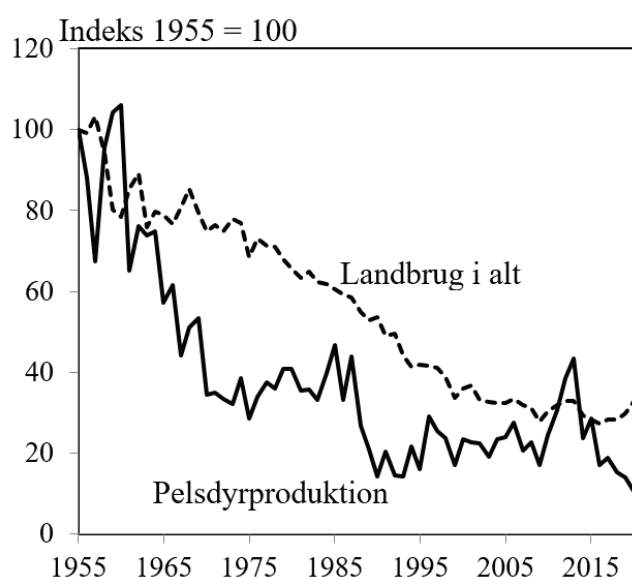
jf. f.eks. Hansen, H. O. (2013, 2001). Der er her tale om et globalt fænomen, der er et rammevilkår for landbruget generelt verden over.

Også i pelsdyrsektoren er der en klar tendens i retning af et faldende bytteforhold, omend der ikke synes at være større undersøgelser eller analyser af dette område.

Foder er den væsentligste omkostning i pelsproduktionen. Hvis man inddrager flere omkostninger, får man et mere præcist og mere dækkende billede af bytteforholdsudviklingen. I det følgende er der inddraget foder-, kapital- og lønomkostninger i en vægtning, der svarer til deres andele af de samlede omkostninger i regnskabsresultater for danske pelsdyrproducenter. Udviklingen fremgår af figur 15. Figur 15 viser udviklingen i dels hele landbrugets dels pelsdyrsektorens bytteforhold i hele perioden 1955-2020.

Det er interessant at se, at den langsigtede udvikling i perioden er identisk: Både landbruget i alt og pelsdyrsektoren har et markant faldende bytteforhold.

Figur 15 Bytteforhold for den danske pelsdyrproduktion og for landbruget i alt, 1955-2020

Noter: Bytteforholdet for pelsdyrproduktionen er beregnet som forholdet mellem hhv. skindpriser og foder-, kapital- og lønomkostninger. Foderpriser er estimeret ud fra observerede og forventede salgspriser i perioden 1992-2020 samt på grundlag af priser på industrifisk og fiskemel i perioden 1955-2010. Vægtningen af de forskellige faktorpriser er sket på grundlag af regnskabsstatistikker for pelsdyrproduktionen. Kilde: Egne beregninger på grundlag af København Fur (2021b) og Fodercentralen for Holstebro og Omegn (flere årgange), Fodercentralen Limfjorden AMBA (flere årgange), Danmarks Statistik (2021) og NaturErhvervstyrelsen (flere årgange).

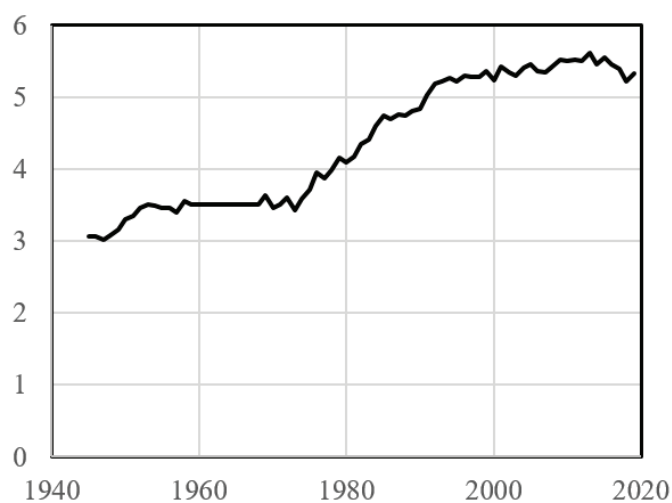
Det vedvarende forringede bytteforhold i pelsdyrproduktionen har væsentlige konsekvenser: Hvis man intet foretager sig for at forebygge det faldende bytteforhold, vil omkostningerne hurtigt overstige indtægterne. For at undgå et indkomsttab er pelsdyrproducenterne derfor nødt til at øge effektiviteten og udnytte stordriftsfordele. Dette kan ske ved at rationalisere, således at der produceres mere med de samme eller med færre ressourcer. Der er således en meget tæt sammenhæng mellem udviklingen i bytteforholdet og produktiviteten.

Produktivitet beregnes som output i forhold til input – målt i mængder. Output kan f.eks. være minkskind, og input kan være arbejdskraft, kapital, foder – eller alle indsatsfaktorer (inputs) under ét. Hvis man beregner output i forhold til en del af de anvendte inputs, taler man om delproduktivitet. Et eksempel er arbejdskraftproduktivitet, hvor man beregner output i forhold til den anvendte mængde arbejdskraft.

Der findes ikke fyldestgørende opgørelser over den samlede produktivitsudvikling i den danske pelsdyrsektor over en længere årrække. Det er dog muligt at beregne en delproduktivitsudvikling i form af minkhvalpe pr. tæve pr. år, jf. figur 16.

Figur 16 Avlsresultat i den danske minkproduktion (minkhvalpe pr. tæve), 1945-2019

Avlsresultat

Kilde: Egne beregninger på grundlag af København Fur (2021 a,b).

Figur 16 viser antal minkhvalpe pr. tæve (pr. kuld) for perioden 1945-2019. Som det ses, er der over hele perioden sket en stigning fra ca. 3 til ca. 5,5 hvalpe pr. kuld i gennemsnit. Stigningen skyldes primært avlsarbejde, men det skal bemærkes, at kuldstørrelse ikke er den eneste parameter, der skal optimeres i avlsarbejdet: Hårkva-

litet, hårfarve, skindstørrelse, sygdomsmodtagelighed, tilvækst, adfærd m.m. skal også indgå i det samlede avlsarbejde.

Det er bemærkelsesværdigt, at stigningen næsten udelukkende er sket i årene 1975-1995.

Andre landbrugssektorer har dog haft en langt større vækst i delproduktivitetsmål: Mælkeydelse pr. malkeko, kuldstørrelser i svineproduktionen, tilvækst i forhold til foderforbrug m.m. udviser en langt større stigning end udviklingen i avlsresultatet i minkproduktionen. Der er en række biologiske, kvalitetsmæssige og markeds-mæssige forklaringer på dette, men det indikerer, at der på andre områder er brug for en forbedret konkurrenceevne for at kunne kompensere for det markante fald i både realpris og bytteforhold.

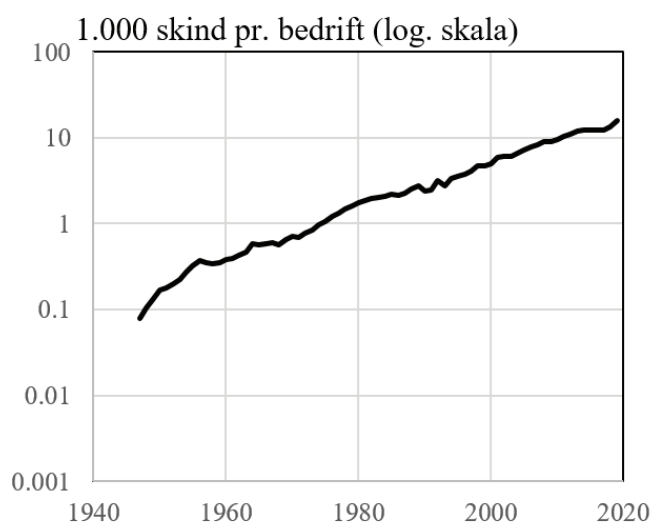
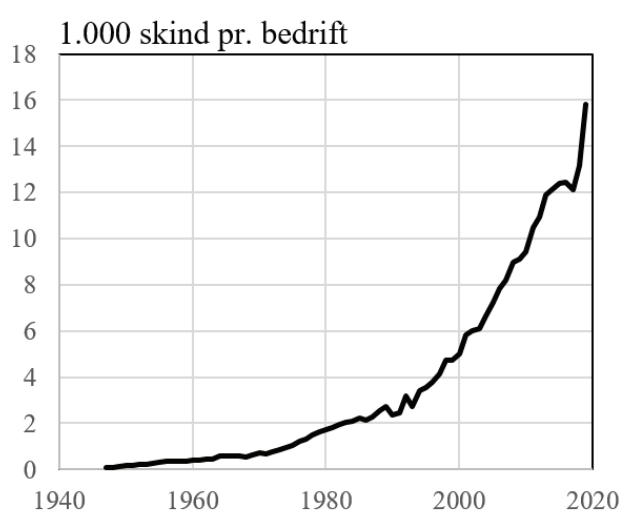
Netop strukturudvikling, stordrift og udnyttelse af stordriftsfordele er et område, hvor der har været en kraftig udvikling i pelssektoren – både i den primære pelsdyrproduktion og i afsætningsleddet.

Størrelsen på en minkfarm kan opgøres på flere måder. Figur 13 viste det gennemsnitlige antal avlstæver pr. bedrift, mens figur 17 viser den gennemsnitlige produktion af minkskind pr. bedrift. Figur 17 viser udviklingen med dels en normal Y-akse, dels en logaritmisk Y-akse. Med logaritmisk skala er der næsten tale om en ret linje gennem flere årtier, og der er tale om en meget entydig tendens. I hele perioden har der været en gennemsnitlig årlig vækst i bedriftenes størrelse på knap 7 pct. Denne udvikling har givetvis været en væsentlig forklaring på, at sektoren kunne udnytte tilstrækkelige stordriftsfordele til at kompensere for den negative prisudvikling på skind gennem hele perioden.

Produktionen af minkskind har haft en klart stigende udvikling siden den spæde start, men der har været markante udsving, jf. figur 18.

I forhold til andre animalske sektorer i dansk landbrug har produktionen af minkskind været meget svingende. Det skyldes

Figur 17 Gennemsnitlig produktion af minkskind pr. minkfarm, 1945-2019

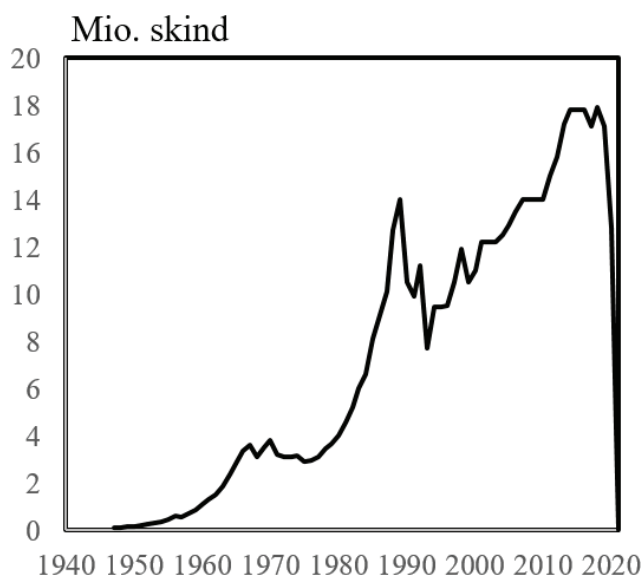
Kilde: Egne beregninger på grundlag af København Fur (2021b) og Danmarks Statistik (flere årgange b).

flere forhold:

- Der har aldrig været egentlige markedsordninger eller andre støtteformer fra EU, som kunne stabilisere markederne og dermed også produktionen.
- Priserne på minkskind varierer betydeligt, og det påvirker produktionen.
- Etablering, udvidelse eller nedskalering af en minkfarm er relativt overkommelig. I forhold til f.eks. svine- eller malkekvægsproduktionen er det således relativt nemt at ændre på produktionens størrelse afhængigt af pris- og markedsvilkårene.

Som det ses af figuren, var der alligevel ingen væsentlig nedgang i den danske produktion af minkskind i 2015-2019 trods de faldende og meget lave priser. En forklaring kan være, at minkavlerne kender markedsforsørene fra tidligere perioder, og de vurderede, at der kun var tale om en midlertidig prisreduktion. Ved at fastholde produktionsapparatet og en stabil produktion ville de være klar til at producere videre og ekspandere, når prisudviklingen igen vendte. Med en eksportandel på omkring 98 pct. er der en klar sammenhæng mel-

Figur 18 Årlig produktion af minkskind (styk), 1947-2021

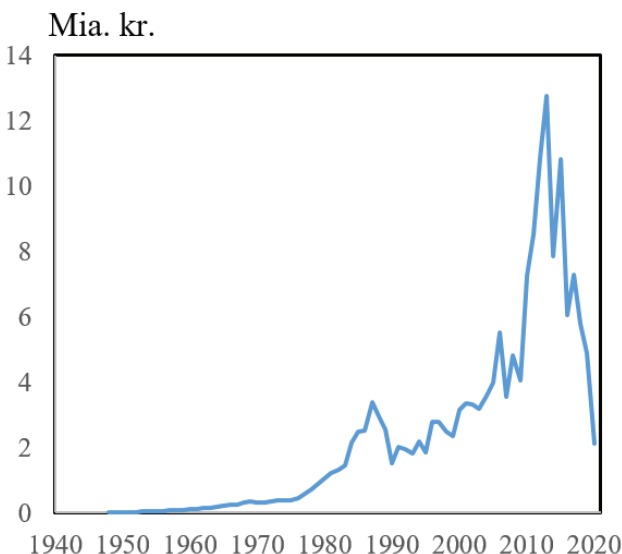
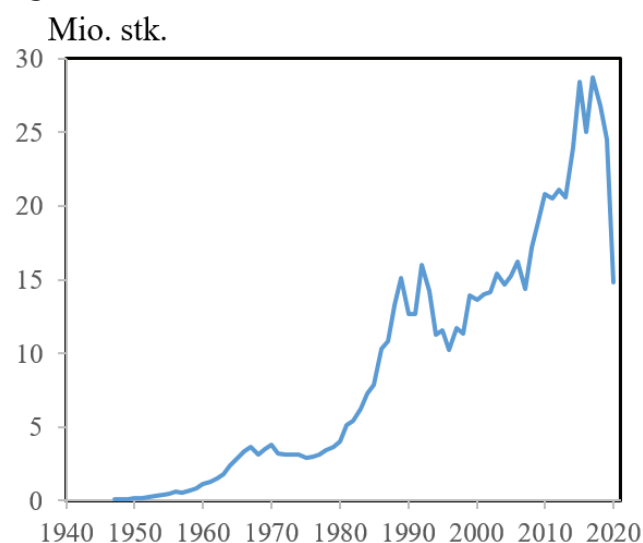

Kilde: Egne beregninger på grundlag af Kopenhagen Fur (2021 b).

lem produktion og eksport. Eksporten af pelsskind har dermed også haft en klart stigende tendens igennem mange årtier. Den danske eksport af pelsskind – opgjort i styk og værdi – fremgår af figur 19.

Regnet i mængder toppede den danske eksport i 2017 med 28,8 mio. skind. Regnet i værdi toppede eksporten i 2013 med 12,8 mia. kr.

Figur 19 Udviklingen i den danske eksport af pelsskind (mink- og ræveskind), 1948-2020, i antal og værdi

Kilde: Egne beregninger på grundlag af Danmarks Statistik (2021, flere årgange a)

Som det er beskrevet tidligere i denne artikel, er der også en væsentlig import af skind primært til afsætning på København Furs auktioner. Hermed er der tale om re-eksport eller eksport af importerede varer uden nogen stor værdiforøgelse. Op til 35-40 pct. af København Furs salg kom fra udenlandske skind, hvorfor figur 19 ikke giver det eksakte billede af den eksport, som danske minkavlere skaber ud fra en dansk produktion.

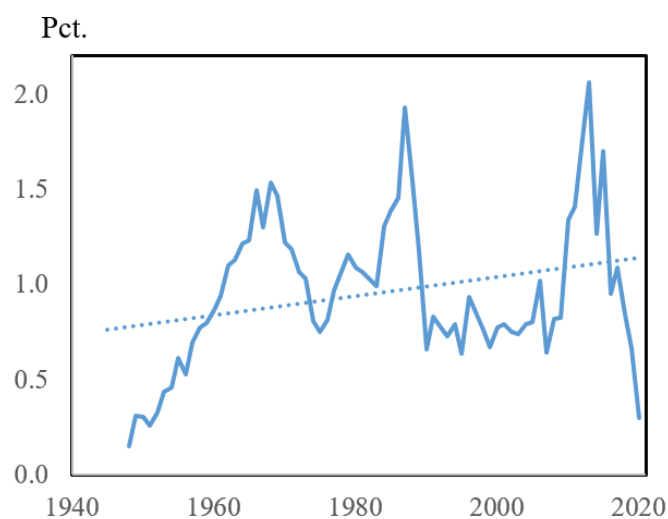
Sædvanligvis vil landbrugseksport over tid udgøre en faldende andel af et lands samlede eksport. Denne tendens ses både i Danmark og i næsten alle andre lande, når landene gennemgår en økonomisk og industriel udvikling. Minkskind, der i sin rå og uforarbejdede form også kan betegnes som et landbrugsprodukt, følger imidlertid ikke samme tendens i Danmark. Siden starten af 1960'erne har pelsskind udgjort i gennemsnit omkring 1 pct. af den totale danske eksport. Der har været store udsving fra år til år, afhængigt af de aktuelle priser på minkskind, men der har ikke været nogen negativ tendens, jf. figur 20.

Figuren indeholder også en tendenslinje for hele perioden, som viser en stigende udvikling. Hvis der korrigeres for en større import og dermed reeksport i sidste halvdel af perioden, bliver konklusionen, at tendensen har været en næsten konstant andel af den samlede eksport i perioden.

Konklusion

Den danske pelssektor havde en heftig, men indtil videre kort, levetid. Sektoren blev skabt af nød, fordi landmændene var tvunget til at finde alternative produktionsmuligheder. Samtidig skabtes der en stærk

Figur 20 Danmarks eksport af pelsskind: Pct. af samlet eksport, 1948-2020

Kilde: Egne beregninger på grundlag af Danmarks Statistik (2021, flere årgange b).

integreret værdikæde, og det endte med en stærk global værdikæde, styret af de danske minkavlere. De danske pelsavlere havde som strategisk mål at bevæge sig fremad i værdikæden, og på den måde skulle de danske pelsavlere bygge bro mellem produktionen og modeindustrien. Det var fremsynet, men prisen var at ofre et langvarigt samarbejde med Norge, Sverige og Finland.

En internationalisering, blandt andet baseret på indsamling, sortering og afsætning af udenlandske skind, var også et valg, hvor de danske pelsavlere var foregangsland. Det var kontroversielt, men det var en vej, som andre danske andelsselskaber også fulgte efterfølgende.

De markedsmæssige og økonomiske rammevilkår var meget turbulente, men trods det var der relativt stabile strukturelle og produktionsmæssige tendenser igennem perioden.

Kilder

CFC (2002): Pels – en dansk verdenssucces. Copenhagen Fur Center, Glostrup.

Danmarks Statistik (2021): JORD100: Regnskabsstatistik i 100 år efter bedriftstype, enhed og regnskabsposter

Danmarks Statistik (flere årgange a): Statistisk Årbog

Danmarks Statistik (flere årgange b): Landbrugsstatistik

Danmarks Statistik (2021): www.statistikbanken.dk

Dansk Pelsdyravlerforening (1980): Dansk Pelsdyravlerforening, 1930-1980

Danske Pelsdyravlerforening (2015): Strategi – Sådan indsamler vi skind fra udlandet. I: Dansk Pelsdyravl #5, 2016. side 18-19

Det Statistiske Departement (1958): Landbrugets priser 1900-1957

Enroth, Ulf (2004): Enegang koster dansk pelsindustri dyrt. Formand for Saga Furs. I: Børsen, 7. januar 2004

FAO (2021): FAOSTAT. Personlig meddelelse

Fodercentralen for Holstebro og Omegn (flere årgange): Årsregnskab

Fodercentralen Limfjorden AMBA (flere årgange): Årsregnskab

Hansen, Erik Ugilt (2003): Danske pelsavlere vil gå solo. Formand for Dansk Pelsdyravlerforening. I: Jyllands-Posten, 14. april 2003, side 2. Jesper Olesen

Hansen, Henning Otte (2001): Landbrug i et moderne samfund. Handelshøjskolens Forlag. 438 p + XXVIII.

Hansen, Henning Otte (2013): Food Economics - Industry and Markets. Routledge

Hansen, Henning Otte (2016): The Danish fur industry: structure, competitiveness and international position. Djøf Forlag. 370 s.

Jacobsen, Sander (2004): Pelsavlere frygter fremtiden. Direktør i København Fur. I: Jyd-ske-Vestkysten. 25. marts 2004

Jensen, Lars Herluf (2005): Mennesker, mink og milliarder. Dansk Pelsdyravlerforening 1930 – 2005.

Kopenhagen Fur (2021a): Personlig meddelelse

Kopenhagen Fur (2021b): Historiske data https://www.kopenhagenfur.com/media/320672/verdensproduktion_mink.pdf

Kopenhagen Fur (flere årgange): Årsberetninger

Lauge, Jesper (2015): Strategi – Sådan indsamler vi skind fra udlandet. Direktør i København Fur. I: Dansk Pelsdyravl #5, 2016. side 18-19

NaturErhvervstyrelsen (flere årgange): Fiskeristatistisk Årbog

Pedersen, Tage (2015): Dørene åbner sig for København Fur. Formand for Dansk Pelsdyravlerforening og København Fur. I: Dansk Pelsdyravl #5, 2016. side 12-13

Politiken (2004): Dansk pels vil højne kvaliteten. Side 13. 17. juli 2004

TV2 (2020): Flertal bakker op om aflivning af mink: - Det er vel noget af det værste, du kan opleve. 8. nov. 2020 <https://nyheder.tv2.dk/samfund/2020-11-08-flertal-bakker-op-om-aflivning-af-mink-det-er-vel-noget-af-det-vaerste-du-kan>

TV2 (2009): Fire ud af ti vil forbyde minkavl.

30. okt. 2009

<https://nyheder.tv2.dk/nyheder.tv2.dk/nyheder.tv2.dk/nyheder/article.php/id-26108709>

MINKPRODUKTION I DANMARK – HØJ RISIKO OG TIL TIDER HØJT AFKAST

Jens-Martin Roikjer Bramsen, Theresa Fredenslund og Jesper Sølvér Schou, Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet

Artiklen giver en status over minkbedriftenes udvikling og indtjening historisk, samt nogle nedslag, der kan give en lidt større forståelse for historien om mink i Danmark.

Indledning

Beslutningen om at aflive alle mink i Danmark og den efterfølgende fastsættelse af erstatning satte kortvarigt minkbedriftenes økonomi i fokus. Meningerne om minkerhvervets fremtid var stærkt delte. I den ene lejr mente man, at minkbedrifterne ikke havde tjent penge i mange år og alligevel var på vej til at bukke under, mens man i den anden lejr mente, at branchen efter et langt udskilningsløb var på vej til en ny, historisk optur. Hvorvidt det ville blive det ene eller det andet scenarie, vil vi ikke spekulere i. Formålet er i stedet at gøre status over minkbedriftenes udvikling og indtjening historisk, samt lave nogle nedslag, der kan give en lidt større forståelse for historien om mink i Danmark.

Minkproduktion i Danmark

De første produktionsmink kom til Danmark omkring år 1920, men det var først efter Anden Verdenskrig, hvor der var gode afkastmuligheder på produktion af beklædning, at flere begyndte at træde ind i minkerhvervet. Mange af de første minkbrug i Danmark blev startet af håndværkere og fiskere uden tilknytning til landbruget. Minkproduktioner eksempelvis i eller nær havnebyer, hvor fiskerester fra filetering kunne anvendes som foder, eller tæt på fjerkræproduktioner, hvor man ligeledes kunne bruge restprodukter til

foderformål (Kirkegaard, personlig kommunikation, 2/6-2021).

1960'erne bød på hårde tider for dansk landbrug, og det ledte til en øget interesse for pelsdyravl blandt de danske landmænd. På grund af det stigende behov for minkfoder startede en række fodercentraler op i 60'erne. Centraliseringen af foderproduktionen samt den dertilhørende forbedring af minkfoderets næringsindhold gav basis for udvidelse af produktionen op igennem 70'erne og 80'erne, og disse år kan således karakteriseres ved fremgang i minkerhvervet (Kirkegaard, personlig kommunikation, 2/6-2021). Mellem 1960 og 1989 steg produktionen af minkskind i Danmark således fra 1,1 mio. skind til 14 mio. skind.

I slut-80'erne var den globale produktion af pelsskind blevet for stor ift. efterspørgslen, hvilket ledte til et drastisk fald i priserne. Dette betød, at man valgte at oplagre en del skind frem for at sælge dem, og disse skindlagre kom til at påvirke produktionen og priserne i den første halvdel af 90'erne. 1989 blev således året, der markerede enden på en mere end 30-årig lang vækstperiode for minkerhvervet og starten på den første krise for de danske minkavlere. I 90'erne var det svært at være heltidsminkbruger, og der startede et udskilningsløb, hvor mange måtte forlade

erhvervet eller nedjustere produktionen. I midt-90'erne øgedes efterspørgslen atter, og minkerhvervet gik ind i en mere stabil periode. Dog var det ligeledes i disse år, at anti-pels-bevægelser rundt omkring i verden tog fart. I Danmark udmøntede det sig blandt andet i flere aktioner organiseret af Dyrenes Befrielsesfond, hvor flere tusind mink blev lukket ud af deres bure.

I 00'erne og 10'erne øgedes koncentrationen på de danske minkfarme som følge af de omskiftelige økonomiske vilkår, ligesom antallet af fodercentraler blev reduceret. I slut-80'erne var der 6.000 danske minkfarme, og i 2013 var der blot 1.500. Over samme periode steg produktionen af minkskind fra 14 mio. skind i 1989 til 17 mio. skind i 2013, hvilket vidner om en betydelig forøgelse af gennemsnitsstørrelsen på de danske minkfarme. Figur 1 herunder viser udviklingen i gennemsnitsstørrelsen af danske minkfarme siden 1967.

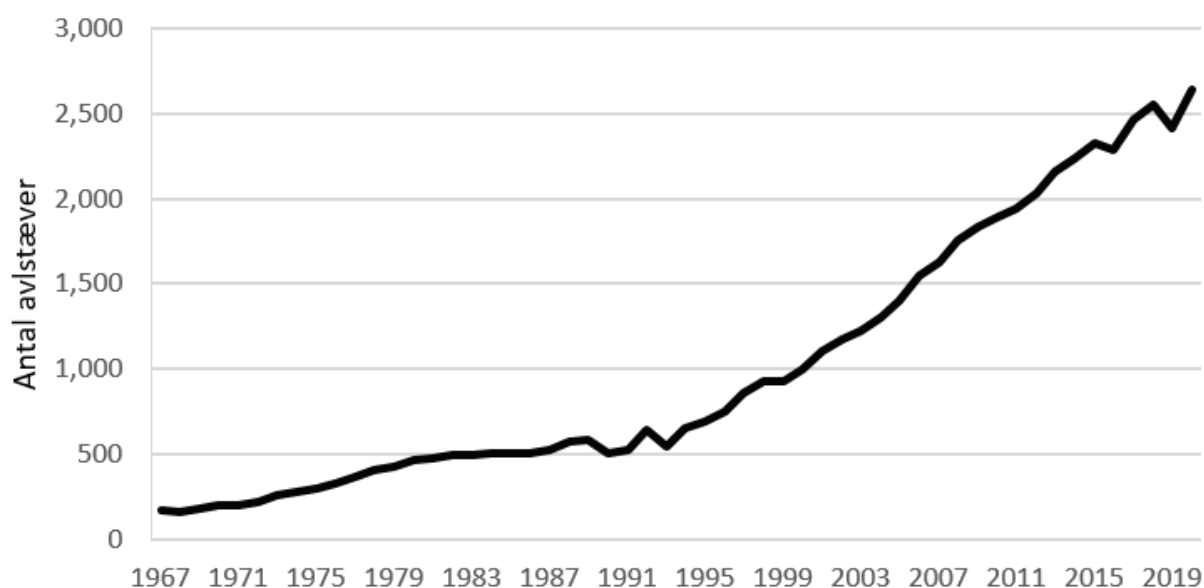
Det ses af figuren, at de danske minkfarme gradvist blev større, set over hele perioden fra 1967 til 2020. Perioden efter

krisen i start-90'erne, som igangsatte et udskilningsløb blandt minkfarmerne, frem til nedlukningen af erhvervet i 2020 er desuden kendetegnet ved en øget professionalisering af minkbedrifterne og en stigende koncentration af avlstæver pr. bedrift. Inden nedlukningen af erhvervet i efteråret 2020 var der lige omkring 1.000 minkbedrifter tilbage, og erhvervet beskæftigede i omegnen af 6.000 fuldtidsbeskæftigede i Danmark (Danske Minkavlere, 2021). Pelsdyravlen har, modsat resten af landbruget, aldrig modtaget statslig støtte eller EU-støtte og har således opereret fuldstændigt på markedsvilkår.

Organisering af minkavlere og salg

Siden 1930 har pelsdyravlerne været organiseret i Dansk Pelsdyravlerforening (I dag: Danske Minkavlere) i tråd med den danske andelstanke (Christensen, 2015). Samarbejdet i pelsdyravlerforeningen har været helt centralt for udviklingen af minkbranchen, da det har gjort det muligt for små producenter at få rådgivning gennem foreningen samt muliggjort videndeling medlemmerne imellem. Inden for min-

Figur 1 Udviklingen i det gennemsnitlige antal avlstæver pr. minkfarm, 1967-2020

Kilde: København Fur (2021).

kerhvervet har der desuden været både statslige og private forsøgsfarme, hvor man har eksperimenteret med forskellige fodersammensætninger og deres effekt på minkproduktionen. Det har blandt andet betydet, at man har kunnet reducere produktionsomkostningerne, ligesom det i kombination med et stort avlsarbejde har ført til udvikling af en særdeles høj skindkvalitet i Danmark. Derfor har priserne på danske skind også generelt været omkring 25 pct. højere end de gennemsnitlige priser på udenlandske skind.

Lige efter Anden Verdenskrig købte pelsdyravlerforeningen Kjøbenhavns Pelscentral, hvor medlemmernes skind blev solgt. I 1963 flyttede auktionshuset til sin nuværende placering i Glostrup. Den danske pelsauktion har afsat en stor andel af verdensmarkedet siden pelsdyravlens begyndelse, og i 70'erne udkonkurrerede det danske auktionshus sit modstykke i London. I slut-80'erne oprettede de finske pelsdyravlere deres egen auktion, hvorved en del af udbuddet flyttede til Vantaa i Finland. Dette var dog på sin vis

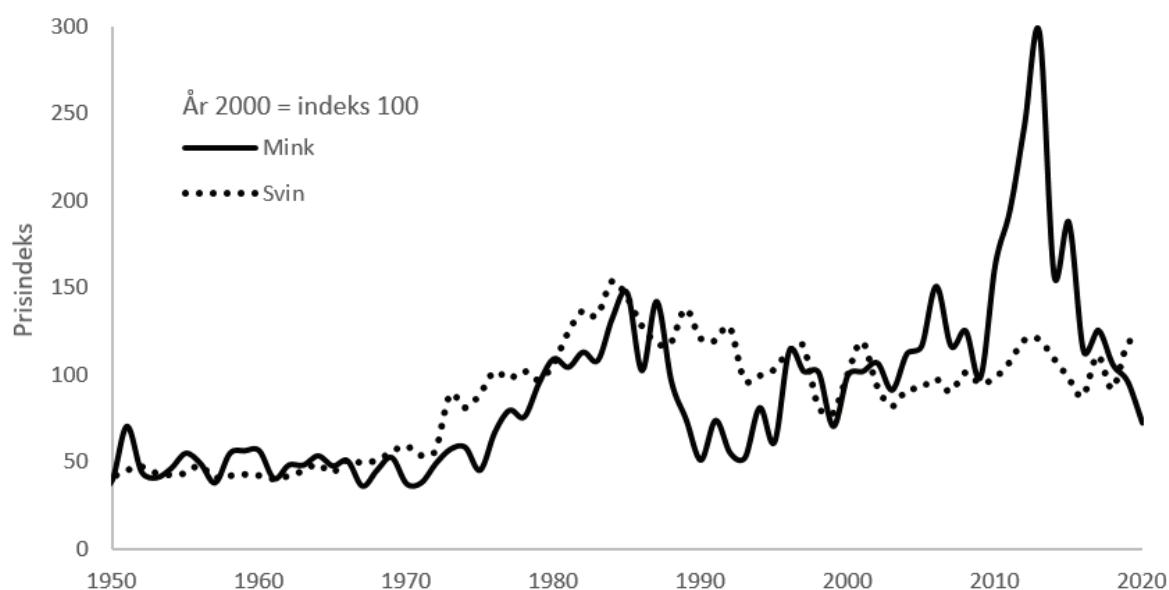
en lykkelig skilsmisse, da udbuddet på den danske auktion var blevet for stort til de fem årlige pelsauktioner. Efter årtusindskiftet er auktionshuset kontinuerligt blevet professionaliseret, og i 2005 blev pelsdyravlernes andelsselskab og auktionshuset lagt sammen under navnet København Fur, der således er ejet af foreningens medlemmer (Christensen, 2015). I 2019 stod København Fur for omtrent 60 pct. af verdenshandlen med pelsskind, hvoraf cirka 60 pct. relaterede sig til salg af danske skind (Bramsen et al., 2020).

Cykler og svingende priser – verdensmarked og tilpasning.

Indledningsvist må det konstateres, at prisen på mink har været meget volatil. Dette ses af figur 2, hvor tillige priserne for svin er vist.

For svin plejer man at tale om prissvingninger (også nogle gange benævnt "cykler"), hvor der er ca. tre år fra top til bund, selv om disse svingninger ikke altid er tidsmæssigt ensartede. For mink er der ikke helt samme mønster – og dog. Ses der på

Figur 2 Afregningspriser for minkskind og svin, 1950-2020

Kilde: København Fur (2021) og Landbrug og Fødevarer (2021).

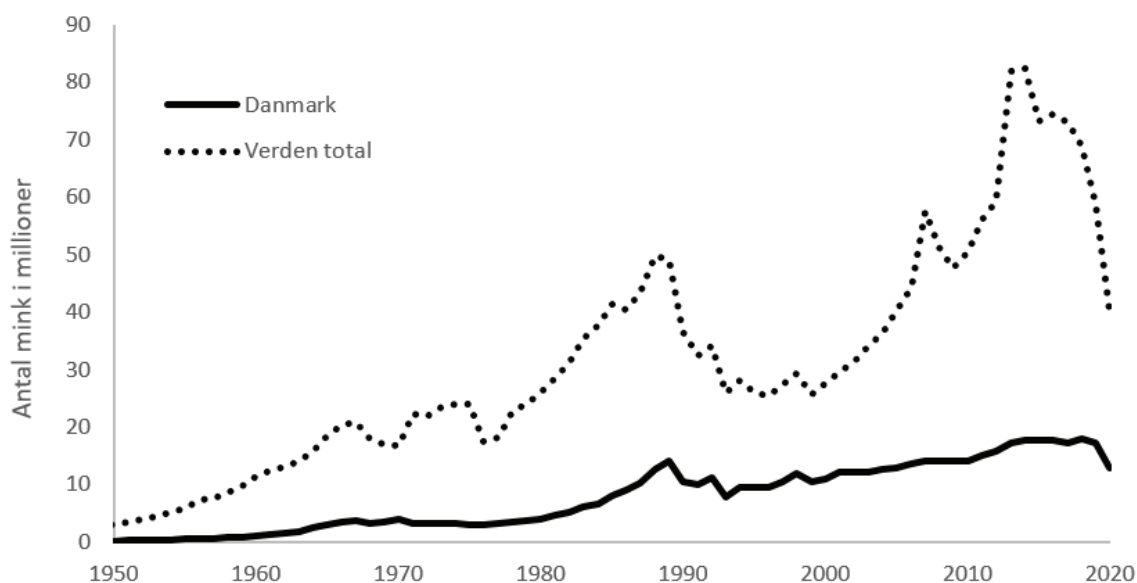
verdensproduktionen af minkskind, er der en lang stigning fra 1976 til en top i 1989, efterfulgt af et fald i produktionen frem til 1999, hvorefter der ses en ny stigning frem mod 2014. Altså 12 års stigende produktion, efterfulgt af 10 års fald i produktion, efterfulgt af 14 års stigende produktion, igen efterfulgt af – indtil videre – seks års fald i produktionen.

Prissvingningen har naturligvis også betydning for produktionens udvikling. I forhold til svineproduktion er der en større træghed med at udvide og begrænse udbuddet af minkskind. En minktæve får kun ét kuld unger af 5-6 hvalpe om året, hvorimod søer får mere end to kuld om året af 15-20 grise. Det er dermed væsentligt lettere og hurtigere at øge bestanden af søer end af minktæver. Dertil kommer, at svineproducenter sælger grise hele tiden, mens minkproducenter kun pelsér én gang om året – og skindet i virkeligheden først bliver solgt på auktioner i løbet af det efterfølgende år. Der er dermed en væsentligt større træghed, før prissignalet når ud til minkproducenterne. Tilmed er det kun i

november ved pelsning, at minkproducenten endeligt beslutter, om produktionen skal udvides eller reduceres ved at pelse færre eller flere tæver. Denne træghed kan illustreres ved, at produktionsomfanget på verdensplan topper i 2014, samtidig med at prisen på skind bliver voldsomt reduceret på auktioner i løbet af 2014 på skind, der er produceret i løbet af 2013 (figur 3). Sidst er det interessant at bemærke, at mens verdensproduktionen er faldet markant i løbet af de sidste års krise, er den danske produktion faktisk først faldet i 2020, hvor erhvervet blev nedlagt.

I tillæg til det rent biologiske er der også den faktor, at skind kan oplagres, mens fødevarer – som grisekød – kun i mindre grad kan lagres. Disse lagre af skind findes igennem alle de mange led i værdikæden fra producenter over opkøbere og forarbejdning til detailhandlen. Er efterspørgslen høj og priserne stigende, er der mindre fokus på at minimere lagre, mens lagre har større fokus ved faldende priser. Der kan derfor være en selvforstærkende effekt af, at de mange led i kæden vil forsøge

Figur 3 Produktionsomfang for mink, 1950-2020

Kilde: København Fur (2021).

at nedbringe deres lagre ved faldende priser, hvorefter prisen falder yderligere. Tilsvarende vil opbygning af lagre hos producenter ved faldende priser måske nok afbøde prislefaldet til at starte med, men til gengæld vil disse store lagre hos f.eks. København Fur også virke som en buffer mod prisstigninger, der derfor først kommer senere.

Bag den overordnede udvikling som skitseret ovenfor er der mindre perioder med prisstigninger og prislefald med hver sin forklaring. I slutningen af 1990'erne var der f.eks. stor efterspørgsel fra Rusland, hvor en ny overklasse blomstrede op efter kommunismens fald i start-90'erne. Dette sluttede brat i 1999 med russisk krise. Tilsvarende skyldes meget af opturen frem mod 2013, at en ny kinesisk overklasse kastede sin kærlighed på minkpelse. Rygtet siger i den forbindelse, at åbningen af en lang række kinesiske detailbutikker på kort tid gav en voldsom midlertidig efterspørgsel, eftersom de alle skulle have nye pelse på lager. På ethvert givet tidspunkt vil der derfor været berettiget tvivl om,

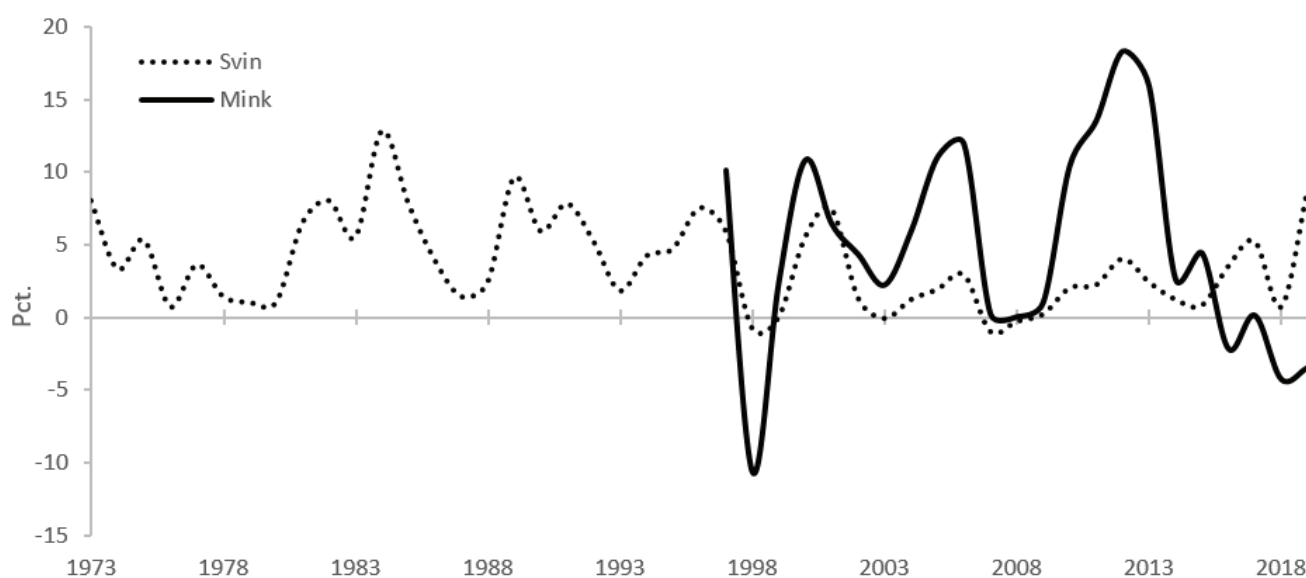
hvorvidt priscyklen igen slår til, eller om priscyklen er sat ud af spil. Således også i 2020 før corona, hvor nogen troede, at efterspørgslen efter skind – også fra Kina – var fortid, mens andre var stærke i troen på priscyklen og sikre på, at efterspørgslen nok skal komme igen.

I den årlige rapport "Landbrugets økonomi", der er udgivet i en lang årrække, er udviklingen i minkerhvervet også belyst. I boksen på næste side er der givet en oversigt over de vigtigste begivenheder for minkerhvervet mellem 1980 og 2020.

Minkbedrifternes driftsøkonomi

Driftsøkonomisk har minkbedrifter haft lange perioder med et rigtig højt afkast, og det er også branchens egen selvforståelse, at det er en produktion med relativt højt afkast set i forhold til landbruget generelt. Figur 4 viser den historiske afkastningsgrad (forrentning af kapitalen bundet i bedriften) for minkbedrifter sammenlignet med svinebedrifter. Bemærk, at der er tale om heltidsbedrifter, dvs. at det kun er de store, specialiserede bedrifter, der er medtaget

Figur 4 Afkastningsgrad (heltidslandbrug), 1973-2019

Kilde: Danmarks Statistik (2021).

Boks 1 Minkerhvervets udvikling, 1980-2020

80'erne	Minkerhvervet i Danmark var i 80'erne kendetegnet ved en jævn stigning i produktionen af pelsdyr frem mod 1989, hvor markedet for pelsskind syntes mættet. Priserne på minkskind faldt drastisk, hvorfor man begyndte at oplagre skind, der ikke kunne afsættes til en tilstrækkeligt høj pris. Udbredelsen af pelsdyravl havde nået et midlertidigt toppunkt, og i 1989 faldt den danske eksport af pelsdyrskind med 200 mio. kr.
90'erne	Pelsdyrerhvervet i Danmark gik ind i 90'erne med en del oplagrede skind samt reducerede afsætningsmuligheder, hvilket lagde en dæmper på skindpriserne. Årene mellem 1989 og 1993 var kendetegnet ved dyb krise for pelsdyrerhvervet på verdensplan. Produktionen af pelsskind blev reduceret i disse år som led i en tilpasning til de reducerede afsætningsmuligheder. Man så desuden et fald i investeringer i minkhuse og driftsbygninger. I midten af 90'erne indledtes en mere stabil periode med vækst i pelsdyrerhvervet. De betydelige skindlagre var nogenlunde afviklet, og der syntes at være stigende efterspørgsel fra Asien (Kina, Sydkorea, Japan) samt USA, Rusland og Østeuropa. I 1997 udgjorde produktionen af pelsdyr 5 pct. af den danske salgsværdi af animalske produkter, hvilket var samme størrelse som fjerkræproduktionen. I slut-90'erne ledte økonomisk krise i Rusland til et fald i russisk efterspørgsel efter skind, mens Kina meldte sig som en større aftager af de danske skind.
00'erne	I år 2000 var den russiske efterspørgsel stigende, og start-00'erne var kendetegnet ved stabilitet og en let stigende produktion af pelsdyrskind. SARS-udbruddet ledte dog til, at omsætningen af skind og pelse i Kina lå stille i en periode. Prisniveauet for minkskind var atter højt hen imod midten af 00'erne. I 2006 udgjorde produktionsværdien i pelsdyrsektoren 8 pct. af den samlede produktionsværdi i primærlandbruget i Danmark, hvilket tillige vidnede om en tendens hen imod aftagende betydning af kvægproduktion og større betydning af svin-, fjerkræ- og pelsdyravl. I anden halvdel af 00'erne sås et fald i priserne på pelsskind inden – men også som følge af – finanskrisen. Det danske auktionshus, København Fur, havde en verdensmarkedsandel på 60 pct. i 2008/09, hvilket omfattede salg af både danske og importerede skind.

10'erne	I start-10'erne sås en øget efterspørgsel efter minkskind, særligt fra Kina, hvor den økonomiske vækst var høj, men også fra Europa, USA og ikke mindst fra Rusland som følge af en række hårde vintre. Den øgede efterspørgsel betød, at skindpriserne fik et markant nøk opad. Et faldende antal avlstæver blev fulgt af et stigende antal hvalpe pr. tæve i disse år. Fra og med 2011 kunne der spores et stigende antal farme, samtidig med at den gennemsnitlige størrelse af farmene fortsatte med at vokse. År 2013 blev et historisk højdepunkt for prisen på rå minkskind, der ramte 612 kr. Dog blev dette ledsaget af en prisstigning på minkfoder på 21 pct. I 2014 halveredes priserne på minkskind igen, og den danske andel af verdensmarkedet var nede på 20 pct. Oven på den store nedtur i 2014 så 2015 mere positivt ud, men det blev også året, hvor en del besætninger blev testet positive for plasmacytose – en sygdom, der forårsager færre hvalpe, flere dødsfald og reduceret skindkvalitet. Det lykkedes dog de danske avlere at få has på sygdommen i 2017. I 2016 var skindpriserne stadig meget lave, og de store minkbrug begyndte at have negative driftsresultater før aflønning af brugerfamilien, og således indledtes en ny krise i minkerhvervet. I Kina var der i disse år store lagre af skind, der gjorde de kinesiske købere forsigtige, og den russiske efterspørgsel var præget af en lav valutakurs på rubel. I 2017 implementerede man desuden dyrevelfærdscertificeringsprogrammet Welfur hos auktionshuse i Europa og Nordamerika, som havde til formål at sikre, at kun skind fra farme med en acceptabel vurdering sælges i auktionshusene. I 2018-19 var priserne på minkskind faldet så drastisk, at de lå under produktionsomkostningerne. Således fortsatte de negative driftsresultater for de danske minkavlere. Produktionen af minkskind var dog ikke lige så nedadgående i Danmark som i resten af verden, og priserne på de danske skind lå stadig i omegnen af 25 pct. over verdenspriserne. København Fur meldte om bedre omsætning i den sidste halvdel af 2019-salgssæsonen, hvilket kunne tyde på, at den prismæssige bund var nået. Der var således positive noter at spore, selv om det stod hen i det uvisse, hvorvidt den fremtidige ligevægtspris ville ligge væsentligt over de danske produktionsomkostninger.
2020	I medio november 2020 medførte COVID-19-pandemien så en regeringsbeslutning om fuldstændig nedlukning af minkerhvervet. På dette tidspunkt kæmpede minkfarmene stadig med dårlig indtjening, og 2020 var fjerde år med negativt driftsresultat for de danske minkbrug. Erhvervet var således i dyb krise inden nedlukningen, men havde dog tidligere vist, at det kunne komme stærkt igen.

Kilde: Bramsen et al. (2020) flere årgange.

i statistikken. I perioden 1997 til 2019 er den gennemsnitlige afkastningsgrad for minkbedrifterne på 4,8 pct., mens afkastningsgraden for samme periode er 2,4 pct. for svinebedrifterne¹. I denne periode har minkbedrifter således haft en bedre driftsøkonomi end svineproducenterne, og et niveau på 4,8 pct. er ganske fornuftigt sammenlignet med landbruget generelt.

Med de store prisudsving for landbrugets produkter vil en sammenligning mellem driftsgrene dog være enormt følsom over for den betragtede periode. Havde statistikken inkluderet tal længere tilbage fra 90'erne, ville mink have fremstået med en ringere gennemsnitlig afkastningsgrad, da dette som før nævnt var en periode med lave priser. Tilsvarende ville svineproduktionen fremstå bedre, hvis også tal fra 2020 og 2021 var inkluderet, eftersom vi er inde i en periode med høje priser på svinekød. Trods disse forbehold kunne figur 4 godt antyde, at afkastningsgraden for mink er mere svingende, men på et højere niveau i gennemsnit, end svineproduktion.

Der kan være mange forklaringer på den relativt gode rentabilitet for minkproduktionen i forhold til dansk landbrug generelt. Branchen selv peger på, at danske minkproducenter har været dygtige til at samarbejde om f.eks. foderforsyning, avl og afsætning. Dertil kommer, at man må forvente, at en højere grad af usikkerhed

– f.eks. i form af svingende priser – også medfører, at landmænd vil kræve et højere afkast for at investere i minkproduktion.

En forklaring relateret til dette findes i Bramsen og Scheel (2015), der argumenter for, at den begrænsede adgang til kredit til minkproduktion på en måde har været en fordel for minkavlerne. Uden store lånemuligheder har avlerne i højere grad været tvunget til selv at finansiere deres produktion, hvilket dels har begrænset adgangen til erhvervet og dermed udbuddet, og dels har polstret dem til at imødegå længere perioder med lave priser.

Konklusion

Minkproduktionen i Danmark har været kendetegnet ved først at have været en nicheproduktion uden særlig samhørighed med landbrugserhvervet til at være en vækstmotor, med en særdeles god integration mellem forædling, primærproducenter og følgeerhverv, til i årene op imod regeringsbeslutningen i december 2020 om at lukke erhvervet at være et erhverv i stor krise. Udsigterne til, at minkproduktionen genopstår i Danmark, er usikre; ikke mindst, da det er tvivlsomt, om den komparative fordel, som danske minkproducenter hidtil har haft i forhold til omverdenen, kan genetableres. Og under alle omstændigheder vil det tage en længere årrække. Om minkproduktionen i Danmark stod over for en ny opblomstring, eller om erhvervet stod på kanten af en markedsdrevet decimering, finder vi aldrig ud af. Men med denne artikel sættes der – indtil videre – punktum for behandlingen af minkerhvervet i den årlige status for Landbrugets Økonomi.

¹ Det er desværre vanskeligt at finde tal for driftsøkonomi for mink længere tilbage i tiden. En del af forklaringen er, at sammensætning af minkbedrifter har været mere broget med mange deltidsbedrifter og mange bedrifter med andre driftsgrene end mink. Det vil derfor være svært at adskille driftsøkonomien i mink fra de andre indtægtskilder.

Kilder

Bramsen, J-M. R., Pedersen, M. F., Olsen, J. V., Schou, J. S., & Hansen, H. O. (2020): Landbrugets Økonomi 2020. Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet (flere årgange).

Bramsen, Jens-Martin og Niels Kenneth Østergaard Scheel (2015): Det danske kreditsystem – en konkurrencefordel?, Tidsskrift for Landøkonomi, nr. 3, årgang 201, s. 179-187.

Christensen, Jens (2015): Dansk Pelsdyravlerforening (Kopenhagen Fur), tilgængelig online 15.06.2021 på:
<https://danmarkshistorien.dk/vis/materiale/dansk-pelsdyravlerforening-kopenhagen-fur-1930-2013/>

Danmarks Statistik (2021): statistikbanken, JORD100

Danske Minkavlere (2021): Om danske minkavlere, tilgængelig online 15.06.2021 på <https://www.danskeminkavlere.dk/danske-minkavlere/om-danske-minkavlere/>

Kopenhagen Fur (2021): Verdens Produktion – Mink, tilgængelig online 28.06.2021 på:
https://www.kopenhagenfur.com/media/320672/verdensproduktion_mink.pdf

Landbrug og Fødevarer (2021): Historisk notering – slagtesvin, tilgængelig online 20.06.2021 på:
<https://lf.dk/tal-og-analyser/statistik/noteringer/svin/historisk-notering-slagtesvin>

DEN GLOBALE PELSINDUSTRI

Henning Otte Hansen, Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet

Pelsskind og pelsprodukter handles i vid udstrækning på de internationale markeder. Set i et lidt længere perspektiv er der sket markante strukturelle forandringer i pelssektorens internationale handel og arbejdsdeling. Pelssektoren har de seneste årtier endvidere udviklet sig til at bestå af adskillige led i meget globale værdikæder.

Når det gælder internationale handelsstrømme for rå pelsskind, er der klare vest-øst-handelsstrømme, mens der for pels-beklædning er tale om øst-vest-handelsstrømme.

En række nye asiatiske lande står nu for en stor del af garvning og tilberedning af rå pelsskind, som før især fandt sted i Kina.

I et længere perspektiv ses der nu tre bølger: I den første periode var pelsbeklædnings-industrien placeret i Europa. I næste periode flyttede den til Kina. I en nu kommende periode vil den flytte til andre asiatiske lande.

Når det gælder produktionen af rå minkskind, har den samlede verdensproduktion været mere ustabil. Inden for denne varierende produktionsudvikling sker der også visse forskydninger mellem lande og mellem landegrupperinger: Nordens betydning er faldet i de seneste tiår, mens Østeuropa har haft en stigende produktion, og her er især Polen er vigtig spiller.

Indledning

Den danske minksektor har i mange årtier været en integreret del af den globale pelsindustri. Der har været – og er stadig – meget globale værdikæder i pelsindustrien: Produktion af rå pelsskind, garvning og tilberedning, syning samt endelig afsætning kan finde sted på forskellige kontinenter, og skindene vil ofte blive fragtet mange tusind kilometer, før de når de endelige forbrugere. Rå pelsskind og pelsprodukter bliver dermed i høj grad handlet over landegrænser og over kontinenter. Adgang til de internationale markeder og skabelsen af den internationale specialisering har således været afgørende forudsætninger for udviklingen af den danske pelsindustri.

Den globale pelsindustri er også interessant, fordi de internationale samhandels-

mønstre og den internationale arbejdsdeling er under forandring. Modsat mange andre landbrugsprodukter er minkskind i store træk produceret uden støtteordninger og uden handelshindringer. Set i forhold til f.eks. andre landbrugsprodukter er pelsskind derfor et meget internationalt handlet produkt.

Med nedlukningen af det danske minkerhverv opstår der et øjeblikkeligt vakuum i den globale pelsindustri og i den globale pelsværdikæde. Danmark stod for ca. 25 pct. af verdensproduktionen, og København Fur stod for mere end 60 pct. af verdenshandlen med rå minkskind. Minkskind udgør omkring 90 pct. af den totale internationale handel med rå pelsskind, så de umiddelbare substitutter er meget begrænsede.

International handel

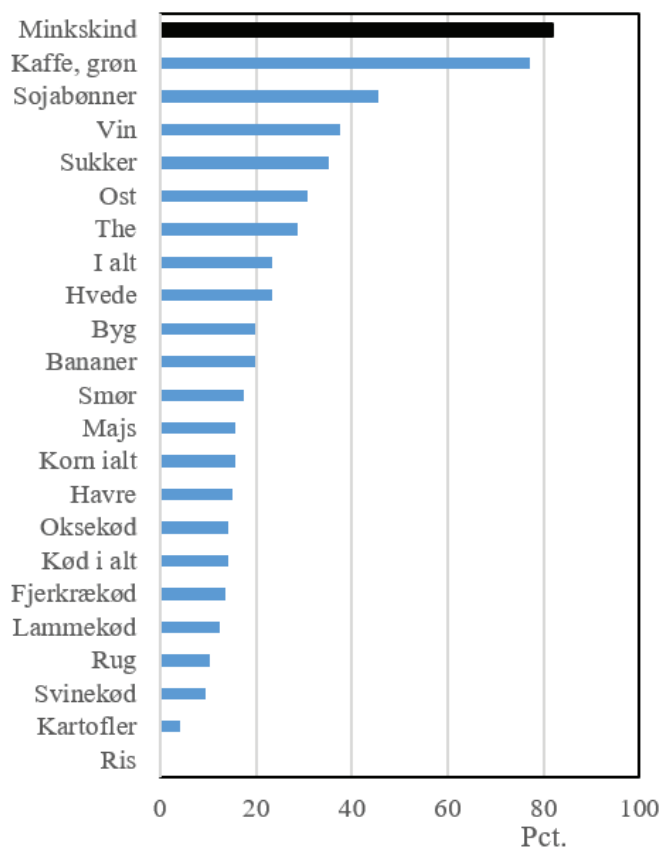
Pelsskind og pelsprodukter bliver i høj grad handlet på de internationale markeder. Set i forhold til f.eks. andre landbrugsprodukter er pelsskind et meget internationalt handlet produkt. Det har betydning for lande med både pelsfarme og med pelsforarbejdningsindustri og pelsdetailhandel.

Figur 1 viser således den andel af verdens samlede produktion, der handles internationalt – det vil sige eksporteres og importeres. Figuren viser således for en række udvalgte landbrugsprodukter den andel af verdens samlede produktion, der handles internationalt. Minkskind er det produkt, hvor international handel er relativt mest betydende.

For føde- og landbrugsvarer gælder det generelt, at handel over grænser er relativt lille – set i forhold til handelen på hjemmemarkederne. Der er dermed tilsyneladende en barriere for den internationale handelsudvikling på landbrugs- og fødevarerområdet.

Den beskedne verdenshandel skyldes flere forhold, herunder handelsbarrierer, lav transportegnethed, ønske om høj selvforsyningsgrad m.m. Uanset disse barrierer for international handel er der en klar tendens i retning af, at betydningen af international handel stiger. International handel vokser således mere end verdens samlede produktion og også mere end den indenlandske handel. Når den internationale handel får en stigende betydning, sker der en yderligere arbejdsdeling eller specialisering mellem landene. De enkelte lande vil specialisere sig inden for de områder, hvor de bedst kan klare sig, og opgive de områder, hvor de ikke kan klare sig i den

Figur 1 Andel af verdens samlede produktion, der handles internationalt (2019)

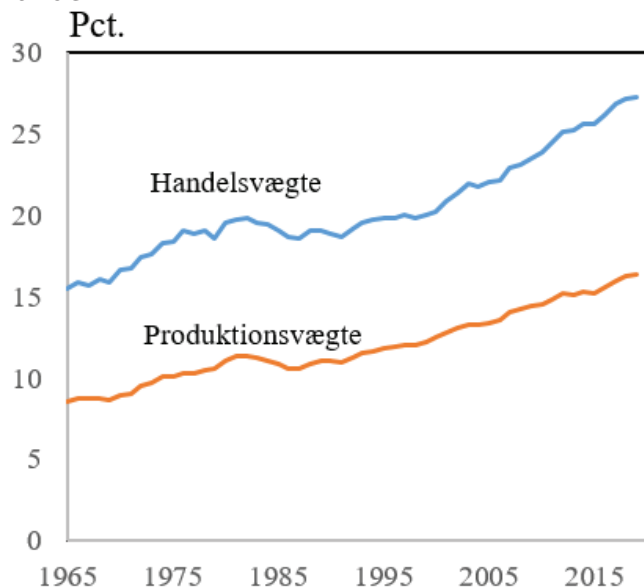
Noter: Import i pct. af produktion opgjort i mængder. For pelsskind er andelen dog opgjort som (produktion i styk * producentpris) / værdi af verdens samlede eksport. Der er korrigeret for beregnet avance i leddene mellem pelsfarmer og eksportled. Den divergerende metode til beregning skyldes, at der ikke umiddelbart findes sammenlignelige data for hhv. verdens samlede produktion og eksport (eller import) af mink- og pelsskind. Det har derfor været nødvendigt at sammenstykke tallene ud fra forskellige kilder og ved at omregne fra værdier til mængder m.m. "I alt" er et sammenvejet gennemsnit for de viste produkter.

Kilder: Egne beregninger på grundlag af FAO (2021a) og UN (2021).

internationale konkurrence.

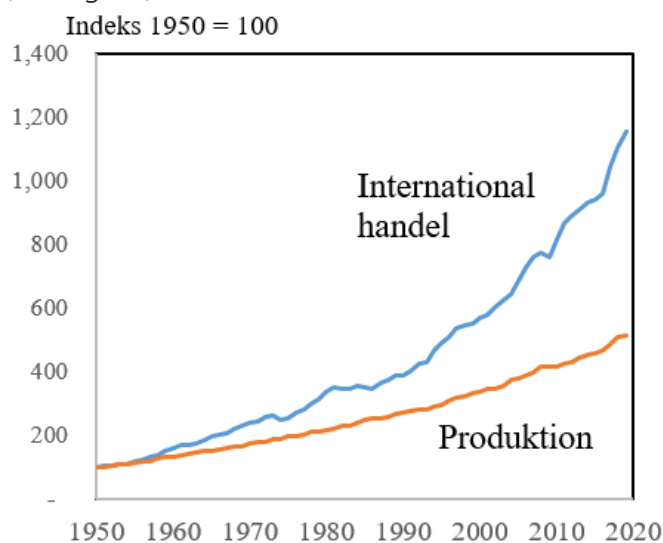
Som det ses af figur 2, udgør international handel en stigende andel af landbrugsproduktionen – uanset om man sammenvejer de udvalgte produkter med deres værdi af produktionen eller den internationale handel.

Figur 2 International handel i pct. af produktion for 19 udvalgte landbrugsprodukter: Sammenvejet med værdien af den globale hhv. produktion og handel

Kilde: Egne beregninger på grundlag af FAO (2021a).

Figur 3 Udvikling i international handel med og produktion af landbrugsprodukter, 1950 = 100 (mængder)

Kilde: Egne beregninger på grundlag af WTO (2020).

Sammenvejede værdier for den samlede landbrugsproduktion og tilhørende internationale handel viser også, at den internationale handel stiger langt mere end produktionen, jf. figur 3.

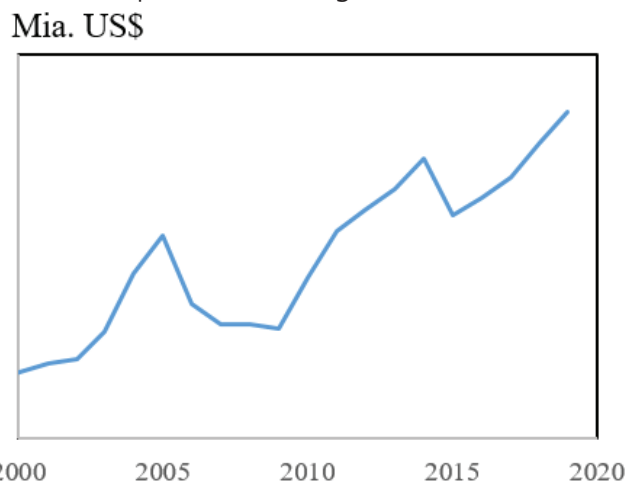
Figuren understreger dermed den stigende

internationale specialisering på landbrugsområdet – om end udviklingen går betydeligt hurtigere, når det drejer sig om industriprodukter og -handel. Figuren viser også, at selv finanskriser og energikriser ikke påvirker udviklingen nævneværdigt. På tilsvarende måde kunne man se, at COVID-19-pandemien havde en relativt lille effekt på den internationale handel med landbrugsvarer i forhold til den tilsvarende internationale handel med industrivarer (Hansen, 2020a,b).

Det er bemærkelsesværdigt, at den internationale handel med pelsbeklædning er både stor og kraftigt voksende. Figur 4 viser således udviklingen i den totale internationale handel (eksport) med pelsbeklædning i perioden 2000-2019.

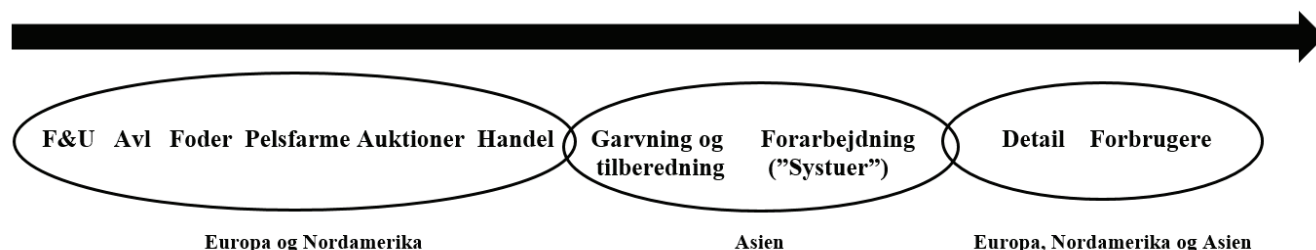
Som figur 4 viser, var den internationale handel med pelsbeklædning i 2019 på 6 mia. US\$, hvilket var det højeste niveau nogensinde. Siden 2015 er den internationale handel steget med næsten 50 pct., selv om der i samme periode har været et kraftigt fald i priserne på rå pelsskind. Set over hele perioden 2000-2019 har

Figur 4 Udvikling i den samlede internationale handel med pelsbeklædning, 2000-2019

Kilde: Egne beregninger på grundlag af UN (2021).

Figur 5 Den globale værdikæde for pelsskind og pelsbeklædning – eksempel på en typisk værdikæde

Kilde: Egen fremstilling.

der været en gennemsnitlig årlig vækst i løbende værdi på knap 9 pct., hvilket er en meget høj vækst set i forhold til andre produktgrupper.

Den globale pelsværdikæde

Vejen fra-jord-til-bord er lang, når det gælder pelssektoren. De første led i værdikæden er typisk forskning, udvikling, forsøg og avlsarbejde, mens de sidste led er de forbrugere, der køber de færdige produkter som pelsbeklædning og pelstilbehør. I langt de fleste tilfælde er de enkelte led i værdikæden placeret i flere forskellige lande. Der er således tale om, at pelsektoren arbejder med såkaldte globale værdikæder.

Globale værdikæder er en betegnelse for den internationale arbejdsdeling, hvor produktionen er opdelt i aktiviteter og opgaver, som udføres i forskellige lande. For eksempel kan råvareproduktionen finde sted i ét land, mens forarbejdningen – eller dele heraf – kan foregå i andre lande. På tilsvarende måde kan den endelige forædling foregå i andre lande. Endelig kan aktiviteter som forskning, udvikling, design, innovation m.m. være placeret i et helt andet land.

Det er ikke noget nyt, at man placerer dele af produktionen i forskellige lande, afhængigt af landenes konkurrenceevne. Dette

foregår typisk i multinationale selskaber, der har både produktion og investeringer i mange forskellige lande. Det unikke ved globale værdikæder er, at de i stigende grad finder sted i samarbejde med forskellige selskaber uden fælles ejerskab. Værdikæderne skabes således via kontrakter, outsourcing, alliancer, netværk m.m.

Globale værdikæder har fået større betydning og udbredelse i takt med liberaliseringen af international handel og investeringer, og som resultat af udviklingen af logistik og informationsteknologi.

Pelsektoren har de seneste årtier udviklet sig til at bestå af adskillige led i meget globale værdikæder: De rå pelsskind og pelsfarmene er typisk placeret i Europa og Nordamerika. Pelsforarbejdningen (garvning og tilberedning) samt pelsbeklædningsindustrien (syning af pelsbeklædning) er typisk placeret i lavtlønslande. Der ses nu en tendens til, at der også sker en geografisk opdeling af hhv. garvning/tilberedning og den færdige forarbejdning (systuer).

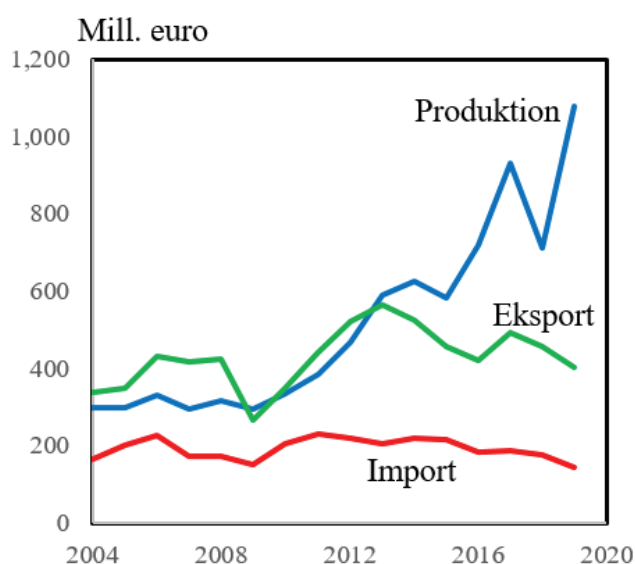
Det betyder, at råvarerne fragtes fra vest til øst, mens den færdige pelsbeklædning i mange tilfælde fragtes tilbage fra øst til vest. Denne globale værdikæde er illustreret i figur 5.

Figur 5 viser en typisk global pelsværdikæde. Der findes også pelsfarme i Asien og pelssystuer i Europa, men det er ikke det dominerende billede af værdikædernes placering. Kina er det eneste land, der har en væsentlig produktion af både rå minkskind og pelsbeklædning.

Den europæiske pelsforarbejdningsindustri

Selv om store dele af den europæiske pelsindustri ("fur manufacturing industry") over en længere årrække er flyttet til Asien, er der stadig en betydende europæisk produktion af pelsbeklædning. Figur 6 viser således EU's pelsforarbejdningsindustris produktion, eksport og import i årene 2003 til 2019.

Figur 6 Pelsforarbejdningsindustrien i EU27, 2004-2019

Note: 14201030 - Articles of apparel and clothing accessories, of furskins (excluding hats and headgear) + 14201090 - Articles of fur skin (excluding apparel, clothing accessories, hats and headgear)
EUU27 = EU2020

Kilde: Egne beregninger baseret på Eurostat (2021).

Den stigende produktion i det sidste årti er bemærkelsesværdig. En del af stigningen kan skyldes en strukturel udvikling, hvor flere små virksomheder er blevet større og dermed har mere end 20 ansatte, hvorefter de medtages i Eurostat-statistikken.

Dette forklarer dog næppe hele stigningen. Der kan derfor ses en betydelig stigning i produktionen i perioden.

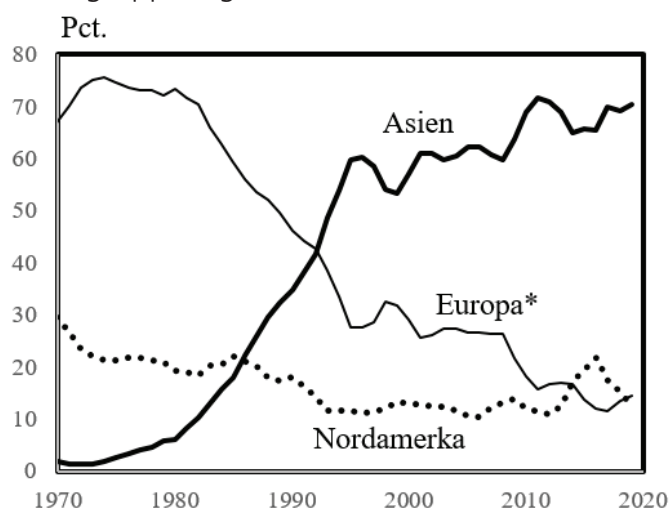
Da produktionen stiger, mens import og eksport næsten er konstant, vil en stigende andel af produktionen blive solgt i EU. Dette vil bidrage til et stigende salg af pelsbeklædning i EU.

Langsigtede forandringer i den internationale arbejdsdeling i pelsindustrien

Set i et lidt længere perspektiv er der sket markante strukturelle forandringer i pelssektorens internationale handel og arbejdsdeling. Helt frem til starten af 1980'erne var Asien reelt uden betydning, når det gælder pelsindustri og især import af pelskind. Derimod var Europa (herunder især Grækenland og Italien) store aktører, når det gælder produktion af pelsbeklædning og dermed også import af rå pelsskind. Efterfølgende er billedet vendt helt om, og Asien er nu dominerende, når det gælder import af pelsskind, jf. figur 7.

Pelssektoren er dermed et eksempel, der kan sammenlignes med tekstilindustrien, hvor den arbejdskraftintensive del af værdikæden er flyttet fra Europa og andre højindkomstlande til Asien.

Figur 7 Udviklingen i import af pelsskind (pct. af alle landes import af pelsskind) for forskellige landegrupperinger, 1970-2019

* Europa er ekskl. Danmark og Finland, da import til disse lande primært skyldes, at de har nogle meget store internationale auktionshuse. Importen bliver derfor typisk eksporteret videre igen uden nogen stor værditilvækst udover sortering m.m. Derudover er der tilsvarende handel mellem USA og Canada og mellem Hong Kong og Kina, som der dog ikke er korrigeret for i denne figur. Tre års glidende gennemsnit.

Kilde: Egne beregninger på grundlag af FAO (2021b) og UN (2021).

Internationale handelsstrømme

Med den stigende internationale handel, ændringer i landenes konkurrencemæssige fordele, liberalisering og stigende international konkurrence bliver internationale handelsstrømme mellem lande og mellem regioner vigtige.

Handelsstrømmene viser for det første, hvordan den internationale specialisering og arbejdsdeling kommer til udtryk i praksis. For det andet illustrerer handelsstrømmene, hvor de konkurrencedygtige lande er placeret på verdenskortet.

Når det gælder internationale handelsstrømme for rå pelsskind, er der klare vest-øst-handelsstrømme, jf. figur 8.

Pilene viser, hvilken vej de rå minkskind er blevet transporteret, og tallene angiver størrelsen på de konkrete handelsstrømme som pct. af den totale verdenshandel (eksport) med rå minkskind.

Pilene og tallene for samhandlens størrelse understreger også Danmarks og Kinas centrale placeringer i den internationale handel med minkskind.

Figuren illustrerer også, at der med rå minkskind i høj grad er tale om et globalt marked, hvor handelsstrømmene flyder på tværs af kontinenter, og hvor kunder og leverandører ofte findes over meget store afstande.

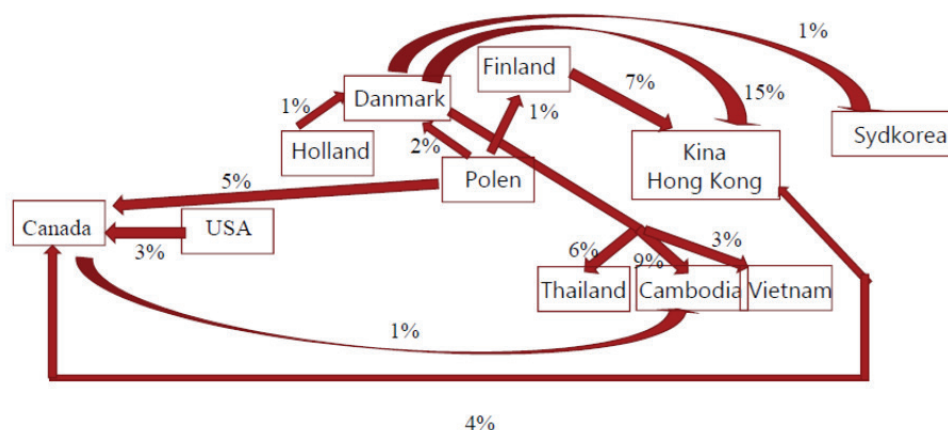
De internationale handelsstrømme for produkter længere fremme i værdikæden – her pelsbeklædning – er markant anderledes end de viste handelsstrømme i figur 7. De internationale handelsstrømme for pelsbeklædning er omvendt, idet der her i udpræget grad er tale om øst-vest-handelsstrømme, jf. figur 9.

Som det ses af figuren, er Kina centrum for eksport af pelsbeklædning, mens Europa og ikke mindst Rusland er de vigtige importlande. 38 pct. af Kinas eksport går til Rusland, mens Tyskland og Italien tilsammen aftager godt 4 pct. af Kinas eksport.

Italien, Grækenland og Tyrkiet, som er de efterfølgende lande på ranglisten over største eksportører, har også Rusland som et meget vigtigt marked for deres eksport af pelsbeklædning.

Rusland var i 2019 verdens største importør af pelsbeklædning, og landets betydning på de internationale pelsmarkeder har

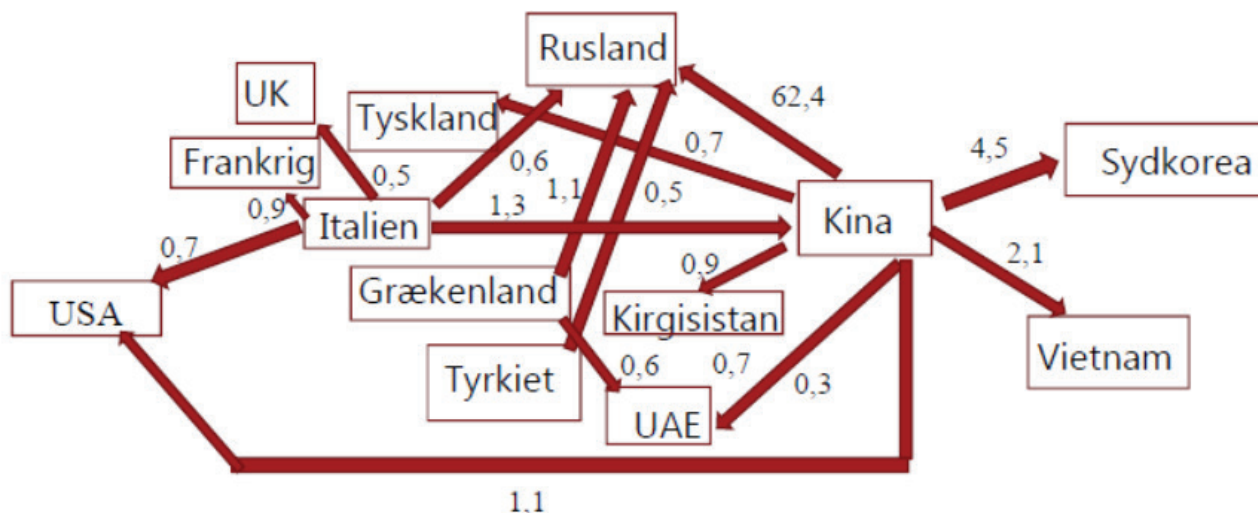
Figur 8 Internationale handelsstrømme for rå minkskind (gns. 2017-2019)

Noter: Tallene angiver andel af total verdenshandel med rå minkskind.

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af UN (2021).

Figur 9 Internationale handelsstrømme for pelsbeklædning samt tilbehør og andre varer af pelsskind (2017-19)

Noter: Kina og Hong Kong betragtes her som ét land.

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af UN (2021).

ændret sig markant – ikke bare i de seneste år, men også i et noget længere tidsperspektiv, jf. næste afsnit.

Ruslands betydning på de internationale pelsmarkeder

I det tidligere Sovjetunionen spillede produktion af pelsskind en meget betydelig rolle. Helt frem til begyndelsen af 1990'erne blev Rusland betragtet som verdens største producent af opdrættede minkskind. I slutningen af 1980'erne blev produktionen af minkskind opgjort til 10

mio. styk (Titova, I., 2003), og i 1993 blev produktionen estimeret til omkring 12 mio. skind, svarende til ca. 30 procent af verdens minkskindproduktion.

Efter murens fald, Sovjetunionens opsplitning og overgangen fra planøkonomi til markedsøkonomi blev pelsmarkederne ramt hårdt. Ruslands pelsproduktion – pelse af både opdrættede og vilde pelsdyr – faldt markant i 1990'erne. Udviklingen var bl.a. et resultat af opløsningen af det tidligere Sovjetunionen og den efterføl-

gende lukning af statsstøttede industrier. Antallet af pelsfarme faldt fra omkring 150 i 1990'erne til omkring 40 i 2002 (USITC, 2004).

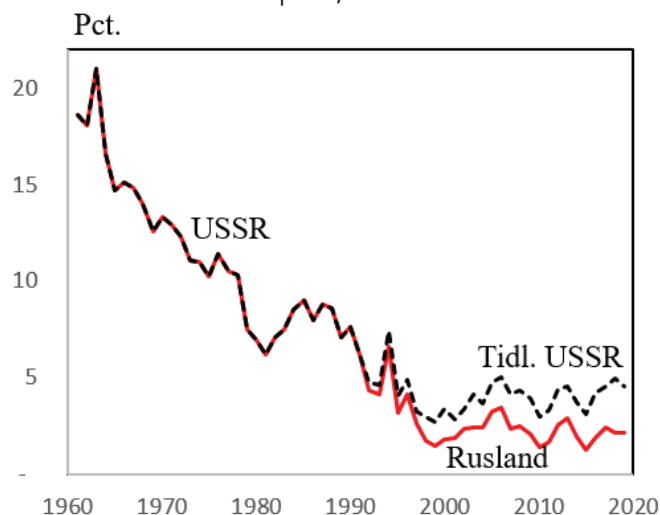
Udviklingen har i sagens natur også påvirket landets betydning på de internationale pelsmarkeder. Tilbage i starten af 1960'erne var Sovjetunionen verdens næststørste eksportør af pelsskind med op til 20 pct. af verdensmarkedet. Efterfølgende faldt eksporten, således at Ruslands andel af verdensmarkedet kun udgjorde under 2 pct. omkring årtusindskiftet. Efterfølgende er andelen steget marginalt, jf. figur 10. Derimod er Ruslands import af "pelsbeklædning samt tilbehør og andre varer af pelsskind" (pelsbeklædning) steget markant i samme periode. Rusland er nu verdens største importør af pelsbeklædning – primært fra Kina.

Rusland er dermed gået fra at være stor-eksportør af rå pelsskind til at være storimportør af både rå pelsskind og pelsbeklædning. Dette har i sagens natur betydet en stigende interesse for Rusland som marked for pelsprodukter. Både Kina, Tyrkiet, og Grækenland har Rusland som deres største eksportmarked for pelsbeklædning. Det russiske landbrugsministerium har ved hjælp af flerårige planer forsøgt at understøtte og forøge landets pelsproduktion, men man har ikke helt opnået de ønskede resultater.

De seneste strukturelle forandringer

Det internationale handelsmønster for både rå pelsskind og pelsbeklædning er under forandring i disse år. Hvor Kina og Hong Kong tidligere aftog over halvdelen af alle rå pelsskind solgt på de internationale markeder, har nye lande i Asien nu

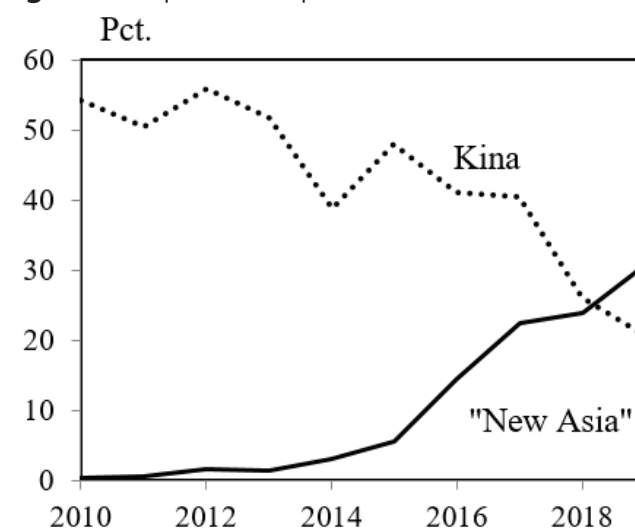
Figur 10 Ruslands eksport af rå pelsskind i pct. af verdens samlede eksport, 1961-2019

Kilde: Egne beregninger på grundlag af FAO (2021b).

fået en langt større betydning. Disse nye lande – her benævnt "New Asia" – består især af Cambodia og Thailand, og en stor del af garvning og tilberedning af rå pelsskind finder nu sted i disse lande. Skiftet fra Kina til New Asia er gået relativt hurtigt og ses af figur 11.

Figur 11 Import af rå pelsskind

Noter: Landenes aktiviteter inden for pelsindustrien og dens betydning er her vist som import af rå pelsskind: Jo større import af rå pelsskind, desto større er landenes pelsindustri, herunder især garvning og kun i meget begrænset omfang som egentlig beklædningsindustri.

Kilde: Egne beregninger på grundlag af UN (2021).

Pelsværdikæden er således forandret, fordi garvningsindustrien i stort omfang er flyttet fra Kina til New Asia. Garvningsindustrien er stadig i vidt omfang ejet af kinesiske investorer, men forhold som miljølovgivning og dyrere arbejdskraft i Kina har bidraget til denne udflytning. Efter garvningen bliver en stor del af skindene eksporteret videre til Kina.

Selv om det kun er en del af værdikæden – garvning og tilberedning af pelsskind – der er flyttet til New Asia, har nogle af disse lande også bevæget sig fremad i værdikæden og producerer og eksporterer nu også pelsbeklædning. Det er dog et noget mere vanskeligt skridt fremad i værdikæden, og det tager også længere tid. Asiatiske lande som især Tyrkiet har dog en relativt stor pelsbeklædningsindustri, så samlet set har Kina tabt markedsandele i Asien.

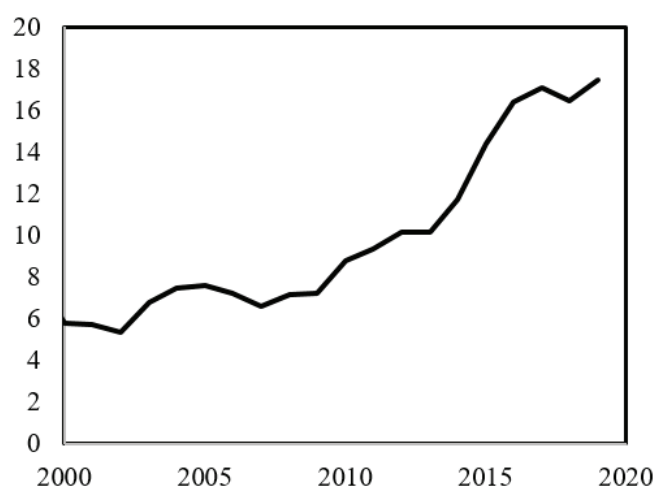
Det er også karakteristisk, at de førende europæiske importører af pelsbeklædning nu har større fokus på New Asia inkl. Tyrkiet: Næsten 20 pct. af disse landes import fra Asien kommer nu fra disse lande, og andelen har været stigende i de senere år, jf. figur 12.

Tyrkiet og Philippinerne er de to største eksportører. Selv om New Asia har en stigende eksport til Europa, er Kina stadig den største asiatiske eksportør til Europa, idet de resterende ca. 80 pct. af Europas import fra Asien stadig kommer fra Kina.

Den tredje bølge?

Med den seneste nye strukturelle udvikling i Asien, hvor der sker en udflytning og ny arbejdsdeling på det internationale marked for pelsbeklædning, er der tegn på et nyt skifte. Set i et overordnet og historisk

Figur 12 Europas import af pelsbeklædning fra New Asia – i pct. af samlet import fra Asien
Pct.

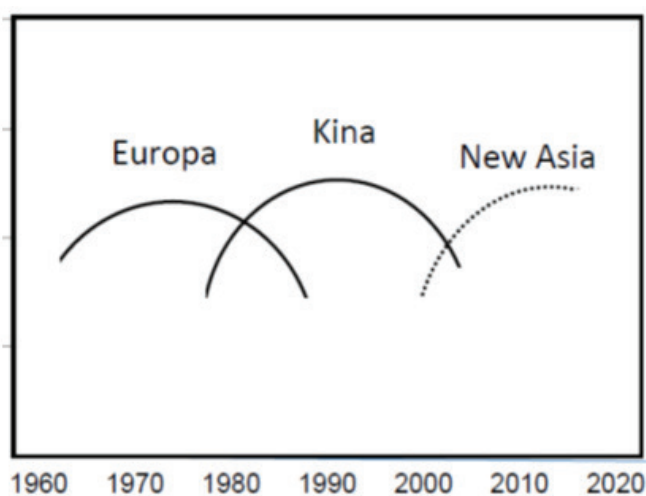

Anm.: New Asia er inkl. Tyrkiet, der er den største eksportør af pelsbeklædning. Europa er her betegnet som de fem største importlande af pelsbeklædning: Frankrig, Italien, UK, Spanien og Tyskland. Tre års glidende gennemsnit.

Kilde: Egne beregninger på grundlag af UN (2021).

perspektiv kan der således ses tre bølger: I første periode var pelsbeklædningsindustrien placeret i Europa. I næste periode flyttede den til Kina. I en nu kommende periode vil den flytte til andre asiatiske lande, jf. figur 13.

Figur 13 De globale centre for pelsforarbejdning og pelsbeklædningsindustri (skematisk vist)

Kilde: Egen fremstilling.

Pelsbeklædningsindustrien følger dermed i et vist omfang samme mønster som tekstilindustrien, der også er flyttet til lande med lavere lønomkostninger. De nye lande vil typisk kun være forarbejdningslande og ikke efterspørgere efter pelsbeklædning.

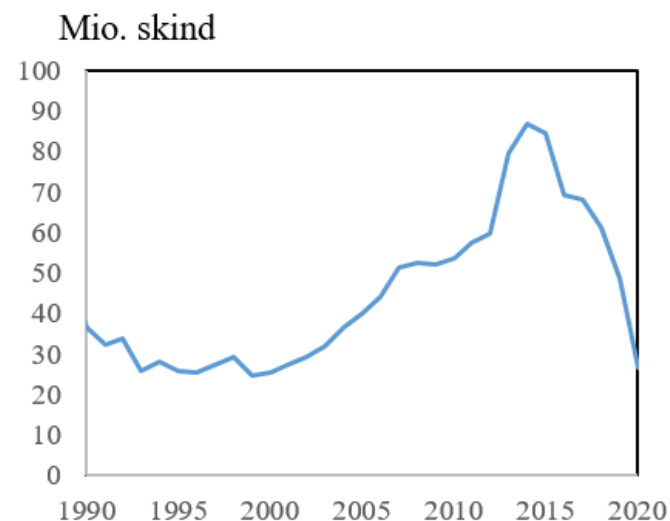
Produktion af rå minkskind

Når man bevæger sig længere tilbage i værdikæden og tilbage til pelsfarmene og til produktionen af rå pelsskind, har der været færre strukturelle forandringer: Pelsfarmene har i hele perioden primært været placeret i Europa og Nordamerika. Kina har i et par perioder forsøgt sig med produktion af rå pelsskind fra egne pelsfarme, men det har været en meget svingende produktion og af relativt lav kvalitet.

Nogle lande har helt eller delvist forbudt minkavl og specielt ræveavl, og det har givet nogle interne forskydninger. Det har dog primært været lande med en lille produktion af pelsdyr, som har forbudt pelsdyravl, hvorfor det ikke har påvirket sammensætningen af producentlande så meget. Følgende lande har helt eller i praksis forbudt minkavl: Holland, England, Østrig, Norge, Belgien, Luxembourg, Serbien, Slovakiet, Tjekkiet, Kroatien, Makedonien, Schweiz, Tyskland, Slovenien og Bosnien.

Mens landesammensætningen og deres indbyrdes betydning har været forholdsvis stabil, har den samlede verdensproduktion været mere ustabil, jf. figur 14. Produktionsudviklingen kan i høj grad forklares med prisudviklingen, idet udbuddet tilpasser sig priserne med nogle års forsinkelse. Inden for denne varierende produktionsudvikling sker der også visse forskydninger mellem

Figur 14 Verdens samlede produktion af minkskind, 1990-2020

Noter: Der findes kun meget få officielle statistikker over de enkelte landes produktion af minkskind, og derfor er tallene behæftet med en vis usikkerhed.

Kilde: Egen fremstilling baseret på opgørelser fra København Fur og International Fur Federation (IFF) samt en række nationale statistikker og opgørelser. Se evt. Hansen (2014).

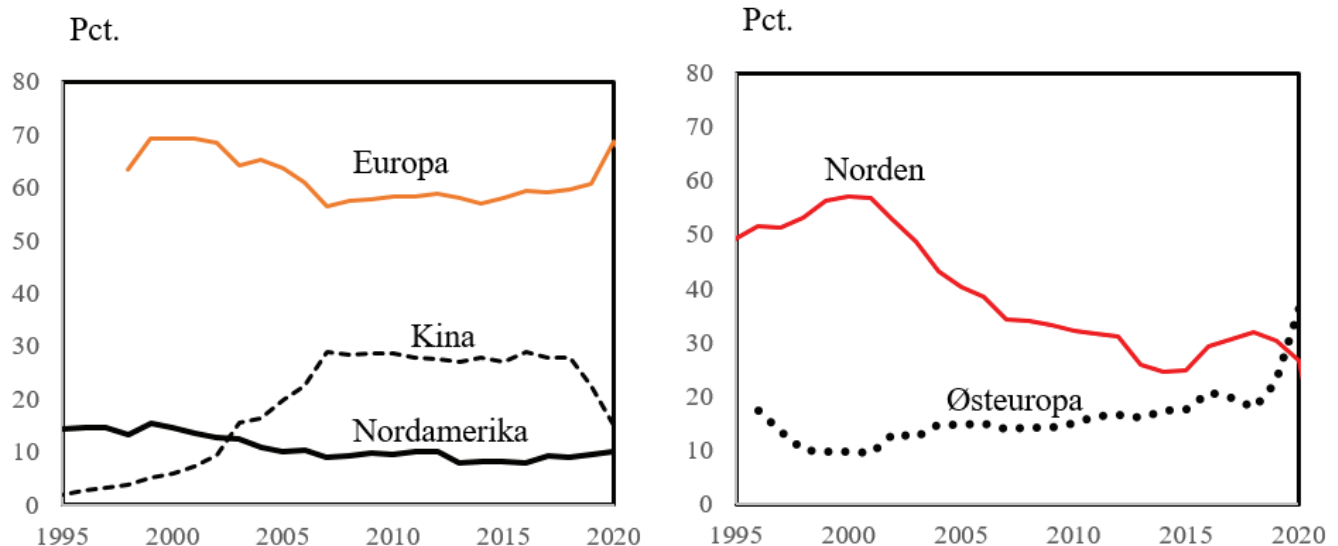
lande og mellem landegrupperinger, jf. figur 15.

Figuren illustrerer, at Kina i en periode havde en væsentlig stigning i sin produktion af minkskind. Produktionen er dog faldet i den sidste del af perioden.

De fleste kinesiske pelsfarme er blevet bygget siden midten af 1990'erne. Små og mellemstore pelsfarme udgør nu 90 pct. af alle pelsfarme i Kina. Pelsfarmene i Kina producerer fra 20-30 dyr til op til flere tusind dyr om året. Der er kun meget få egentligt store farme, der opdrætter mere end 10.000 dyr (USDA, 2010). De fleste pelsfarme er familiebrug, og det gør det vanskeligt at få præcise statistikker for pelsproduktionen.

Blandt de store bedrifter er der minkfarme, der er meget vertikalt integrerede m.h.t.

Figur 15 Verdens samlede produktion af minkskind fordelt på landeområder, 1990-2020

Kilde: Se figur 13.

avl, pelsning, pelsforarbejdning, garvning og endnu længere fremad i værdikæden. Disse store virksomheder bruger importerede avlsdyr til at forbedre kvaliteten, vestlig viden om fodring m.m., og dermed ligger både skindkvaliteten og produktionsomkostningerne næsten på et vestligt niveau.

Afsætningen af de lokalt producerede minkskind i Kina er ikke særlig transparent, idet skindene ofte sælges på et åbent marked og ikke gennem auktioner. Der eksisterer således to mere eller mindre adskilte markeder, et lokalt marked samt et mere auktionsbaseret og internationalt betydende marked. I volumen er det lokale marked sandsynligvis det største.

Nordens faldende betydning i perioden skal ses på baggrund af en stigende dansk produktion, men en faldende eller stagnerende produktion i både Sverige og Finland. Den finske minksektor fik økonomiske problemer i 1980'erne og ind i 1990'erne, og det reducerede produktionsmarkant. Omvendt har Finland stadig

en stor produktion af ræveskind.

Østeuropa har haft en stigende produktion, og her er især Polen er vigtig spiller. Også lande som Litauen og Ukraine har en stigende produktion, og der har været en vis udflytning af produktionen til disse landbrug fra især Holland.

Fremtiden?

Målt på international handel og specialisering, udvikling af globale værdikæder m.m. er den globale pelsindustri veludviklet og er kommet langt i det udviklingsforløb, som andre sektorer også gennemløber. Hvis tendensen i retning af større handel, flere udenlandske investeringer og flere globale alliancer fortsætter, vil vi opleve en øget international specialisering, der i stigende grad afspejler de komparative fordele.

De vestlige lande har komparative fordele, når det gælder infrastruktur, adgang til foder, landbrugskompetencer, avlsarbejde og stordrift. Derfor vil en betydelig del af minkavlens stadig befinde sig i Vesten. Forbud mod minkavl – midlertidigt eller

permanent – kan dog skubbe minkavlens til andre dele af verden. Det er også sandsynligt, at landbrugskompetencerne og minkfarmerne vil bevæge sig til lande uden for Europa og Nordamerika, så de kan være med til at opbygge nye konkurrencedygtige pelsklynger i for eksempel Kina.

Infrastrukturen, herunder adgang til foder, avlssamarbejde og veterinær assistance, er dog en vestlig kompetence, som det er vanskeligt at flytte til andre områder i Verden. Endelig er der også klimatiske faktorer, der begrænser den internationale arbejdsdeling, idet minkskindene opnår den højeste kvalitet, hvis det er tilpas koldt under opvæksten.

Lavomkostningslande har komparative fordele, når det gælder de mere arbejds-kraftintensive dele af værdikæden. Det gælder både garvning og syning af pelskind. Der er en risiko for, at de potentielt miljøbelastende dele som garvning flytter til lande med en mere lemfældig lovgivning og regulering på disse områder.

Kilder

Eurostat (2021): Sold production, exports and imports by PRODCOM list (NACE Rev. 2) - annual data
<https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

FAO (2021a): FAOSTAT database.
<http://www.fao.org/faostat/en/#home>

FAO (2021b): FAOSTAT database. Specialkørsel 10. maj 2021

Fur Europe (2021): Global fur production 2020 + estimate 2021.

Hansen, Henning Otte (2016): The Danish Fur Industry - Structure, competitiveness and international position. DJOEF Publishing

Hansen, Henning Otte (2017): Global fur retail value. July 31, 2017. 54p. Original report.

Hansen, Henning Otte (2018): Global fur retail value. August 21, 2018. 7p

Hansen, Henning Otte (2019): Global fur retail value. October 2019. 5p

Hansen, Henning Otte (2020a): Landbruget mindre udsat ved globale kriser. 14 nov. 2020, I: LandbrugsAvisen. 1 s.

Hansen, Henning Otte (2020b): Will COVID-19 mean a setback for international trade in agricultural and food products? Online annexes to "Facts & Figures" reports of the 5th SCAR Foresight Exercise: Natural resources and food systems: Transitions towards a 'safe and

just' operating space. European Commission, s. 184-188 5 s.

Hansen, Henning Otte (2021): Global fur retail value. May 2021. Paper presented

Kopenhagen Fur (2021): Interne statistikker, data-uddrag m.m. udarbejdet af Jesper Clausen

Titova, Irina (2003): Fur - a dying business in Petersburg
http://sptimes.ru/index.php?action_id=2&story_id=9286

UN (2021): COMTRADE
<http://comtrade.un.org/db/>

USITC (2004): Industry & Trade Summary: Furskins. United States International Trade Commission
<http://www.usitc.gov/publications/332/pub3666.pdf>

USDA (2010): China - Peoples Republic of: Fur Animals and Products. GAIN Report Number: CH10031. Prepared By: Mark Petry and Bao Liting
https://apps.fas.usda.gov/newgainapi/api/report/downloadreportbyfilename?filename=Fur%20Animals%20and%20Products_Beijing_China%20-%20Peoples%20Republic%20of_5-25-2010.pdf

WTO (2020): World Trade Statistical Review 2020
https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2020_e/wts2020_e.pdf

DET SIDSTE LED I PELSVÆRDIKÆDEN: PELSDetailHANDLEN

Henning Otte Hansen, Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet

Værdikæden for pelsprodukter slutter ved detailhandlen og forbrugeren. Detaileddets udvikling, attraktivitet og integration kan være vigtig for hele værdikæden. Værdien af den samlede pelsdetailhandel kan være et vigtigt nøgletal, idet det giver information om markedets størrelse og om udbuds- og efterspørgselsforholdene.

Det er vanskeligt at beregne pelsdetailhandlens størrelse, fordi informationerne og statistikkerne ikke indsamles. Man kan i stedet bruge en "mark-up-model", hvor udgangspunktet er, at alle rå pelskind følger værdikæden og bliver til et detailprodukt. I værdikæden frem til detailedet tilføjes der værdi i form af arbejdskraft, forarbejdning, design, transport, innovation m.m., svarende til en faktor (mark-up) på i gennemsnit 7-12. Dermed kan detailværdien beregnes. Den samlede pelsdetailhandel skønnes i 2020 at udgøre ca. 23 mia. US\$, svarende til ca. 150 mia. DKK. Kina er langt det største marked.

Indledning

Værdikæden for pels og pelsprodukter er lang, og der er mange mellemlidende fra en pelsfarmer – typisk i Europa – til en slutbruger i for eksempel Kina eller Rusland. Den internationale pelsdetailhandel er sidste led i denne globale værdikæde før forbrugeren. Pelsdetailhandlen er vigtig, fordi der genereres store værdier i dette led, og fordi det er her, slutproduktet sælges. Efterspørgslen opstår i forbrugerleddet, så detaileddets størrelse, udvikling, attraktivitet og integration kan være vigtig for hele værdikæden.

Mens de første dele af værdikæderne (pelsfarme og pelsskindsproduktion) er relativt velbeskrevne, er information og statistik om detailsalg af pelsprodukter meget mere knappe. Nationale statistikker indeholder ikke disse data, og statistikker fra brancheorganisationer m.m. er generelt ikke tilstrækkelige og sammenlignelige. Årsagerne er især, at forbrugsstatistikker er sværere at indsamle end produktionsstatistikker.

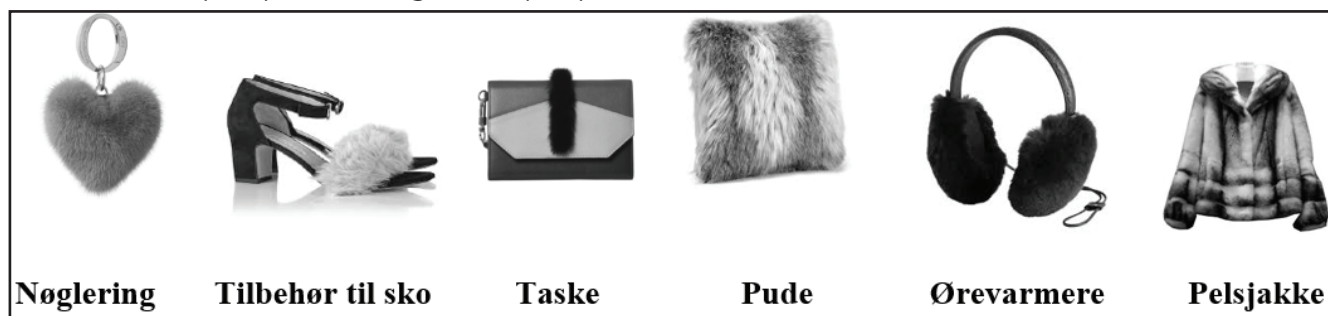
Forskellige pelsprodukter

Pelsbeklædning sælges i flere forskellige slags detailforretninger. Derudover er pelsprodukterne mere og mere diversificerede og spænder lige fra traditionelle pelskåber og pelsjakker til beklædningsstilbehør, hatte og "pynt" samt til ikke-beklædning som for eksempel puder. Det gør det meget vanskeligt at samle informationer om alt detailsalg af pelsprodukter.

De færdige pelsprodukter til salg i forbrugerleddet er blevet meget mere diversificerede – forskelligartede – igennem de seneste årtier.

- Pels kan udgøre næsten hele beklædningsgenstande (pelsjakker, pelsfrakker osv.).
- Pelsskind kan ofte kun være en del af tøjet (tilbehør).
- Pelsskind kan også bruges til ikke-tøj (tasker osv.).
- Endelig kan pelsen også bruges til nøgleringe osv.

Boks 1 Eksempler på forskelligartede pelsprodukter

Boks 1 viser nogle af de mange forskellige slags pelsprodukter, der er udviklet og markedsført. Som det ses, kan pels bruges mange steder og på mange forskellige måder. Eksemplerne viser også, at pels kan repræsentere en relativt lille del af det samlede produkt – både i værdi og størrelse.

Det understreger, at det kan være vanskeligt at adskille værdien af pels i disse sammensatte produkter, og at det derfor kan være vanskeligt (hvis ikke umuligt) at bestemme den samlede værdi af pelsdetailhandlen.

Forskellige detailsalgssteder

Ikke blot pelsprodukterne, men også salgsstederne, bliver mere forskelligartede. Der er nu mindst fem forskellige typer af detailsalgssteder eller -former:

For det første er der dedikerede pelsbutikker, hvor pelsbeklædning er hovedproduktet.

For det andet er der butikker, der sælger pelsbeklædning sammen med produkter som for eksempel læder.

For det tredje er der normale tøjbutikker, der også sælger pelsbeklædning.

For det fjerde sælges produkter, hvor pels er tilbehør og måske kun udgør en lille del

af den samlede salgsværdi, typisk i helt andre butikker.

For det femte er der et stadigt stigende detailsalg via internetbutikker. Der er internetbutikker, der enten specialiserer sig i salg af pelsbeklædning eller sælger pelsbeklædning sammen med andre produkter.

Boks 2 viser eksempler for forskellige pelsdetailsalgssteder.

Når salget af pels og pelsprodukter til slutbrugere er så fragmenteret og under forandring, bliver det endnu sværere at indsamle data og vurdere værdien af det samlede detailsalg.

Metode til beregning af størrelsen på pelsdetailhandlen

Pelsbeklædning bliver produceret, købt og forbrugt i en række forskellige lande. Den internationale handel er stor, idet Kina er et stort produktions- og eksportland, mens Rusland og Vesten er væsentlige importlande.

Generelt er det vanskeligt at estimere pelsdetailhandlens størrelse på landeniveau, fordi informationerne og statistikkerne ikke indsamles. De nationale statistikmyndigheder indsamler og offentliggør ikke sådanne informationer, og statistikker fra erhvervsorganisationer m.m. er sjældent

STAMPE
DENMARK

AliExpress™

YVES SALOMON

SKIND HUSET
— SINCE 1926 —

Birger Christensen var en af de store danske pelsbutikker. I 2021 – efter 152 år på Strøget i København – valgte modehuset imidlertid at lukke sin butik. Samtidig stoppede man også med at sælge pels. Det var en beslutning, der var taget flere år i forvejen. En række modehuse har derudover valgt ikke mere at bruge naturlig pels i deres kollektioner, herunder bl.a. Gucci og Chanel.

tilstrækkelige eller sammenlignelige.

Tidligere undersøgelser har været begrænset til relativt få lande med tilgængelige data. Disse undersøgelser har gjort det muligt at bygge modeller, der kan bruges til at estimere detailværdien af pelsprodukter i andre lignende lande. Denne metode og denne tilgang har imidlertid flere svagheder:

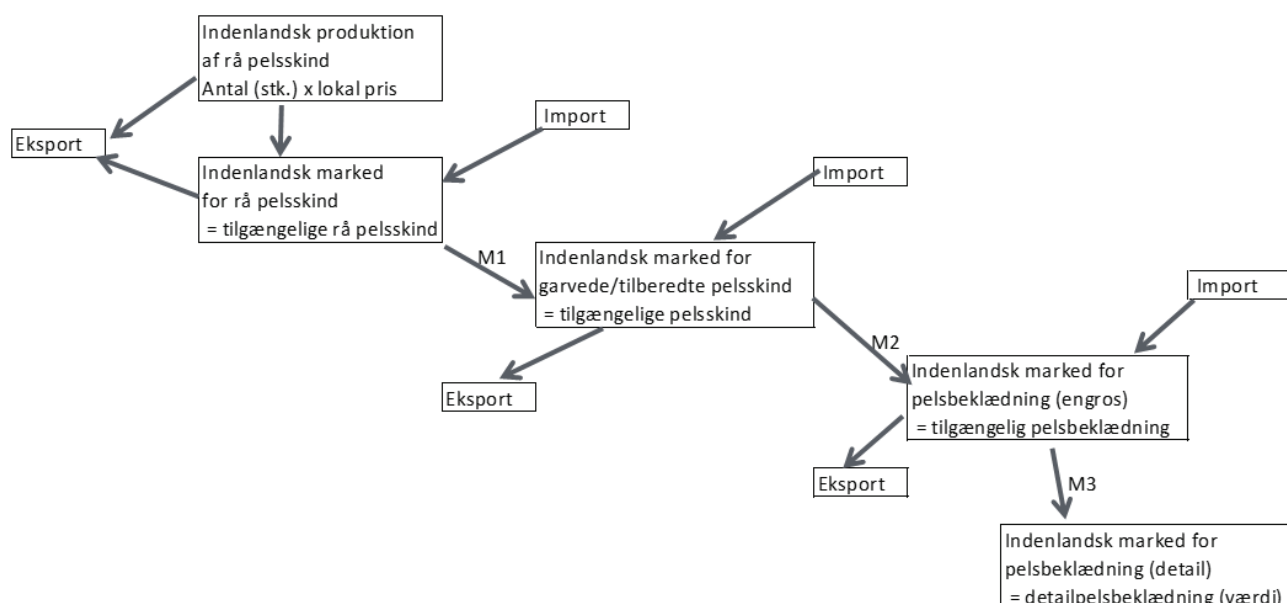
For det første har lande ofte forskellige statistiske definitioner på pelsbeklædning, hvilket gør det vanskeligt at sammenligne på tværs af landegrænser. For det andet omfattede metoden kun værdien af pelsjakker og -frakker, mens pelstilbehør ikke var medtaget. Samtidig blev jakker med kun mindre pelstilbehør medtaget som pelsbeklædning til fuld værdi. Man kan derfor ikke opgøre den samlede værdi af pelsdetailhandlen ud fra nationale statistik-

ker: Enten eksisterer de ikke, eller også er de ikke sammenlignelige.

I stedet kan man anvende en model baseret på "mark-ups", jf. Hansen (2016, 2017 og 2021). Udgangspunktet er, at alle rå pelsskind følger værdikæden og bliver til et detailprodukt. Samtidig tilføres der værdi i form af arbejdskraft, forarbejdning, design, transport, innovation m.m. Alle rå pelsskind bliver før eller siden til pelsbeklædning, og al pelsbeklædning kommer fra rå pelsskind. Kunstig pels udgør under 1 pct. af den samlede verdenshandel med pels, så naturlig pels fra pelsdyr er altdominerende i denne sammenhæng.

Mark-ups er faktorer eller koefficienter, der måler værditilvæksten på pelsskind, når det passerer ét eller flere led i værdikæden. En mark-up på for eksempel 6 betyder, at værdien af rå pelsskind ganges med 6

Figur 1 Model til beregning af pelsdetailhandel: værdikæde, handelsstrømme og mark-ups

M1 = Mark-up mellem rå pelsskind og garvede/tilberedte pelsskind

M2 = Mark-up mellem garvede/tilberedte pelsskind og engrosomsætning af pelsbeklædning

M3 = Mark-up mellem engros- og detailomsætning af pelsbeklædning

Kilde: Egen fremstilling.

fra auktionshus til en pels i en detailbutik. Mark-ups kan også bruges fra "systue" til detailsalg, fra import til detailsalg osv. Mark-ups kan derefter bruges til at beregne pelsdetailværdien i hvert land, i hver region og globalt.

Når man skal beregne pelsdetailværdien for et givet land, skal man derfor have tal for dels den indenlandske produktion af rå pelsskind, dels import/eksport i hele værdikæden. Figur 1 viser således et eksempel på den sammenhængende værdikæde, import- og eksportpåvirkninger samt placeringen af de enkelte mark-ups.

Figuren viser, at modellen starter med produktion af rå pelsskind og slutter med detailsalg af pelsbeklædning.

Mark-up-metoden indeholder al pelsdetailværdi uanset form (pelsjakker, tilbehør osv.) og uanset salgssteder og salgstyper.

Modellen bruger mark-ups, der leveres af markedsaktører, eller de er beregnet via store check (indsamling af data på salgssteder), hvor informationer om antal skind pr. pelsjakke og pelspris indsamles. Mark-ups kan være individuelle fra land til land, fra værdikæde til værdikæde, og de er variable fra år til år. Mark-ups kan variere mellem 2-3 og op til 20, idet de stærkeste mærkevarer tilfører meget værdi i form af innovation, mode og design i de sidste dele af værdikæden. Når værdikæden er meget kortere, og når international internet-handel bliver dominerende, vil mark-ups alt andet lige være mindre. Resultaterne fra modellen er suppleret og verificeret af statistiske databaser og med input fra markedsaktører, jf. Hansen (2017).

Der vil altid være en vis lageropbygning eller lagerreduktion alle steder i værdikæden. Produktionen af rå minkskind varierer betydeligt over tid, og der er ikke samme

variation i efterspørgslen i detailledet. Det viser, at lagrene fungerer som stødpude. Modellen kan kun vise den værdi, der er tilgængelig i de enkelte år, mens den ikke kan vise fordelingen på lager og salg. I modellen løses dette ved at udjævne salget over tid: I år med en meget stor produktion af rå pelsskind udjævnes (reduceres) detailsalget, mens det justeres opad i år med en lille produktion af rå pelsskind. Denne udjævning finder kun sted inden for en normal produktionscyklus.

Man kan på en simpel måde beregne mark-up ud fra antal rå pelsskind brugt pr. pelsbeklædningsdel: Hvis der til en pelsjakke for eksempel bruges 25 pelsskind, og hvis prisen på både pelsjakke og rå pelsskind kendes, så kan mark-up let beregnes. Hvis prisen på de rå pelsskind udgør 10 pct. af detailprisen på pelsjakken, er mark-up 10.

Mark-up forventes at være gældende for alle rå pelsskind (eller tilberedte/garvede skind), og dermed omfatter beregningerne detailværdien af alle skind – uanset skindenes endelige anvendelse. På den måde

viser resultaterne af mark-up-modellen den værdi på detailniveau, som rå pelsskind har genereret uanset afsætningsmulighed, produkt etc.

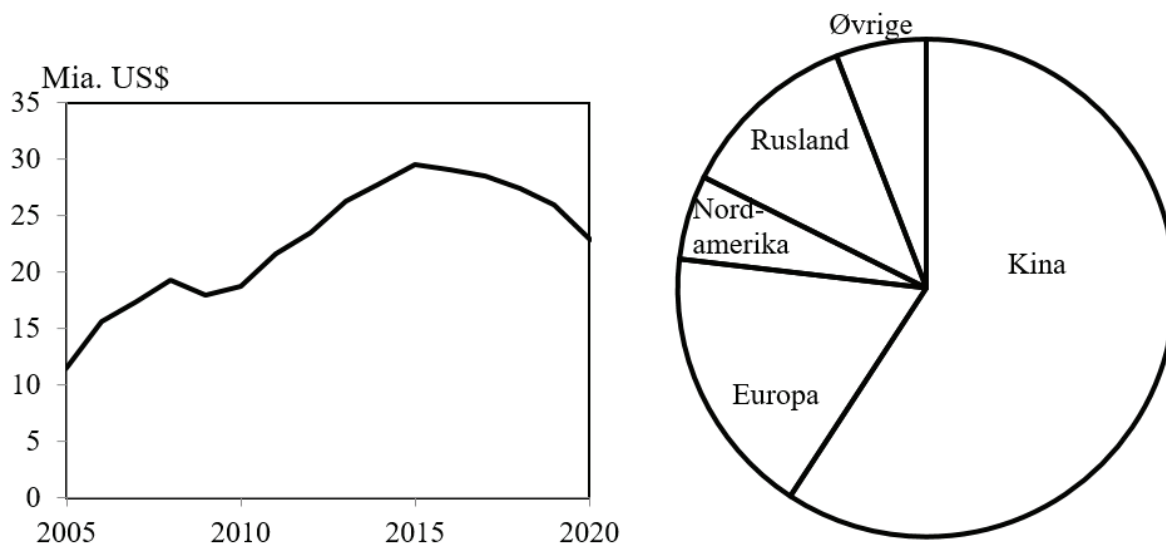
Resultater

Gennem det seneste årti er der produceret ca. 50 mio. minkskind om året til en gennemsnitlig pris på ca. 300 kr. pr. stk. Det svarer til en værdi på ca. 15 mia. kr. for de rå pelsskind leveret fra et auktionshus. Mark-up fra auktionshus til den endelige forbruger er 7-12, og det er dermed den faktor, som prisen af auktionshus skal ganges med for at få detailværdien.

Figur 2 viser således den beregnede globale detailværdi af pelsbeklædning fordelt over tid og fordelt på landeområder.

Figurerne viser, at detailværdien i et vist omfang følger produktionsværdien af de rå pelsskind – om end kun i relativt begrænset omfang. Når priserne på rå pelsskind falder, falder priserne på pelsbeklædning også. Der er endda eksempler på, at netop faldende priser på rå pelsskind bruges i markedsføringen af pelsbeklædning som

Figur 2 Beregnet pelsdetailværdi, 2005-2020, samt fordelt på landeområder (2019)

Kilde: Egne beregninger baseret på mark-up-modellen, Hansen (2021) og IFTF (2021).

forklaring på prisfald i detailledet. Stigningen i årene 2010-2015 skyldes både prisstigninger og en stor opbygning af detailbutikskomplekser i Kina, hvor pelsbeklædning var hovedsalgsproduktet. Der findes nu tre meget store centre uden for Shanghai, hvor der ligger henholdsvis 300, 450 og 800 pelsbutikker.

Faldet i 2020 skyldes flere forhold, herunder især lukning af detailbutikker på grund af COVID-19, faldende priser på rå pelsskind og en nedgang i produktionen af rå pelsskind.

Effekten af COVID-19 er sandsynligvis kun midlertidig og har blot udskudt forbruget.

Boks 3 Modellen: Et overblik

Da den globale pelshandelsværdi ikke allerede er kortlagt og kvantificeret – og da tilgængeligheden og kvaliteten af de relevante statistikker er meget begrænset – skal andre modeller og metoder bruges til at estimere den globale pelsdetailværdi.

Denne model er baseret på:

- * Produktion og produktionsværdi af de rå pelsskind
- * Fur manufacturing value
- * Import og eksport af rå pelsskind, tilberedte og garvede skind, samt pelsbeklædning
- * Mark-ups

Mark-ups er faktorer eller koefficienter, der måler værditilvæksten af pelsskind i værdikæden. En mark-up på for eksempel 6 betyder, at værdien af rå pelsskind ganges med 6 fra auktionshus til en pels i en detailbutik. Mark-ups kan også bruges fra engros- til detailhandel, fra importværdi til detailsalg osv. Mark-ups kan derefter bruges til at beregne værdien af pelsdetailhandel i hvert land, hver region og globalt.

Mark-up-modellen inkluderer alle former for pelsprodukter (pelsbeklædning, tilbehør osv.). Modellen bruger mark-ups, der leveres af markedsaktører, og mark-ups kan være individuelle fra land til land, og de er variable fra år til år. Resultaterne fra modellen suppleres og verificeres af statistiske databaser, med input fra markedsaktører osv.

Man kan på den måde beregne størrelsen på pelsdetailhandlen i de enkelte lande og hvert enkelt år. Det forudsætter, at tal for import og eksport i hele værdikæden medtages. Som udgangspunkt er tal for import og eksport lettere tilgængelige end tal for produktionen.

I nogle få lande er der statistikker over pelsdetailhandlens størrelse, og i disse tilfælde anvendes disse tal, eller de bruges til verificering af modelens resultater.

Noter: Tallene angiver andel af total verdenshandel med rå minkskind.

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af UN (2021).

Kilder

Hansen, Henning Otte (2016): The Danish Fur Industry – Structure, competitiveness and international position. DJOEF Publishing

Hansen, Henning Otte (2017): Global fur retail value. July 31, 2017. 54p. Original report.
https://fur.ca/wp-content/uploads/2017/09/Global_Fur_Retail_July_20172.pdf

Hansen, Henning Otte (2021): Global fur retail value. May 2021. Paper presented for IFTF. Bruxelles.

IFF (2021): Global fur production 2020 + estimate 2021.

DEN DANSKE PELSSEKTOR IND I DET

21. ÅRHUNDREDE

STRUKTUR, UDVIKLING OG MARKEDER

Henning Otte Hansen, Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet

Udviklingen i den danske pelssektor efter år 2000 er interessant, fordi bl.a. pelsmarkedet, afsætningen, strukturen, konkurrenceevnen og auktionshusene gennemgik store forandringer i den periode. Antallet af pelsfarme blev halveret i perioden 2000-2019, men den gennemsnitlige bedriftsstørrelse voksede med en faktor 2,5. Den var også en periode, hvor minkfarmerne i stigende omfang havde planer om at foretage investeringer og evt. etablering i udlandet.

Det var et par årtier kendetegnet ved kraftig markedsturbulens og endog store udsving i priserne fra år til år og fra auktion til auktion. Man så dog et marked, hvor udbud, efterspørgsel og priser reagerede og tilpassede sig hinanden. Det ustabile marked, de store prisudsving og de cykliske variationer havde stor betydning, da man skule opføre det økonomiske tab ved nedlukningen.

Det var en periode, hvor eksporten steg betragteligt – både i værdi og i volumen. Samtidig steg importen også. Markedssammensætningen ændrede sig også, idet de asiatiske markeder blev dominerende.

De danske pelsskind opnåede en stadig større merpris i forhold til tilsvarende udenlandske pelsskind. Prisforskellen var i gennemsnit på godt 20 pct. om året, hvilket gav en samlet bruttofortjeneste på godt 13 mia. kr.

Eksportspecialiseringen, som udtrykker et erhvervs internationale konkurrenceevne, steg markant for den danske pelssektor i denne periode. Pelssektoren blev i flere undersøgelser udnævnt til det mest konkurrencedygtige erhverv i Danmark.

I perioden efter 2015 med lave priser og faldende produktion kom flere auktionshuse i økonomiske problemer. To af de større auktionshuse måtte lukke eller blev opkøbt, mens København Fur klarede sig og øgede markedsandelene. I 2019/20 havde København Fur således omkring 70 pct. af verdens samlede auktionshandel med pelsskind. Det forventes, at København Fur lukker endeligt i løbet af 2023, og processen med en solvent nedlukning er begyndt.

Indledning

De to første årtier i det 21. århundrede viste sig sandsynligvis at blive de sidste i den danske minkepoke. Netop udviklingen i den danske pelssektor efter år 2000 er interessant, fordi bl.a. pelsmarkedet, afsætningen, strukturen, konkurrenceevnen og auktionshusene gennemgik store forandringer i den periode.

Strukturudvikling

Strukturudvikling har været et vedvarende fænomen i pelssektoren lige siden sektorens begyndelse for 90 år siden. Strukturforandring var således også et vigtigt kendetegn for sektorens udvikling i det 21. århundrede: Antallet af pelsfarme blev halveret i perioden 2000-2019, men den gennemsnitlige bedriftsstørrelse voksede

med en faktor 2,5.

Strukturudviklingen i retning af større, færre og mere specialiserede bedrifter er i vid udstrækning den samme i landbruget uanset driftsform. De samme drivkræfter skaber udviklingen, og kortvarige konjunkturpåvirkninger vil sjældent ændre de langsigtede tendenser.

Pelssektoren adskiller sig dog lidt fra de øvrige landbrugssektorer. Antallet af besætninger i pelssektoren er ikke konstant faldende, hvilket ellers gælder for de øvrige sektorer. I perioder med gode priser og god indtjening stiger antallet af pelsbesætninger, men antallet falder også markant i de dårlige år, jf. figur 1.

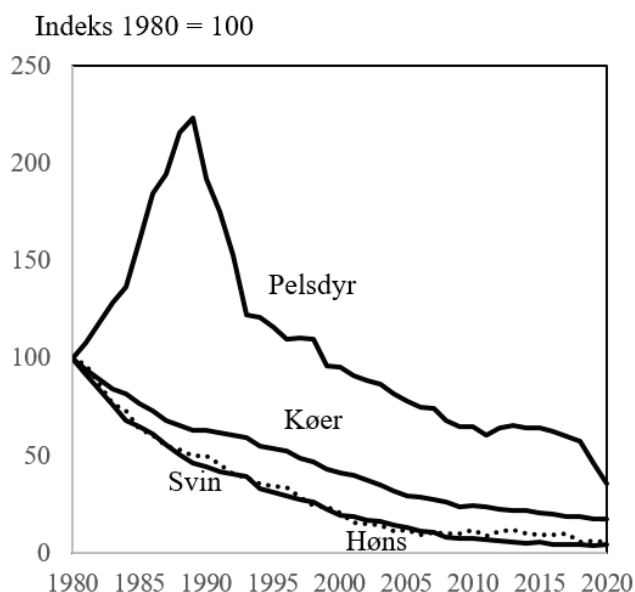
Som figuren viser var der en klar negativ trend, men der var også perioder med en stigende antal besætninger med pelsdyr.

Investeringsbehovet i pelssektoren er relativt lille, så derfor er det nemmere at op- og nedskalere produktionen: Pelsfarme kan lukkes ned og genstartes eller nyetableres afhængig af de aktuelle indtjeningsmuligheder.

Selv om antallet af pelsbesætninger er både steget og faldet i perioden, har udviklingen i retning af stadig større bedrifter været meget stabil i perioden. Den gennemsnitlige størrelse på bedrifterne er ca. femdoblet i perioden 1990-2020, jf. figur 2.

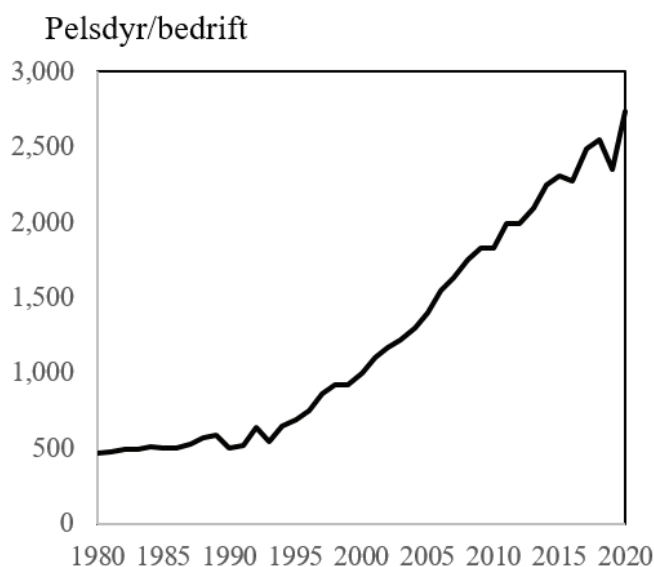
Det understreger, at de teknologiske drivkræfter bag strukturudviklingen er stærke, og at de virker selv i perioder med meget svingende konjunkturer.

Figur 1 Antal besætninger, 1980-2020

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Danmarks Statistik (2021a).

Figur 2 Pelsbedrifternes gennemsnitlige størrelse, 1980-2020

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Danmarks Statistik (2021a).

Etablering og investering i udlandet er også et element i strukturudviklingen. Især i en situation, hvor fortsat minkavl sandsynligvis kun er mulig i udlandet, er det interessant at se, i hvilket omfang de danske minkfarmere er – eller var – motiverede for at fortsætte minkproduktionen i udlandet.

En indikation herpå kan tage udgangspunkt i en spørgeskemaundersøgelse fra 2013, hvor 190 pelsfarmere svarede på en række spørgsmål om deres virksomhed, rammevilkår, barrierer, muligheder m.m., jf. Hansen (2015). Svarende viste bl.a., at en stigende andel af minkfarmernes investeringer kunne forventes at blive foretaget i udlandet i de følgende 10 år. Forventningen til de næste 10 år var, at 40 pct. af pelsfarmerne ville investere i udlandet, og andelen af investeringerne foretaget i udlandet ville stige. 14 pct. af minkfarmerne ville placere mere end 50 pct. af alle investeringerne i udlandet.

Pelsfarmernes motiv for at investere mere i udlandet blev også undersøgt. Svarene i spørgeskemaundersøgelsen viste, at især de erhvervsmæssige rammevilkår havde en meget stor betydning for minkfarmernes placering af investeringer i hhv. Danmark og udlandet. Når de indenlandske erhvervsmæssige rammevilkår forringes, vil en stigende del af minkfarmernes investeringer foregå i udlandet. Også de markeds-mæssige forhold - adgang til nye udenlandske markeder - havde en betydning, men spillede dog en sekundær rolle i forhold til betydningen af de erhvervsmæssige rammevilkår (Hansen, 2015).

Det skal dog noteres, at undersøgelsen fandt sted i 2013, hvor der var optimisme i erhvervet.

Markedsforholdene

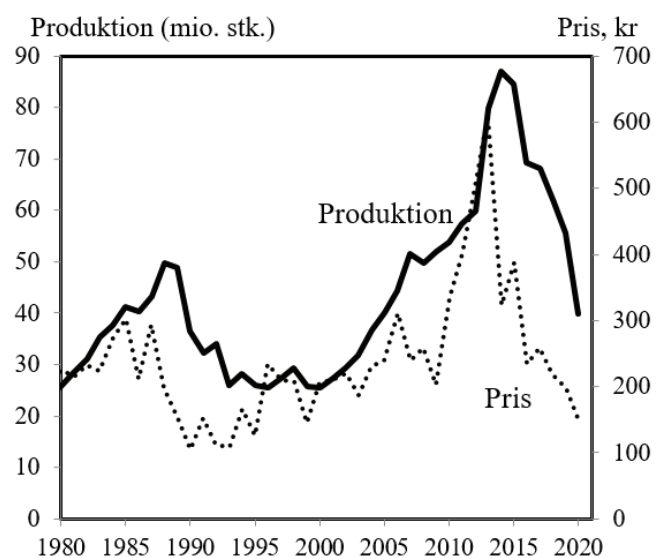
Produktion af pelsskind foregår i vid udstrækning på markedsvilkår uden direkte støtteordninger, markedsordninger, import- og eksportregulering m.m. Dette er tilfældet i Danmark, i resten af EU og i de fleste lande i den vestlige verden. Det

indebærer, at det mere er markedsforholdene end de politiske støtteordninger, der bestemmer pelssektorens indtjening og udvikling. Resultatet er også, at markederne er relativt ustabile, og store udsving i priser og udbud kan forekomme, og at markedsindgreb og markedsstabiliserende tiltag fra politisk side ikke finder sted.

Markedsforholdene, herunder især udbuddet, er dermed afgørende for udviklingen i både priser og indtjening i pelsbranchen. Når det gælder udbud (produktion) og priser på, viser figur 3 således udviklingen i produktionen af pelsskind (stk. pr. år) sammenholdt med prisudviklingen på globalt plan.

Man kan se, at pris og udbud (produktion) følges pænt ad: Når udbuddet falder og har været lavt i en periode, begynder priserne igen at stige. Når priserne stiger, stiger udbuddet også. På et vist tidspunkt er der et overudbud, og så falder priserne – relativt hurtigt og drastisk. Figuren viser

Figur 3 Produktion af minkskind i hele verden samt udvikling i priser, 1980-2020

Kilde: Egen præsentation baseret på København Fur (2021b).

også, at der er en vis tidsforskydning: Der går et par år fra de første prisfald, til udbuddet tilpasser sig, hvilket er med til at gøre prisudsvingene større. Der er tale om et marked, hvor udbud, efterspørgsel og priser reagerer og tilpasser sig hinanden.

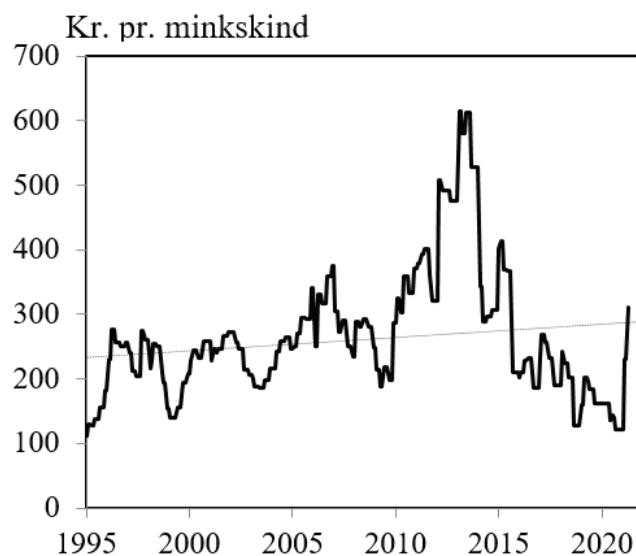
Forrige prisboble toppede i 1987, og herefter var der et prisfald på 64 pct. Den seneste prisboble toppede i 2013, og det efterfølgende prisfald var på 68 pct. Fra prisen toppede i 1987 til prisen igen begyndte for alvor igen at stige efter prisfaldet, gik der ca. 8 år. Hvis samme mønster gentager sig denne gang, vil priserne således stige igen senest i 2021.

Man kan dog ikke helt sammenligne de to perioder: Faldet i både produktion og priser var relativt størst i den seneste periode, og det kan tale for en hurtigere genopretning. Omvendt var produktionsboblen fra 2012 til 2019 relativt stor, så der kan stadig ligge skind på lager. Endeligt kan corona-krisen også forlænge perioden inden prisstigning.

Priserne varierer fra auktion til auktion (typisk fem om året), og figur 4 viser gennemsnitspriserne pr. minkskind pr. auktion i København Fur i perioden 1990-2021.

Som figuren viser, har der været endog store udsving i priserne fra år til år og fra auktion til auktion. Set over en længere årrække er der dog tegn på en automatisk stabilisering, hvor udbud og efterspørgsel tilpasser sig, og hvor priserne svinger omkring et ligevægtspunkt. Figuren viser også, at der i starten af 2021 var en meget kraftig prisstigning, hvilket sandsynligvis har to forklaringer: For de første havde nedlukningen af den danske minksektor medført et faldende udbud på både kort

Figur 4 Priser på minkskind i Danmark. Gennemsnitspris pr. auktion, 1990-2021

Note: Tendenslinje er medtaget.

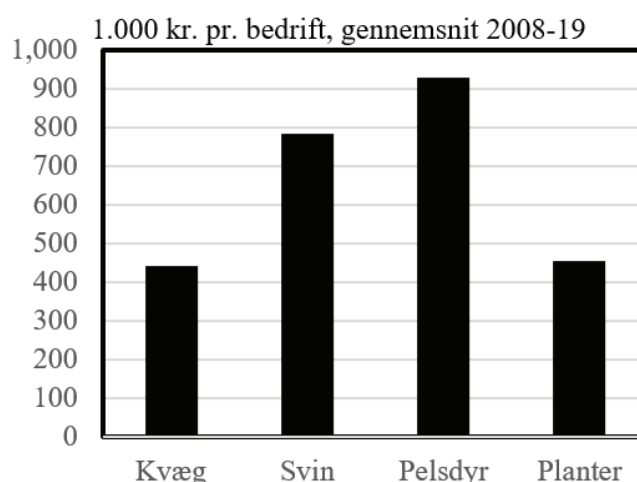
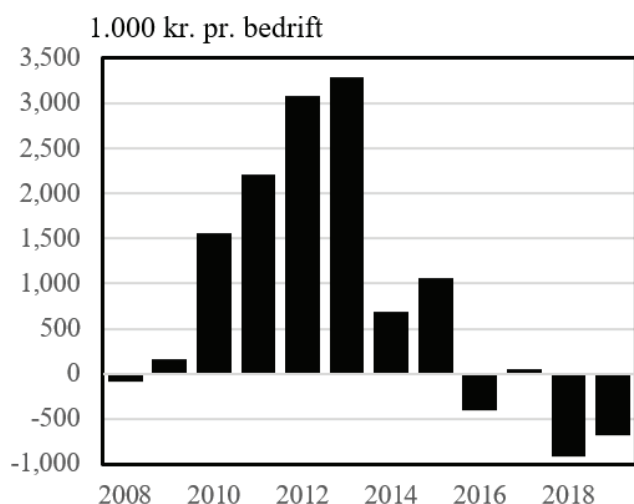
Kilde: Egen fremstilling på grundlag af København Fur (2021c).

og langt sigt. For det andet havde der været en stor nedgang i verdensproduktionen, og priscyklen kunne derfor forventes at vende. Begge dele kunne forventes at medføre prisstigninger.

De meget ustabile markedsforhold gør det også vanskeligt at vurdere pelsfarmernes langsigtede indtjening. Man er nødt til at beregne indtjeningen i en situation, hvor markedspriserne er stabile og i ligevægt, hvilket sjældent har været tilfældet i de seneste årtier. Hvis man bruger et priggennemsnit i en periode omfattende en hel priscyklus, kan man også udjævne udsvingene og dermed få et skøn for en langsigtet indtjening.

Denne problemstilling blev meget aktuel i 2021, da man skule opgøre det økonomiske tab ved nedlukningen: Tabet skulle afspejle den indtjening, som pelsfarmerne ellers ville have haft fremover ved fortsat drift. Her ville det være meget afgørende, om man tog udgangspunkt i markedspriser

Figur 5 Driftsresultat i heltidsbedrifter, 2008-19

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Danmarks Statistik (2021b).

serne i 2020, i 2013 eller over en længere periode. Her valgte man at tage udgangspunkt i priserne gennem de sidste 10 år – minus højeste og laveste priser – netop for at få et realistisk og ”udjævnet” prisniveau.

De ustabile markedspriser påvirkede i høj grad indtjeningen, og driftsresultaterne i den danske minkproduktion: De økonomiske resultater fulgte prisudviklingen, men set over hele perioden var det gennemsnitlige driftsresultat bedre i minkproduktionen end i andre større produktionsgrene i dansk landbrug, jf. figur 5. Figuren illustrerer den store ustabilitet – men langsigtede gode indtjening – som kendetegnede den danske minksektor i det sidste årti inden nedlukningen.

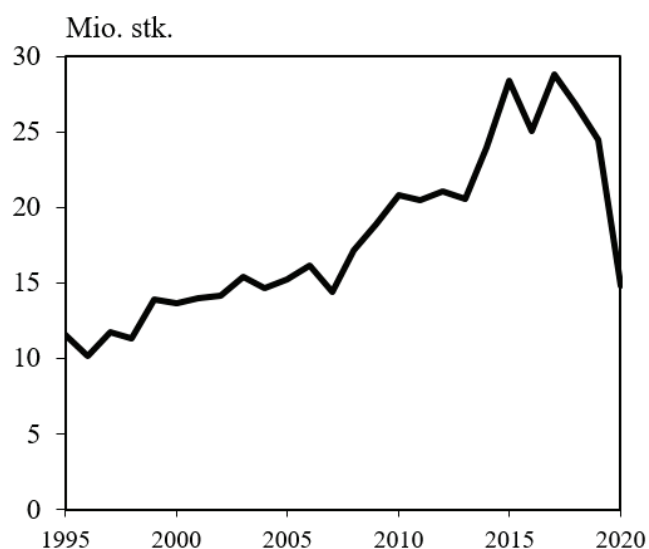
Afsætning

Pelssektorens afsætning og markeder ændrede sig på flere områder markant i de sidste årtier. Eksporten steg betragteligt – både i værdi og i volumen. Samtidig steg importen også. Markedssammensætningen ændrede sig også, idet de asiatiske markeder blev dominerende. Produktsammensætningen var i store træk uændret,

og vækstgabet på eksportmarkederne var positivt og relativt konstant trods meget svingende konjunkturer. I hele perioden var eksportandelen meget stor (>97 pct.), og minkskind var den helt dominerende pelstype (>95 pct.)

Når det gælder mængdeudviklingen i eksporten – det vil sige antallet af eksporterede skind – viser figur 6 en næsten konstant udvikling frem til 2015-17, hvorefter der er en markant nedgang.

Figur 6 Danmarks eksport af pelsskind, 1995-2020, antal stk.

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Danmarks Statistik (2021c).

Mens produktionen af pelsskind ofte varierer i forhold til de aktuelle salgspri- ser, har eksporten målt i mængder en mere konstant udvikling. Det kan i et vist omfang forklares med, at salgsprocenten kan være under 100, og skind lægges på lager, hvis markedsforholdene er ugun- stige. På den måde fungerer lagrene som en slags stødpude, der udjævner udbuddet på markedet.

I perioden 1955-2012 var der en gennem- snitlig årlig stigning i eksporten af pelsskind på 2,5 pct. En væsentlig del af den stigende eksport efter 2012 kan forklares med en stigende import, jf. figur 7.

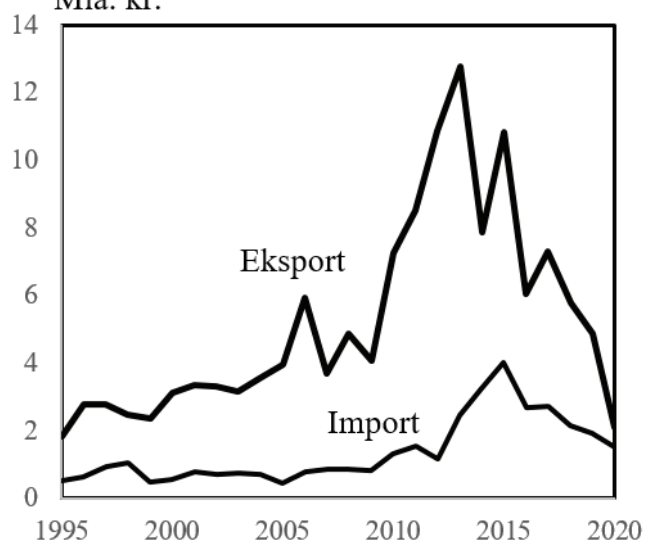
Som det ses af figur 7, var der en stor stigning i eksportværdien i årene 2010-15. Stigningen skyldtes især tre forhold: Stigende produktion, stigende priser og stigende import. Nedgangen i 2020 skyld- tes naturligvis aflivningen af en stor del af den danske minkbestand.

I 2013 var den totale eksport af pelsskind på 12,8 mia. kr., hvilket svarede til ca. 2 pct. af den samlede danske vareeksport. Importen nåede op på 4 mia. kr. i 2015, og her var Polen og Holland de vigtigste lande, og de stod for mere end halvdelen af den danske import.

Markederne for den danske eksport af pelsskind har også ændret sig i de seneste årtier. Det er et markant træk, at der er sket et skifte fra eksport til Europa til eksport til Asien, jf. figur 8.

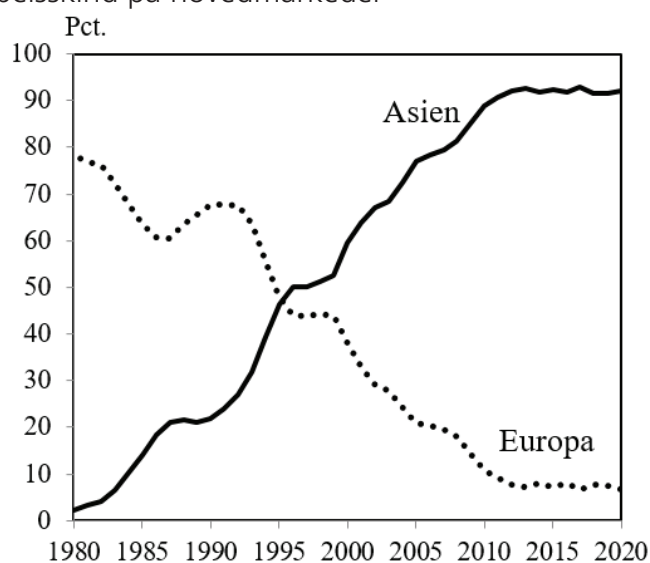
Tilbage i 1980'erne gik næsten al eksport til europæiske lande som Tyskland, Italien og Schweiz, mens asiatiske lande (Kina og Hong Kong) efterfølgende har været de

Figur 7 Danmarks import og eksport af pelsskind, 1995-2020, værdi
Mia. kr.

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Danmarks Statistik (2021c).

Figur 8 Udviklingen i eksportmarkeder for dansk pelsskind på hovedmarkeder
Pct.

Noter: 3 års løbende gennemsnit

Kilde: Egne beregninger på grundlag af Land- brugsraadet (flere årgange) og Danmarks Statistik (2021c).

altdominerende eksportmarkeder. Der er næppe mange andre eksempler på, at så store sektorer har ændret eksportmarkeds- sammensætning i så afgørende omfang som den danske pelssektor.

Udviklingen betød dermed også, at flere mindre europæiske markeder mere eller

mindre blev overtaget af ét stort, nemlig Kina og Hong Kong. Eksportmarkeds-koncentrationen for pelsektoren ændrede sig dermed sig markant, jf. figur 9.

Figuren viser den andel af den danske eksport, som afsættes på det største eksportmarked. Figuren viser således eksportmarkedskoncentrationen for dels pelsskind, dels alle landbrugsvarer under et.

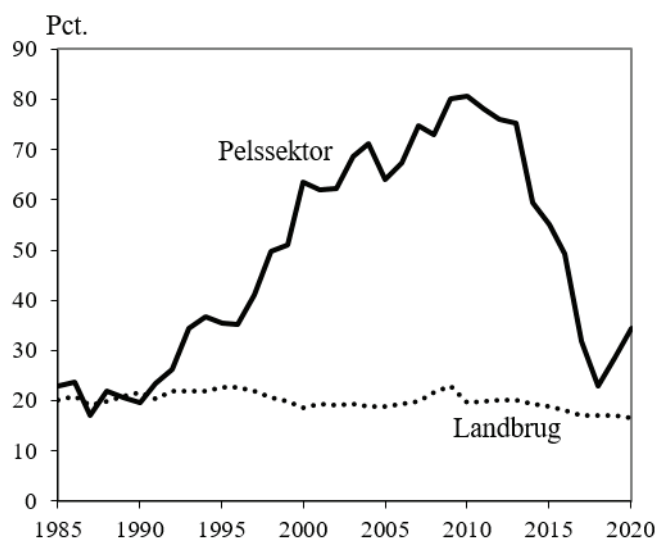
Udviklingen er i høj grad efterspørgselsdrevet: Fra starten af 1990'erne blev Kina og Hong Kong mere konkurrencedygtige, og dermed blev de større og større aftagere af pelsskind fra Danmark på bekostning af Europa. De seneste år er nye lande i Asien blevet mere konkurrencedygtige i forarbejdning af rå pelsskind, hvorfor disse lande er blevet store aftagere af danske rå pelsskind.

Skiftet i den danske eksport bort fra Europa og til Asien som hovedmarked følger det generelle globale handelsmønster – om end orienteringen mod Asien ser ud til at være hurtigere i Danmark end i andre vigtige eksportlande.

Asien som eksportmarked ændrer sig også. Hong Kong aftog op til 80 pct. af den danske eksport frem til omkring 2010. Hong Kong var typisk transitland, hvor Kina var det endelige destinationsmarked. Efterfølgende blev Kina det direkte eksportmarked, mens Hong Kong mistede betydning.

I de allerseneste år – fra 2015 – er en stigende del af eksporten til Asien gået til en række lande, som kan kaldes "New Asia". Disse lande består primært af Cambodia, Vietnam, Malaysia og Thailand, jf. figur 10.

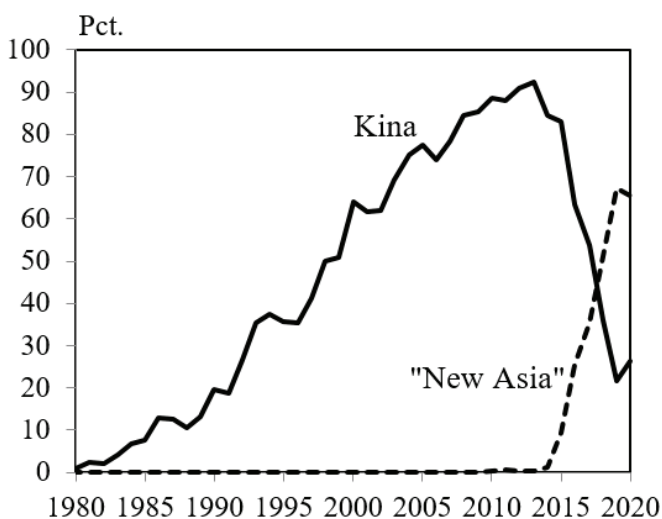
Figur 9 Koncentration i de danske eksportmarkeder for landbrugsvarer og for pelsskind, 1985-2020

Noter: Kina og Hong Kong betragtes her som to lande

Kilde: Egne beregninger på grundlag af Landbrugsraadet (flere årgange) og Danmarks Statistik (2021c).

Figur 10 Den danske eksport af rå minkskind til Kina og "New Asia", 1980-2020

Noter: New Asia: Thailand, Vietnam, Cambodia og Malaysia

Kilde: Egne beregninger på grundlag af Danmarks Statistik (2021c).

Især Cambodia er blevet et stort marked og er nu det største eksportmarked for danske rå minkskind. Også her gælder det, at der er tale om et globalt mønster, som

Danmark – qua den stærke placering på de internationale markeder– selv er med til at skabe.

Pelssektorens store fokus på især Asien betyder, at pelseksporten generelt går til markeder med høj økonomisk vækst. Høje vækstrater gør – alt andet lige – sådanne lande til interessante og attraktive fremtidige markeder, og det er med til at skabe bedre afsætningsmuligheder.

Den økonomiske vækst på de danske eksportmarkeder for pelsskind har således gennem de seneste årtier været konstant højere end i OECD-området men også højere end væksten i hele verden i gennemsnit, jf. figur 11. Udviklingen skyldes to forhold: For det første har den danske pelseksport ændret markedssammensætning, således at de deciderede højvækst-økonomier har fået en stigende betydning. For det andet har der generelt været en relativt stigende vækst på de danske pelseksportmarkeder.

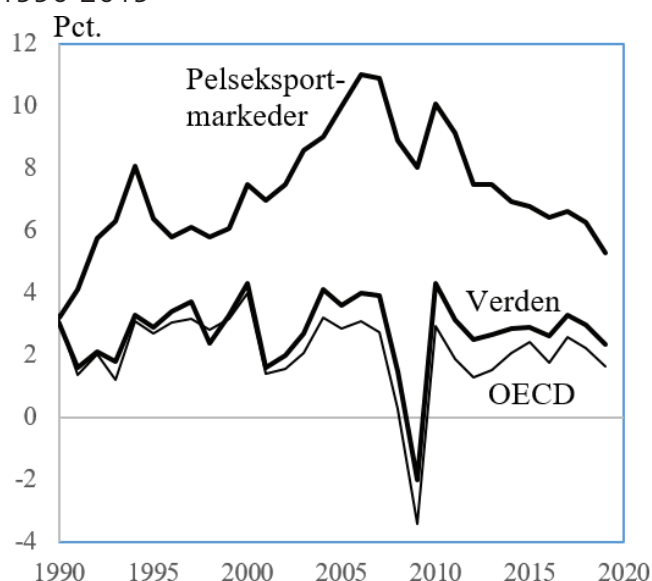
Kvalitet

Effektiviseringer and anvendelse af ny teknologi har dermed bidraget til en betydelig produktivitetsstigning og dermed også en forbedret konkurrenceevne. Samtidig har det også vist sig, at man ved at automatisere sorteringen får et bedre og mere ensartet produkt.

Den bedre kvalitet er objektivt konstaterbar, og den er synlig på flere måder. Hår-længde, hårtæthed, farve og skindenes størrelse er eksempler på kvalitetsparametre, som tilfører produkterne en ekstra kvalitet.

Kvalitetsforskellene er også økonomisk og

Figur 11 Økonomisk vækst i hele verden, i OECD samt på de danske eksportmarkeder for pelsskind, 1990-2019

Noter: Hong Kong betragtes her som en del af Kina, idet Hong Kong primært har været et transitmarked, inden varerne er sendt til Kina som endelig destination. Den økonomiske vækst på de danske eksportmarkeder for pelsskind er sammenvejet i forhold til betydningen af den danske eksport til de enkelte lande.

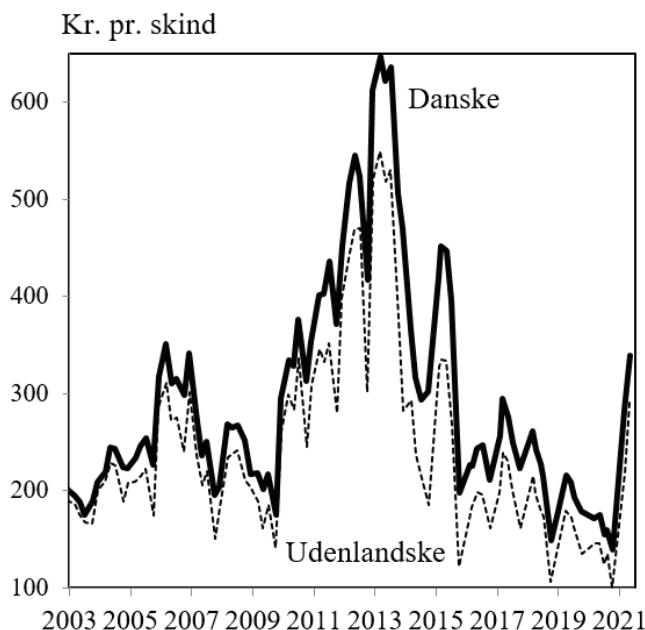
Kilder: Egne beregninger på grundlag af Danmarks Statistik (2021c), og World Bank (2021).

markeds-mæssigt bæredygtige. Det ses af, at de danske pelsskind opnår en signifikant og markant merpris i forhold til tilsvarende udenlandske pelsskind. Prisforskellen ligger på godt 20 pct. om året, og forklaringen er dels en højere kvalitet, dels større skind.

Udviklingen i priserne på danske og udenlandske skind fremgår af figur 12. Figuren viser, at priserne på de danske og udenlandske skind følges ad fra auktion til auktion, men at der vedvarende ser ud til at være en væsentlig dansk merpris.

Merprisens størrelse og udvikling fremgår også af figur 13, hvor den danske pris vises i forhold til den udenlandske pris, som er sat til 100.

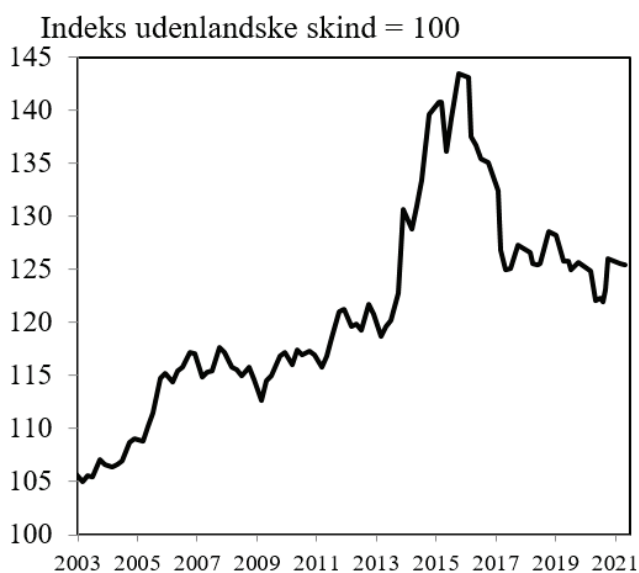
Figur 12 Priser på danske og udenlandske skind ved auktioner hos København Fur dec. 2002 – april 2021 (typisk 5 auktioner pr. år)

Anm: Der er tale om gennemsnitspriser, hvor der er korrigeret for evt. differencer mellem antal hanner/tæver.

Kilde: København Fur (2021c).

Figur 13 Priser på danske og udenlandske skind ved auktioner hos København Fur. Indeks hvor udenlandske skind = 100

Kilde: Egne beregninger på grundlag af København Fur (2021 c).

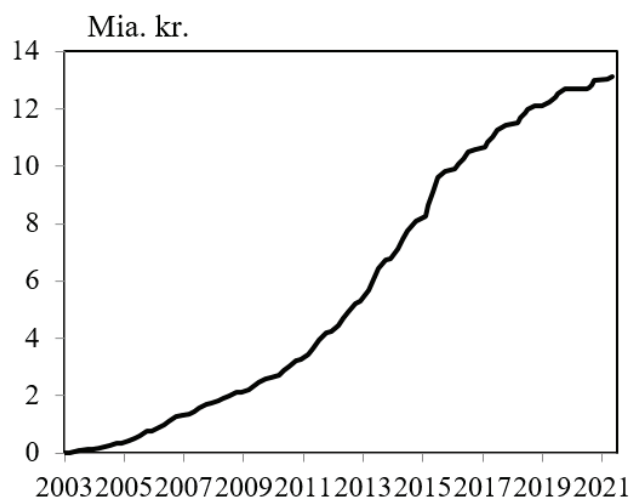
Som det ses af figuren, steg merprisen i 2003-04, og herefter har der været en merpris på i gennemsnit 21 pct. I tiåret 2011-21 har der været en gennemsnitlig merpris på godt 28 pct.

En merpris i denne størrelsesorden er naturligvis væsentlig - af flere årsager:

- Merprisen er opnået ved en løbende videnopsamling og -spredning, rådgivning, avlsarbejde, kontrol og koordinering. Der har ikke været foretaget store investeringer for at opnå merprisen, og der har heller ikke tale om væsentlige meromkostninger for pelsdyrproducenterne.

- Når der årligt produceres og afsættes 10-15 mio. danske minkskind på auktionerne i København Fur, vil en merpris hurtigt få stor betydning. Merprisen siden 2003 kan beregnes til at udgøre en samlet bruttofortjeneste på godt 13 mia. kr. i løbende værdi, jf. figur 14.

Figur 14 Akkumuleret fordel ved merpris på danske skind: Merpris gange danske skind afsat ved auktioner på København Fur, 2003-2021

Kilde: Egne beregninger på grundlag af København Fur (2021c).

Den akkumulerede fordel kan betragtes som en ekstra bruttofortjeneste, og den er beregnet som merpris gange dansk afsætning af skind.

Merprisen betyder, at de danske minkskind kan betragtes som et up-market-produkt eller en højværdivarer. Up-market-produkter er en betegnelse for varer eller tjenesteydelser, som har en høj kvalitet, og som derfor er relativt dyre. Definitionen på et up market-produkt er derfor, at det kan sælges 15 pct. dyrere end alle tilsvarende produkter i gennemsnit.

Man kan også anvende begrebet "højværdivarer". Med højværdivarer menes, at eksporten opnår en merpris på 20 pct. eller mere i forhold til EU-gennemsnittet. Hansen, Ellebye og Gylling (2017) beskriver dette mere detaljeret.

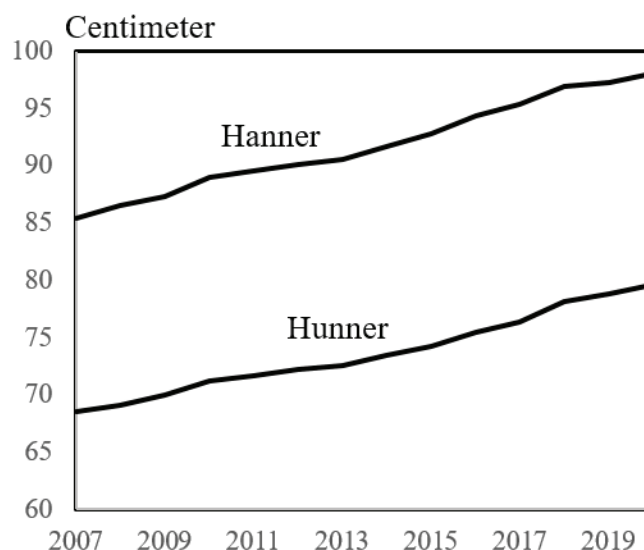
Produktivitet

Et andet skøn for udviklingen af produktiviteten kan ses af, at størrelsen på pelsskind vokser større år for år som et resultat af kontinuerlig og systematisk avl. Pelsskindens størrelse kan bruges til en delvis produktivetsmåling med hensyn til output (størrelse på pelsskind) pr. Delvis input (pelsdyr). Som det ses i figur 15, øges størrelsen (længden) af pelsskind år for år.

Figuren viser en næsten parallel udvikling i størrelsen af minkskind for hanner og hunner. I begge tilfælde er den årlige vækst (stigning i delproduktivitet) ca. en procent om året.

En anden måde at illustrere stigende produktivitet på er at måle kuld størrelsen. De danske data rapporteres af hver pelsdyrfarm, mens data fra andre lande beregnes

Figur 15 Gennemsnitlig størrelse (længde i cm) af danske minkskind solgt af København Fur, 2007-2020

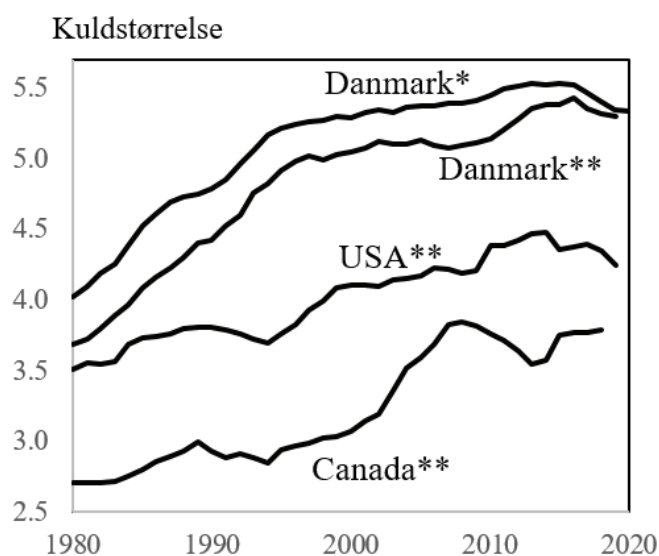
Bemærk: Data for længden af pelsskind er opdelt i størrelsesintervaller, for eksempel 83-89 cm, 89-101 cm. osv. Minkavlerner justerer ofte skindlængden, så de passer til gruppeafdelingen med den mindste mulige margin til den nedre grænse. Med en gruppe, for eksempel 83-89 cm, er gennemsnitsstørrelsen ikke 86 cm, men tættere på 83. I dette tilfælde antages det, at den gennemsnitlige størrelse af skindene i hvert interval er værdien for det lavere interval + 25 pr. cent af intervalforskellen. I dette tilfælde er gennemsnittet for intervallet 83-89 cm 84,5 cm.

Kilde: Egne beregninger baseret på København Fur (2021c).

som antallet af solgte skind sammenlignet med antallet af avlshunner.

Tallene er dermed ikke direkte sammenlignelige fra land til land, da faktorer som overlevelsesrate, stigende eller faldende antal avlshunner (hvorved antallet af solgte skind ændres) påvirker resultaterne i nogle lande, mens de danske resultater er upåvirket. Udviklingen over tid kan dog bruges som et udtryk for en tendens i delproduktivitet. Data for Danmark, USA og Canada er vist i figur 16. Figur 16 viser data for 3 forskellige lande, og for Danmark måles

Figur 16 Minkproduktion: Kuldstørrelser (5 års løbende gennemsnit)

* Registrerede nyfødte hvalpe pr. tæve pr. år.

** Producerede minkskind pr. tæve pr. år.

Kilde: Egne beregninger baseret på København Fur (2021c), USDA (flere udgaver) og Statistics Canada (flere udgaver).

kuldstørrelse både som nyfødte minkhvalpe pr. tæve pr. år, og antal producerede skind pr. tæve pr. år.

Data for Danmark illustrerer en næsten identisk tendens for de to opgørelsesmetoder, og der er en gennemsnitlig årlig stigning på ca. 1 procent. Data for USA og Canada viser en lignende tendens, skønt den årlige stigning er lavere. Kuldstørrelsen stiger dog, og det bidrager til en højere produktivitet år efter år.

Konkurrenceevne og performance

Udviklingen i den danske pelssektors internationale konkurrenceevne, dens komparative fordele og dens performance kan måles og illustreres ved at beregne den såkaldte eksportspecialisering. Eksportspecialisering udtrykker en relativ styrke på internationale markeder. Eksportspecialiseringsindeks anvendes således til at

identificere produktgrupper, der kan være udtryk for underliggende kompetenceklynger i form af særligt konkurrencedygtige virksomheder, jfr. Erhvervs- og Boligstyrelsen (2003). Indekset kaldes også for Balassa-indeks.

Eksportspecialisering udtrykker en produktgruppes andel af den samlede eksport i forhold til produktgruppens andel af verdens (eller OECDs) samlede eksport. Hvis eksportspecialiseringen for et produkt er 5, betyder det, at produktets betydning for landets eksport er 5 gange større end gennemsnittet for hele verden. Hvis eksportspecialiseringen for et produkt er 1, betyder det, at produktets betydning for landets eksport svarer til gennemsnittet for hele verden. Eksportspecialisering udtrykker derfor en relativ styrke på internationale markeder.

I Hansen (2015) er konklusionen baseret på data fra 2012, at varegruppen "Rå pelskind" har langt den højeste eksportspecialisering (66), hvilket er en indikation på en unik performance og en meget stærk international konkurrenceevne. I dette tilfælde det mest konkurrencedygtige erhverv i Danmark.

Andre analyser viser, at samme billede har været gældende i en tidligere periode: I en undersøgelse af Erhvervsfremme Styrelsen (2001) baseret på data fra 1994 når man frem til lignende resultater. Her beregnes eksportspecialiseringsindekset med OECD's samlede eksport som referencegrundlag. Også her er eksportspecialiseringsindekset for pelskind langt det højeste, og det ligger på 35.

Figur 17 viser udviklingen over en længere

periode frem til 2019, og her ses der en markant stigende udvikling efter 2005.

Som det er vist tidligere, er der en vis eksport til og fra de store internationale auktionshuse. I mange tilfælde er der tale om en form for reeksport, som alligevel medregnes som landenes eksport. Dermed bliver både nogle landes eksport og den totale verdenshandel overvurderet. I Hansen (2017) er der derfor foretaget en korrektion, hvor import til Danmark, Finland, USA og Canada samt eksport fra Hong Kong er fratrasket. Det generelle billede af et stigende og højt indeks er dog ikke påvirket af denne korrektion.

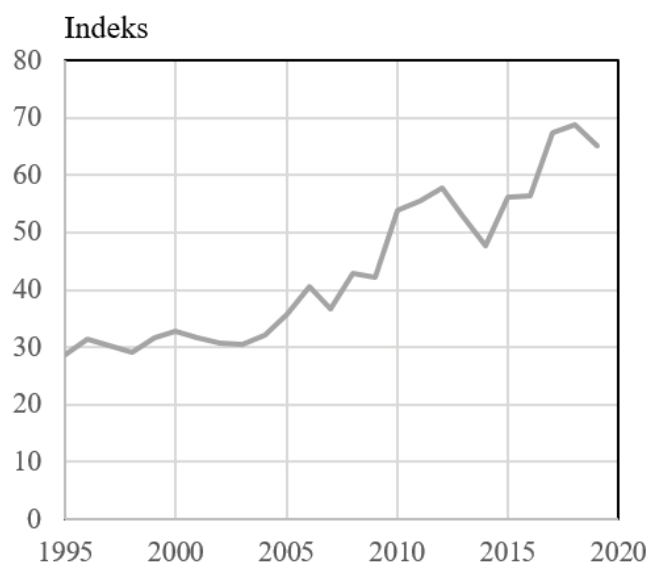
Pelsauktionshuset København Fur

Pelsauktionshusene er en del af pelssektorens engrosled samt primære distributions-, sorterings- og afsætningsled. I dette led indsamles pelsskindene fra pelsfarmerne, og skindene sorteres efter kvalitet og type. Herefter gøres skindene klar til, at opkøbere fra hele verden kan komme og besigtige, vurdere og købe skindene.

På internationalt plan fandtes der nogle få store samt flere små auktionshuse. De stod for hovedparten af skindsalget på verdensplan og konkurrerede indbyrdes om at få så mange skind som muligt på auktion. I perioden efter 2015 med faldende og efterhånden meget lave skindpriser samt en stor nedgang i antal producerede og solgte skind kom flere auktionshuse imidlertid i økonomiske problemer.

I 2018 kom det nordamerikanske auktionshus ALC (American Legend Cooperative) i problemer og blev herefter opkøbt af NAFA (North America Fur Auctions) Canada, som var det dengang næststørste auktionshus.

Figur 17 Eksportspecialisering/Balassa-indeks for Danmark for pelsskind, 1995-2019

Note: Data for alle typer pelsskind, dog primært minkskind.

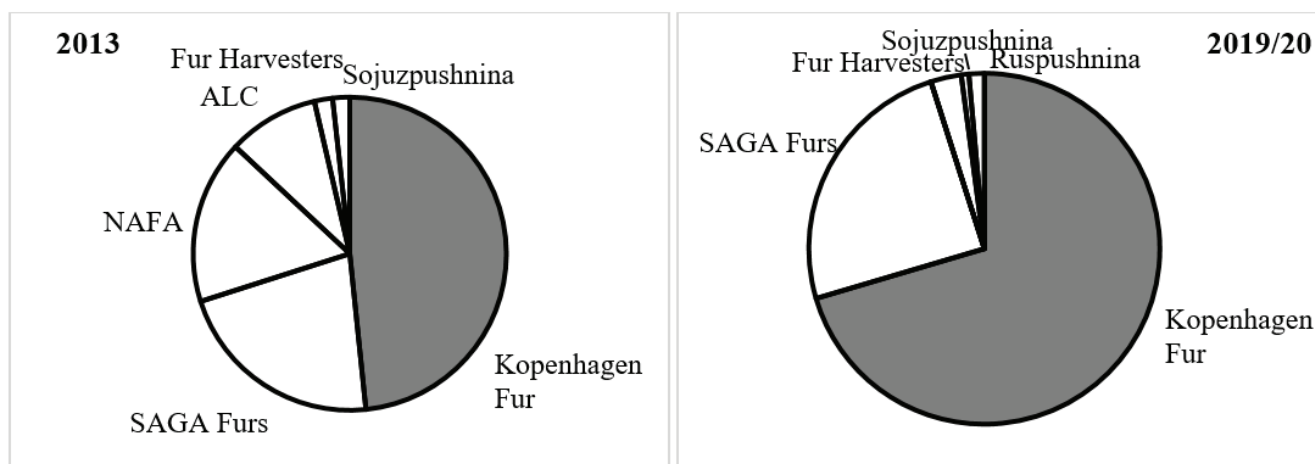
Kilde: Egne beregninger på grundlag af FAO (2021).

I efteråret 2019 meddelte NAFA imidlertid, at den lukkede på grund af manglende finansiering. I stedet indgik man et samarbejde med finske SAGA Furs, det tredjestørste auktionshus, om afsætning af pelsskindene.

Det russiske Sojuzpushnina i Skt. Petersborg gik i en lidt anden retning: I stedet for sammenlægning og opkøb blev selskabet splittet op i to selskaber, hvorved det nye selskab Ruspurnina blev oprettet.

Alt i alt har udviklingen i de senere år været kendetegnet ved en voldsom konsolidering. København Fur har ikke direkte deltaget i denne konsolidering, men de opnået en markant stigende markedsandel i perioden, jf. figur 18. Figuren viser, at København Fur var langt det vigtigste pelsauktionshus i begge perioder. Umiddelbart inden Covid-19 ødelagde en meget stor del af det direkte auktionssag over hele verden, havde København Fur ca. 70 pct.

Figur 18 Markedsandele for pelsauktionshuse i 2013 og 2019/20

Kilde: Egen præsentation baseret på IB Fur Auctions (2021), Kopenhagen Fur (flere årgange).

af al auktionshandel med pelsskind. Hvis man udelukkende ser på minkskind, var markedsandelen større.

Kopenhagen Fur ser dermed ud til at være kommet relativt let gennem den økonomiske krise i den internationale pelshandel. Selskabet har løbende foretaget nedskæringer, har kunnet fastholde et relativt højt salgsniveau via øgede markedsandele, har betydelige stordriftsfordele og har som andelsselskab kunnet videreføre prisudsvingene til pelsfarmerne og dermed andelshaverne. Egenkapitalen i perioden 2015-20 har ligget relativt stabilt på ca. 1 mia. kr., og soliditeten har bevæget sig i intervallet 33-41 pct., hvilket er relativt højt for denne type af andelsselskaber. Dette er nogle af forklaringerne på, at Kopenhagen Fur har klaret sig så relativt godt i årene med pris- og produktionsfald.

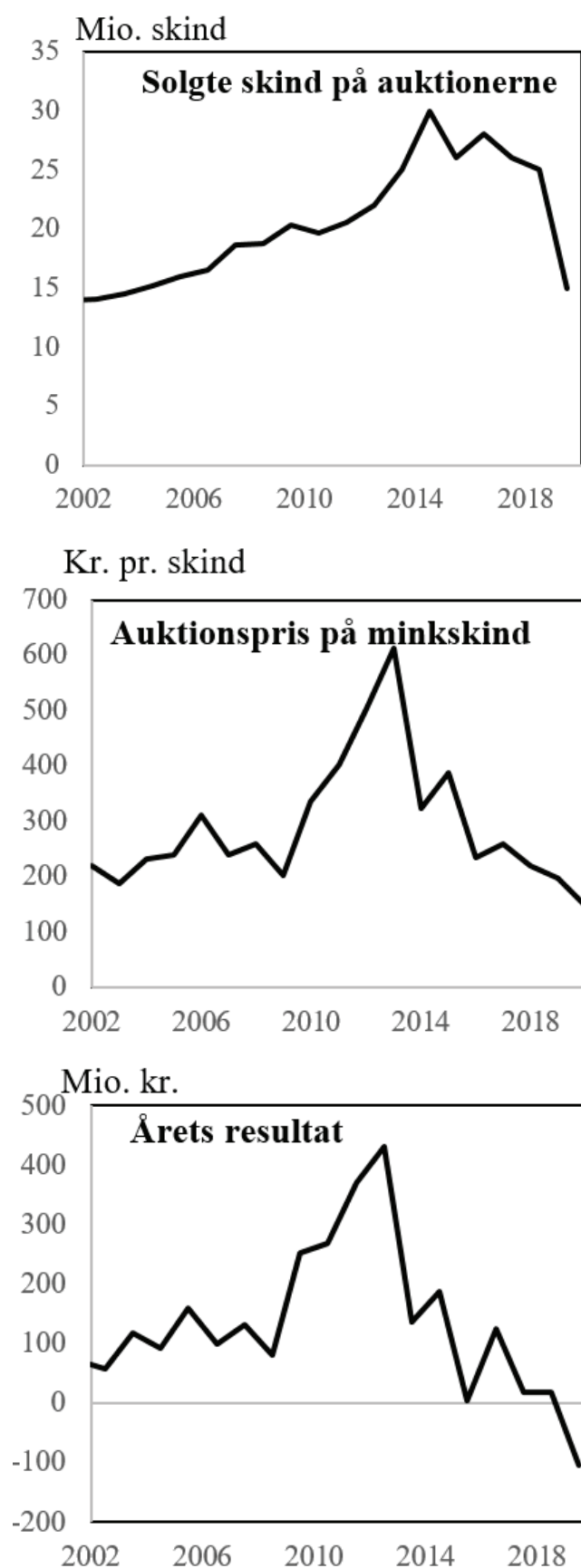
Figur 19 (næste side) viser således, at omsætningen målt på antal omsatte skind blev fordoblet fra 2020 til 2015, at auktionspriserne varierede meget i hele perioden 2002-20, og at Kopenhagen Furs resultat i høj grad fulgte denne prisudvikling.

Nettoomsætning består primært af salgs- og avlerafgifter beregnet på grundlag af den omsætning, som har fundet sted på regnskabsårets auktioner. Når udenlandske skind udgør 30-40 pct. af det totale salg, er det klart, at Kopenhagen Furs resultat er afhængig af, at der tilføres skind fra udlandet til salg på auktionerne. Når både det samlede salgsvolumen og salgspriserne falder, falder omsætningen og dermed også indtjeningsgrundlaget for Kopenhagen Fur.

Det negative resultat i 2019/20 skyldtes således en reduktion i salget på 10 mio. skind og et gennemsnitligt prisfald på 26 pct. samt flere gennemførte tilpasninger af virksomhedens kapacitet og nedskrivninger i tilknytning til nedlukning af erhvervet (Kopenhagen Fur, 2021a).

Det forventes, at Kopenhagen Fur lukker endeligt i løbet af 2023. Der vil stadig være auktioner i 2021 og 2022, men processen med en solvent nedlukning er begyndt.

Figur 19 Nøgletal for udviklingen i København Fur, 2001-2020

Kilde: Egen præsentation baseret på København Fur (flere årgange).

Kilder

Danmarks Statistik (2021a): Statistikbanken: Erhvervslivets sektorer, Landbrug, skovbrug og gartneri, bedrifter.

Danmarks Statistik (2021b): JORD2: Resultatopgørelse for heltidsbedrifter (gennemsnit) efter bedriftstype, årsværk, kvartilgruppe og regnskabsposter

Danmarks Statistik (2021c): Statistikbanken: KONJ2Y: Værdi af import og eksport (1000 kr) efter KONJ (produktionsgren), land og im- og eksport
Erhvervsfremme Styrelsen (2001): Kompetenceklynger i dansk erhvervsliv – en ny brik i erhvervspolitikken

Erhvervs- og Boligstyrelsen (2003): Kortlægning af danske kompetenceklynger

FAO (2021): FAOSTAT-udtræk. Personlig meddelelse

Hansen, Henning Otte (2015): Den danske pelssektor: Struktur, konkurrenceevne og international placering. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag. 370 s

Hansen, Henning Otte, Elleby, Christian, & Gylling, Morten (2017): Højpris- og høj kvalitetsprodukter og den danske eksport af landbrugs- og fødevarer, 39 s., IFRO Udredning Nr. 2017/12

Hansen, Henning Otte (2017): Global fur retail value. July 31, 2017. 54p. Original report. https://fur.ca/wp-content/uploads/2017/09/Global_Fur_Retail_July_20172.pdf

Hansen, Henning Otte (2017): Dansk pelsdyravl i fortid, nutid og fremtid. Samfundsoekonomen, (4), 31-36.

Hansen, Henning Otte (2021): Global fur retail value. May 2021. Paper presented for IFTF. Bruxelles.

IB Fur Auctions (2021): Information Bulletin - Fur Auctions. Personlig meddelelse: Svetlana Luzina

IFF (2021): Global fur production 2020 + estimate 2021.

Kopenhagen Fur (2021a): Årsrapport 2019/20

Kopenhagen Fur (2021b): Historiske data

Kopenhagen Fur (2021c): Personlig meddelelse ved Jesper Clausen

Kopenhagen Fur (flere årgange): Årsrapporter

Landbrugsraadet (flere årgange): Landbrugseksporten

Statistics Canada (2021): Supply and disposition of mink and fox on fur farms <https://www150.statcan.gc.ca/t1/tbl1/en/tv.action?pid=3210011601>

USDA (flere udgaver): Mink. USDA, National Agricultural Statistics Service <https://usda.library.cornell.edu/concern/publications/2227mp65f>

World Bank (2021): Indicators. GDP per capita growth <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.KD.ZG?end=2019&start=1988&view=chart>

DET DANSKE MINKERHVERV: NEDLUKNING 2020-2021

Henning Otte Hansen, Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet

Med beslutningen den 4. november 2020 om at aflive alle mink i Danmark blev for første gang en stor erhvervssektor de facto nedlagt. Det var også første gang, at folkesundheden havde så stor vægt bag en væsentlig politisk beslutning. Folkesundheden og sundhedsmyndighedernes vurderinger og anbefalinger var altafgørende i beslutningerne.

Det har dog også været et forløb, hvor man ikke kunne trække på erfaringer fra tidligere og tilsvarende situationer. Det gjorde det vanskeligt at træffe beslutninger, og det gav et noget ustabilt og ikke særlig kønt forløb:

Bekæmpelsesstrategien blev ændret flere gange og var i fem forskellige faser. De skønnede omkostninger ved nedlukningen steg, og afvejningen mellem fordele og ulemper var mangelfuld. En meget vigtig begrundelse for aflivningen – frygten for mutationer og dermed svækkelse af fremtidige vacciner – var tilsyneladende ubegrundet. Den vel nok største politiske sag under hele minkforløbet var den manglende lovhjemmel bag beslutningen om aflivning af alle mink. Hele forløbet medførte en række yderligere diskussioner, herunder omfanget af aflivningerne, de samfundsøkonomiske omkostninger, værdifastsættelsen af indkomsttabene og forbud mod fremtidig minkavl.

Indledning

Den 4. november 2020 blev det danske minkerhverv reelt nedlukket: Som konsekvens af COVID-19 i mink og truslen mod folkesundheden blev det besluttet, at alle mink inklusive avlsdyr skulle aflives.

Det er første gang, at en så stor erhvervssektor de facto nedlægges, og første gang, at folkesundheden har haft så stor vægt bag en stor politisk beslutning.

Det er ikke formålet med denne artikel at komme med en samlet vurdering af nedlukningen af den danske minksektor. En sådan vurdering vil indeholde flere tværfaglige problemstillinger, hvor både folkesundhed, veterinære forhold, virologi, erhvervs- og samfundsøkonomiske forhold samt risikoanalyser skal vurderes og afvejes. Det er næppe heller muligt at komme med entydige konklusioner, fordi de alter-

native scenarier – scenarier med ingen eller kun delvis nedlukning – er vanskelige at beskrive endsige dokumentere.

Formålet er derimod at beskrive det overordnede forløb, begrundelserne, konsekvenserne og de diskussionsemner, som fulgte med.

Forløbet

Den 15. juni 2020 blev der første gang konstateret COVID-19 i mink i Danmark. I de følgende to uger blev yderligere to farme konstateret smittede – alle tre var i Hjørring og Frederikshavn kommuner. De tre smittede farme blev slået ned ud fra et forsigtighedsprincip.

Der blev efterfølgende gennemført en landsdækkende COVID-19-screening af 10 pct. af alle danske minkfarme, repræsentativt baseret på en tilfældig stikprøveud-

pegning. Alle 125 besætninger, der deltog i undersøgelsen, viste sig at være negative for COVID-19 (4. juli).

Samtidig hermed offentliggjorde de fire styrelser: Fødevarestyrelsen, Sundhedsstyrelsen, Styrelsen for Patientsikkerhed og Statens Serum Institut en rapport som et beslutningsgrundlag vedr. COVID-19 i mink i Danmark. Her var vurderingerne (Fødevarestyrelsen, 2020a), at:

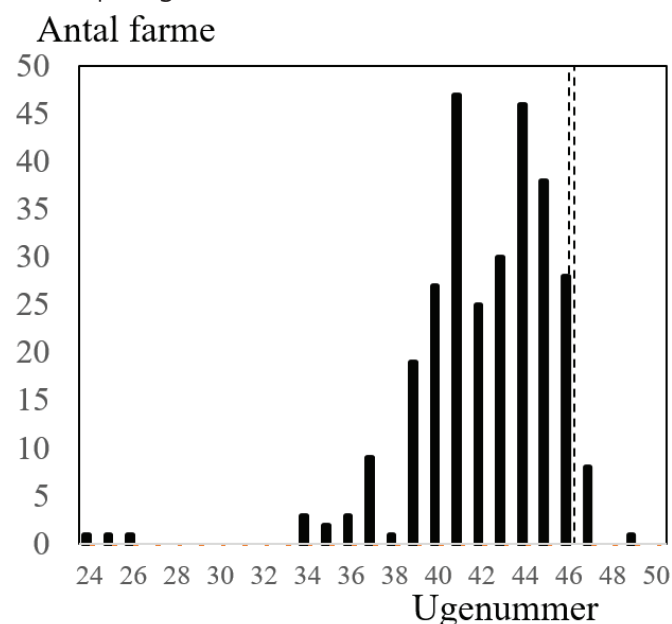
- der er ringe risiko for, at der sker smitte fra en COVID-19-positiv minkfarm ud i det omgivende samfund via mennesker.
 - . . . mink under de ovenfor beskrevne forudsætninger . . . med den nuværende viden forventeligt ikke vil udgøre et væsentligt smittebidrag til pandemien med COVID-19.
 - der ikke længere er behov for aflivning ud fra et forsigtighedsprincip.
- I rapporten anbefalede man dels brug af værnemidler, dels en række foranstaltninger til minimering af smitte.

Regeringen besluttede på den baggrund den 6. juli at ændre strategi til inddæmning af smitten, således at mink på smittede farme ikke længere skulle slås ned.

Fremover ville smittede besætninger blive sat i isolation og underlagt restriktioner, og nye krav til smittebeskyttelse, kontrol, test m.m. blev indført.

Herefter var der syv uger uden konstaterede smittetilfælde på minkfarme. Fra midten af august og i september var der igen nogle smittetilfælde, men det var først i slutningen af september, at smitteudbrudene for alvor begyndte, jf. figur 1.

Figur 1 Antal konstaterede nye smittede minkfarme pr. uge

Anm.: Den stiplede linje viser tidspunktet for den begyndende aflivning af mink.

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Fødevarestyrelsen (2021).

I midten af september konkluderer Fødevarestyrelsen i et notat, igen udarbejdet i samarbejde med Sundhedsstyrelsen, Styrelsen for Patientsikkerhed og Statens Serum Institut, SSI (Fødevarestyrelsen, 2020b), at risikoen for introduktion af COVID-19 til minkbesætninger via mennesker aktuelt var høj. Der var også en risiko for spredning fra minkbesætninger via mennesker til det omgivende samfund. Det anførtes også, at der fortsat skete betydende genetiske ændringer i minkvarianten, som vakte bekymring for fremtidig human immunitet. Risikovurderingen kunne give anledning til yderligere tiltag, herunder om aflivning af smittede besætninger burde komme på tale.

Nogle få dage senere (16. september) skriver Dansk Veterinær Konsortium (2020a): "at den fortsatte udvikling af virus i mink med flere og flere mutationer i spikeproteinet og spredning ved videresmitte til

mennesker i Danmark kan derfor udgøre en potentiel fare for folkesundheden."

På baggrund af dette iværksatte Miljø- og Fødevareministeriet skærpede kontrol- og overvågningstiltag pr. 21. september 2020.

Den 24. september skriver Sundhedsstyrelsen i et notat (Sundhedsstyrelsen, 2020), at samlet set har de seneste ugers overvågning og opsporing vist, at de tiltag, der er implementeret på nuværende tidspunkt, ikke har været tilstrækkelige til at forebygge smitte af nye minkfarme. Hvis indsatserne *"ikke resulterer i tilfredsstillende resultater men derimod yderligere samfundssmitte, kan dette have store konsekvenser for smittespredning og dermed såvel for den enkelte borger som for hele samfundet."*

Notatet dannede grundlag for, at Miljø- og Fødevareministeriet og Sundheds- og Ældreministeriet den 28. september besluttede, at der var behov for en ny strategi for håndtering af COVID-19 på minkfarme.

Den 1. oktober (uge 40) kunne man se, at de iværksatte tiltag ikke havde været tilstrækkelige til at inddæmme smittespredningen. På baggrund af risikovurderinger fra Statens Serum Institut besluttede regeringen derfor, at smittede besætninger samt besætninger inden for en 7,8 km-radius af smittede besætninger fremadrettet skulle aflives, mod at avlerne får en kompensation.

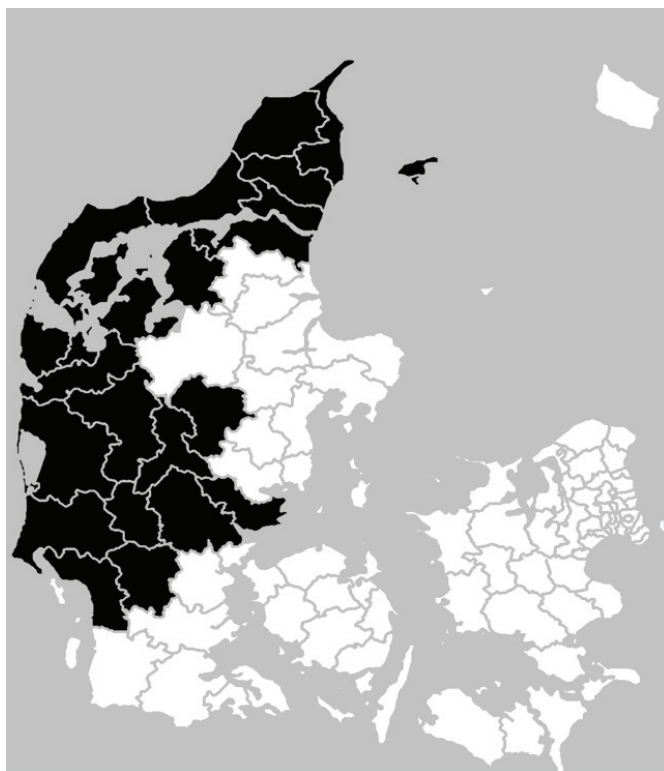
Grænsen på de 7,8 kilometer var baseret på en undersøgelse af de første 20 smittede farme i Nordjylland, hvor afstanden mellem en smittet farm og den nærmeste smittede farm vurderedes at ligge på mel-

lem 0,6 kilometer og 7,8 kilometer. I denne undersøgelse (Dansk Veterinær Konsortium, 2020a) blev det understreget, at afstand mellem farme er den bedste forklaring på smittespredning, men at *"kriterier til udvælgelse af, hvilke omkringliggende besætninger der bør aflives, er behæftet med stor usikkerhed på grund af den manglende påvisning af risikofaktorer"*.

Den 8. oktober begyndte man at aflive smittede besætninger samt besætninger inden for zonerne.

I de følgende uger steg antallet af smittede besætninger, og i alt blev 290 ud af 1.147 pelsfarme smittet med COVID-19. Smitten forblev relativt regional, jf. figur 2.

Figur 2 Kommuner med smittede pelsfarme, 2020

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Fødevarestyrelsen (2021).

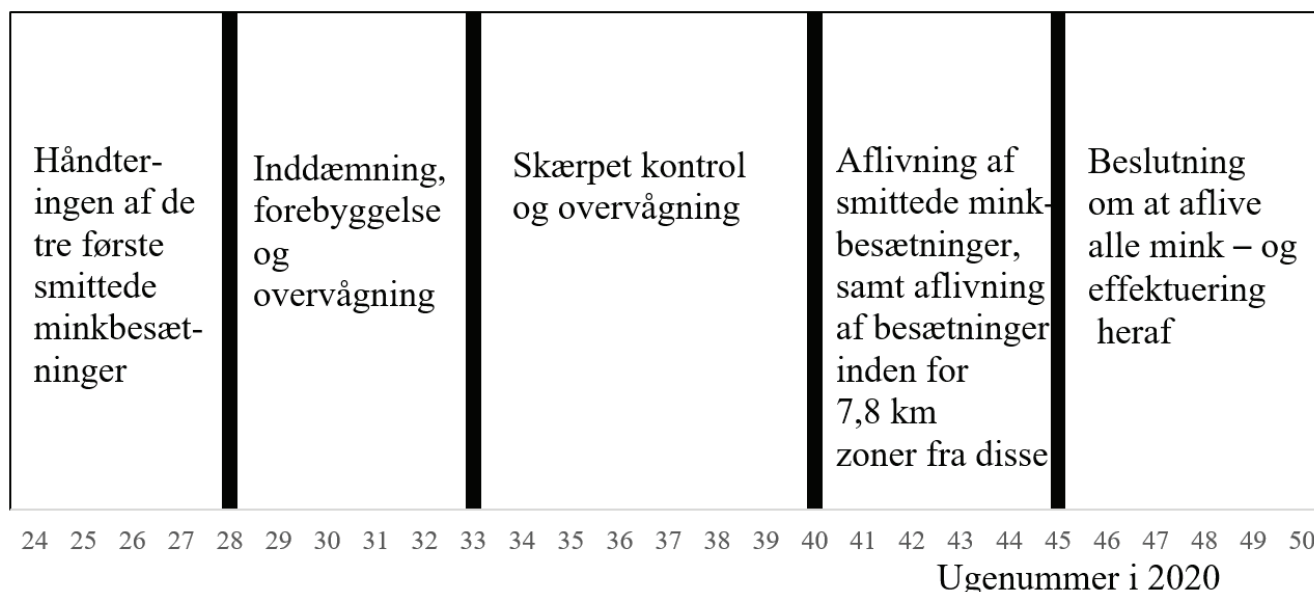
Statens Serum Institut (2020a) vurderede den 3. november, at en fortsat minkproduktion i 2021 ville medføre en risiko for gentagelse af smittespredning blandt mink og mennesker. Man vurderede, at dette ville indebære en stor risiko for folkesundheden, både ved at medføre større sygdomsbyrde blandt mennesker, og ved at et stort virusreservoir i mink øgede risikoen for, at der igen opstod nye virusmutationer, som vacciner ikke giver optimal beskyttelse imod. Man konkluderede således, at *"en fortsat minkavl under en igangværende COVID-19-epidemi indebærer en betydelig risiko for folkesundheden, herunder for mulighederne for at forebygge COVID-19 med vacciner"*.

Konklusionen fra Statens Serum Institut var under forudsætning af, at minkproduktionen fortsatte i Danmark, således at der i 2021 blev genetableret en stor population af mink . . . Det var ikke nærmere defineret, hvad man mente med "stor population". Det blev nævnt, at den årlige bestand var på 17 mio. mink, og at avlsdyrene til næste års bestand udgør ca. 20 pct. heraf.

Forudsætningen for risikovurderingen var, at *"minkavlere efter aflivning af smittede dyr eller pelsning i 2020-sæsonen fortsætter minkproduktionen ind i 2021 som normalt."* Det var ikke nærmere præciseret, hvad "normalt" er. Primo november 2020 var mere end 280 minkfarme allerede smittede, og dermed ville 2021 allerede blive et unormalt år med en forventet betydeligt mindre bestand og produktion. Også de faldende priser på minkskind siden 2015 havde medvirket til et faldende antal pelsfarme. Alene i perioden 2015-2019 faldt antallet med 28 pct. (fra 1.475 til 1.060), og skindproduktionen faldt med 4 pct. Denne udvikling ville med stor sandsynlighed være fortsat i 2020, idet lave priser og besværlige afsætningsforhold på kort sigt gjorde minkavl endnu mindre attraktivt.

Risikovurderingen fra Statens Serum Institut var et centralt dokument, og det dannede grundlag for regeringens beslutning om aflivning af alle mink i Danmark. Dermed nåede man til den femte og sidste fase i udbredelse og bekæmpelse af COVID-19 i den danske minksektor, jf. figur 3.

Figur 3 Faser i udbredelse og bekæmpelse af COVID-19 i den danske minksektor

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Miljø- og Fødevareministeriet (2020a).

Beslutningen om at aflive alle landets mink blev truffet om aftenen den 3. november. Det skete på et møde i regeringens koordinationsudvalg, hvor både stats-, finans-, justits-, udenrigs- og skatteministeren er medlemmer. Det blev samtidig besluttet, at muligheden for, at der efter COVID-19-epidemien kan genopbygges en minkindustri i Danmark, ikke skulle afskæres, jf. Miljø- og Fødevareministeriet (2020a).

På et pressemøde den 4. november offentliggjorde regeringen sin beslutning om, at alle mink i Danmark skulle aflives med henvisning til den omfattende smittespredning af COVID-19 i mink og sundhedsmyndighedernes skærpede risikovurdering.

På pressemødet ridsede statsminister Mette Frederiksen situationen op med udgangspunkt i Statens Serum Instituts vurderinger:

- Nu COVID-19-smitte på 207 mink-farme.
- Udviklingen er sket trods en intensiv indsats for at begrænse smitten.
- Der ses smitte med nye, muterede typer af COVID-19, både i danske minkbesætninger og i lokalbefolkningen.
- Det er ikke lykkedes at begrænse yderligere spredning til det omkringliggende samfund.

Hendes konklusion var, at den muterede virus – via mink – kunne indebære den risiko, at den kommende vaccine ikke kommer til at virke, som den skal (Statsministeriet, 2020a). Vurderingen var, at muteret virus hos mink kan have voldsomme negative konsekvenser for hele verdens håndtering af den igangværende pandemi.

Det krævede resolut handling, hvilket

betød, at alle mink i Danmark – herunder også avlsdyrene – skulle aflives. Handlekraften blev begrundet med, at det drejede sig om liv og død – ikke kun i Danmark, men i hele verden. Det drejede sig også om økonomi, eksport og arbejdspladser.

Faglig direktør i Statens Serum Institut, Kåre Mølbak, fulgte op og nævnte to bekymringer (Statsministeriet, 2020a):

- Et stort reservoir på op til 17 millioner dyr, der har COVID-19-virus, og som kan smitte mennesker og dermed give yderligere anledning til epidemi i Danmark.
- Mutationer, hvor man især var bekymret for Cluster 5-varianten.

Konklusionen var, at fortsat minkavl under en igangværende COVID-19-epidemi ville indebære en betydelig risiko for folkesundheden. Risikoen var både national og international, herunder mulighederne for at forebygge COVID-19 med vacciner (Statsministeriet, 2020a).

Avlsdyrene

Et afgørende punkt i beslutningen om aflivning var, at også avlsdyrene skulle aflives. Avlsdyrene var et særskilt emne: Hvis også avlsdyrene skulle aflives, ville det være meget vanskeligt at genstarte sektoren efter en periode. Den danske minkbestand var relativt fri for smitsomme sygdomme som for eksempel plasmacytose. Samtidig var der et genetisk forspring i form af pelskvalitet, pelsstørrelse m.m., hvilket medførte konkurrencemæssige fordele over for en række andre lande. De danske minkskind havde over en længere årrække kunnet opretholde en betydelig merpris over for minkskind produceret i udlandet

(Hansen, 2016).

Statsministeren understregede på pressemødet den 4. november, at *"det var nødvendigt at aflive alle mink i Danmark. Det gælder desværre også avlsdyrene. Vurderingen fra Statens Serum Institut er klar: En fortsat minkavl under den igangværende epidemi indebærer en betydelig risiko for folkesundheden, herunder for mulighederne for at forebygge COVID-19 med vacciner."* (Statsministeriet, 2020a).

Statens Serum Institut ved Kåre Mølbak afviste dog efterfølgende, at vurderingen fra Statens Serum Institut kunne anvendes til at konkludere, om der er stor risiko ved at lade avlsdyrene overleve eller ej, idet der ikke er spurgt specifikt til dette.

"Statens Serum Institut har således ikke taget stilling til forskellige løsninger, eksempelvis midlertidigt forbud mod produktion men tilladt opretholdelse af en mindre mængde avlsdyr samt andre mulige løsninger" (Mølbak, 2020a).

"Kåre Mølbak kunne ellers godt have forestillet sig en model, hvor man havde nøjedes med at slå 99,5 procent af minkene ned og så beholdt de vigtige avlsdyr" (Mølbak 2020b)

Dansk Veterinær Konsortium (DK-VET), der er et samarbejde mellem Københavns Universitet og SSI, som rådgiver regeringen om bl.a. mink og COVID-19, vurderede også, at man ikke kunne anvende risikovurderingen til at konkludere, at avlsdyrene skulle aflives. Ifølge Nørrung (2020) kunne man ikke fremvise et dokument, hvor der stod, at avlsdyrene også skulle aflives. Tværtimod skrev DK-VET, at med det nuværende

grundlag kunne det genetiske materiale fra mink kun bevares gennem opretholdelse af bestande af levende dyr. Det vurderedes, at det ville være muligt at opbevare et sådant antal dyr på en sundhedsmæssigt forsvarlig måde . . . (Dansk Veterinær Konsortium, 2020b).

Omkostningerne ved nedlukningen

Den mulige omkostning ved en nedlukning havde naturligvis stor interesse – både før, under og efter beslutningen om nedlukningen.

Allerede den 10. oktober stillede Carl Valentin (SF) følgende spørgsmål til ministeren for fødevarer, fiskeri og ligestilling: *"Vil ministeren oplyse, hvad det vil koste staten, hvis alle minkbesætninger slås ned?"*

I svaret til Folketinget (Miljø- og Fødevareministeriet, 2020b) tog Fødevarestyrelsen udgangspunkt i en aflivning af alle danske minkbesætninger (ca. 1.100) som led i smittebekæmpelse og ikke en udfasning af minkerhvervet. Følgende omkostninger og omkostningsposter blev anført:

- 2,3-2,8 mia. kr. i umiddelbare erstatninger til besætningerne for dyr og driftstab.
- 2,4 mia. kr. til rengøring og desinfektion af smittede besætninger, såfremt alle besætninger smittes.
- Rengøring og desinfektion af smittede besætninger (uden angivelse af beløb).
- Øvrige erstatningskrav mod staten som følge af aflivning af mink (uden angivelse af beløb).

I alt blev der således beregnet et beløb

på 5 mia. kr., og heraf gik ca. halvdelen til minkavlerne og halvdelen til rengøring.

Den 5. november blev alene tabet ved tabte investeringer, tabt indtjening og tabt beskæftigelse i erhvervet skønnet til 8-10 mia. kr. (Hansen, 2020a). Medregnes tabet i følgeindustrien, blev det den 10. november skønnet til 10-12 mia. kr. (Hansen 2020b).

I lovforslaget, der blev fremsat den 10. november (Folketinget, 2020), skulle de økonomiske konsekvenser og implementeringskonsekvenser for det offentlige angives. Her blev det anført, at det *"ikke er muligt på forhånd at opgøre et sikkert estimat for de samlede omkostninger for det offentlige, men det vurderes, at de samlede omkostninger for staten som følge af lovforslaget vil udgøre mindst 5 mia. kr."*

Den 22. september godkendte fødevareministeren et bilag vedrørende håndtering af coronasmitte i mink (Miljø- og Fødevareministeriet, 2020a). Her vurderes det: *"Der kan også ske aflivning af alle mink-besætninger ud fra et forsigtighedshensyn. Dette vil dog være meget vidtgående og forudsætter en belysning af compensation af de berørte besætningsejere, der skønnes at beløbe sig til 3,0 mia. kr. (aflivning før pelsning) og 1,13 mia. kr. (aflivning efter pelsning). Hertil skal lægges tab af bygninger og udstyr samt håndtering af de ca. 6.000 arbejdspladser i minkerhvervet."*

Det endelige – men i sagens natur også kun skønnede – tab blev fastlagt efter både økonomiske og politiske hensyn i den endelige aftale, der blev indgået den 25. januar 2021 mellem regeringen, Venstre,

Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Liberal Alliance. Her blev det forventede tab opgjort til 16-19 mia. kr.

Modellen til erstatning til minkavlerne består af tre hovedelementer (Erhvervsministeriet og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri (2021):

1. En erstatning for mink, der er slået ned i 2020, men som ikke er pelset, og derfor ikke kan sælges i 2021. Erstatningen tager udgangspunkt i det antal mink, den pågældende avler har slået ned, men ikke pelset, i 2020. Minkavleren modtager en erstatning per mink og vælger selv, om erstatningen skal udregnes ud fra gennemsnittet af 2019- og 2020-prisen eller ud fra den realiserede pris ved København Furs auktioner i 2021, dog maksimalt 250 kr. per skind. Fra den beregnede erstatning modregnes alle sparede udgifter, herunder til foder, dyrlæger, pelsning osv., i 2020.

2. En erstatning for tabt fremtidig indtjening i 2022-2030. Den forventede fremtidige indtjening for den enkelte avler baseres på en forventet pris på minkskind, udregnet som et gennemsnit af de seneste ti års priser, dog fraregnet højeste og laveste værdi. Prisen for den enkelte avler vil blive korrigeret for kvaliteten af avlerens skind målt ved de opnåede priser i 2017-2019 sammenlignet med gennemsnitspriserne i årene. Der lægges et loft ind i beregningen, så korrektionen for kvalitet maksimalt kan føre til en pris, der er 5 pct. højere end gennemsnittet.

3. Den forventede restværdi af minkavlerens kapitalapparat i 2030, herunder stalde, bure mm. Værdien af ejendommen i 2030 tilbagediskonteres til 2021, og dette

Tabel 1 Forventede omkostninger for staten ved nedlukning af minkerhvervet

	Mio. kr.
Erstatning til avlerne	
Erstatning til minkavlere 2022-2030	8.900
Erstatning i 2021 for aflivede, ikke-pelsede dyr	1.800 - 2.800
Dvaleordning	60
Lukkeomkostninger	80
Indsats i Finansiell Stabilitet for konkursramte avlere	30
Direkte erstatning, i alt	10.870 - 11.870
Til erhvervet generelt	
Erstatning til følgeerhverv	3.000 - 4.000
Omstillingspulje	100
Til erhvervet generelt, i alt	3.100 - 4.100
Øvrige	
Nedrivning af produktionsanlæg mv.	1.500 - 2.700
Minktakstationskommissioner	100
Øvrige, i alt	1.600 - 2.800
I alt	15.570 - 18.770

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Erhvervsministeriet og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri (2021).

beløb udbetales til avleren sammen med den øvrige compensation.

Tabel 1 indeholder de eksakte, men skønnede, omkostningsposter. Den største post er "Erstatning til minkavlere 2022-2030", der omfatter både erstatning for tab af fremtidigt indkomstgrundlag og erstatning for restværdien af produktionsapparatet, der ikke længere har værdi for minkavleren.

Den næststørste post er "Erstatning til følgeerhverv" og omfatter en række erhverv, der er direkte afhængige af minkavlernes forretning – herunder fodercentraler, pelsier, auktionshuse og transportvirksomheder. Til disse erhverv gives der erstatning for tabet af den del af deres forretning, der vedrører den danske minkbranche.

Aftalen om erstatning til minkerhvervet

blev først indgået 2½ måned efter beslutningen om nedlukning. Der er flere forklaringer på denne forsinkelse:

Der var en række politiske motiver for at få fokus på sagen og herunder også den manglende lovhjemmel, og det trak sagen i langdrag.

En støtteordning skulle godkendes af EU (Prehn, 2020), hvorfor der var en løbende dialog om en forhåndsgodkendelse.

Forsinkelsen skyldtes også, at det var vanskeligt at blive enige om størrelsen på compensationen. Værdien af den tabte pelsproduktion er vanskelig at opgøre, når markedsprisen er meget ustabil over tid. Samtidig er der priscykler på markedet og klare sammenhænge mellem udbud og priser, hvilket der også skal tages hensyn til (Hansen, 2020c). Man valgte at tage

udgangspunkt i de seneste ti års priser.

Et andet diskussionspunkt var længden på den periode, hvor der skulle gives erstatning. Resultatet blev, at erstatningen for tabt indtjening skulle dække perioden 2022-2030, altså ni år. Det er ikke nærmere begrundet, hvorfor netop denne periode er valgt. På den ene side har mange minkfarmere udviklet en specialkompetence igennem mange år, og denne kompetence er i store træk tabt for altid. På den anden side bliver minkfarmere ofte betragtet som stabil arbejdskraft, der relativt let kan få beskæftigelse i andre erhverv. Alt i alt vil den tabte indtjening variere meget fra minkfarmer til minkfarmer, og det er umuligt at opgøre individuelt.

Endelig var der også stor uenighed om den såkaldte dvaleordning. Dvaleordningen skulle gøre det muligt for de minkfarmere, der ønskede at blive i minkavlererhvervet, at lægge deres produktion i dvale til og med 31. december 2021, til det igen er muligt og sundhedsfagligt forsvarligt at drive minkavl i Danmark. Disse avlere skulle modtage kompensation for deres omkostninger i dvaleperioden, ligesom de ville modtage en driftstabserstatning for avlsdyr – men ingen erstatning for bygninger, maskiner eller andet.

Dansk Pelsdyravlerforening frarådede sine medlemmer at bruge ordningen, fordi alle de fælles virksomheder – København Fur, fodercentralerne, pelserierne osv. – ville forsvinde for evigt (Pedersen, 2021). Dvaleordningen blev også kritiseret for ikke at være attraktiv nok for minkfarmerne, hvorfor Dansk Folkeparti og de Konservative ikke var med i aftalen. Alternativet og Enhedslisten stod også uden for aftalen,

fordi de mente, at kompensationen var for høj (AgriWatch 2021).

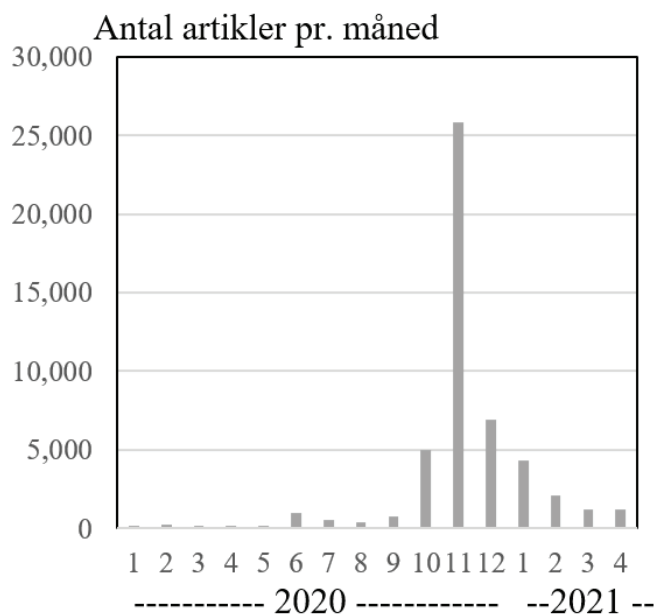
Diskussionerne i forbindelse med nedlukningen

Aflivningen af alle mink og dermed de facto en reel lukning af den danske minksektor skabte i sagens natur stor debat og mange reaktioner: Det er sjældent, at man fra regeringens side – og fra myndighedernes side – taler om en alvorlig trussel mod den globale sundhed, og om nedlukning af et relativt stort erhverv. Det er også sjældent, at en så stor beslutning tages så relativt hurtigt.

Den store interesse for sagen – både politisk og mediemæssigt – kan ses i figur 4, der viser antallet af artikler, hvor ordet "mink" indgår.

Figuren viser, at der især i november 2020 var en meget stor medieinteresse for mink-sagen.

Figur 4 Artikler pr. måned, hvor "mink" indgår

Noter: Artikler, indslag m.m. i alle medietyper
Kilde: Egne beregninger på grundlag af Infomedia.

Boks 1 viser også et lille udsnit af de overskrifter og udtalelser, der kom under hele forløbet.

Mange af diskussionerne skal naturligvis ses på baggrund af, at hele verden stod midt i en pandemi, hvor både årsager, forløb, konsekvenser og indgreb var helt ukendte eller meget vanskelige at vurdere. Der var også flere tværfaglige problemstillinger, hvor både folkesundhed, veterinære forhold, virologi, erhvervs- og samfundsøkonomiske forhold samt risikoanalyser skulle – eller burde – vurderes og afvejes. Dette gjorde både beslutningsgrundlag og de politiske beslutninger endnu vanskeligere.

En række spørgsmål bliver sandsynligvis afklaret i efterfølgende undersøgelser, men alle alternativer og scenarier kan i sagens natur aldrig blive helt gennemanalyseret.

Diskussionerne kan dog samles under en række yderligere temaer, jf. nedenfor:

Beslutningen om en aflivning af alle danske mink – avlsdyr, produktionsdyr i hele landet – var både håndfast og markant. Statsministeren begrundede det med "på baggrund af sundhedsmyndighedernes klare anbefaling" (Statsministeriet (2020a), men den refererede risikovurdering indeholdt netop ingen anbefalinger. Specifikt aflivning af alle avlsdyr var heller ikke en del af myndighedernes anbefaling på beslutningstidspunktet, jf. afsnittet om avlsdyr.

SSI understregede umiddelbart herefter, at det ikke er SSI, der har foreslået aflivning af mink. "*SSI har alene foretaget en risikovurdering ift. human sundhed, hvis minkavlere efter aflivning af smittede dyr*

eller pelsning i 2020-sæsonen fortsætter minkproduktionen ind i 2021 som normalt. SSI har således ikke givet forslag til mulige løsninger." (SSI, 2020b).

Der blev også argumenteret for, at en landsdækkende aflivning var en overreaktion. Der fandtes for eksempel ingen smittede mink uden for Jylland, og de fem minkfarme på Bornholm skulle også aflive alle minkene.

Professor Lars Erik Larsen fra Københavns Universitet vurderede, at det havde været fuldt forsvarligt at køre videre med større minkbesætninger i Danmark, så længe det skete under skærpede forhold.

Et andet væsentligt diskussionspunkt er afvejningen af på den ene side sundhedsmyndighedernes risikovurdering og på den anden side de tilhørende omkostninger samt de erhvervs- og samfundsøkonomiske konsekvenser.

Sundhedsmyndighederne konkluderede flere gange – under forskellige forudsætninger – at fortsat minkproduktion i 2021 derfor kunne udgøre en potentiel fare for folkesundheden. På et tidspunkt endda en fare for den globale folkesundhed.

Risikovurderinger er særdeles vigtige, og de bør i sagens natur være fagligt begrundede og med angivelser af sandsynligheder, samt kort- og langsigtede effekter. Risikovurderinger viser således de mulige ulemper eller de tilhørende fordele ved at undgå ulemper (benefits). Disse risici og benefits skal naturligvis afvejes med de mulige omkostninger ved at forhindre disse risici – eller ved at opnå de ønskede benefits. Denne afvejning mellem "cost og benefits" har i høj grad

Boks 1 Sagt om nedlukningen af den danske minksektor

Og det skulle ikke undre mig, hvis cluster-5 allerede er uddød. Men så vil der være mulighed for nye minkvarianter, der giver tilsvarende eller værre problemer, altså cluster-6, 7, 8.

Chefepidemiolog, professor Kåre Mølbak, Politiken 10. november

Men med den mutation, der nu er konstateret, så har vi et endnu større ansvar også for resten af verden . . . Det kræver resolut handling. For det første er det nødvendigt at aflive alle mink i Danmark. Det gælder desværre også avlsdyrene.

Statsminister, Mette Frederiksen, Pressemøde den 4. november 2020

Minkavlerne bør selv betale regningen for den forudsigelige katastrofe. Skatteborgerne skal ikke samle regningen op, når landmændene må aflive deres dyr, fordi de spreder død og ødelæggelse.

Susan Knorrenborg, 3. feb. 2021, Politiken

Jeg frygter, at når vi om 5 år ser tilbage på, hvad der skete, vil vi se en erhvervsskandale, hvor et erhverv bliver nedlagt uden noget rimeligt beslutsningsgrundlag.

Henning Otte Hansen, 9. november 2020 til DR

Minkskandalen tegner et billede af ubegribelig inkompetence i centraladministrationen
Information, 19. november 2020

Ekspert bekymrede over omfattende mørklægning af minkforløb: »Opsigtsvækkende, trist, demokratisk problem«

Christian Brink og Lars Nørgaard Pedersen, Berlingske, 27. marts 2021

Optimalt skulle alle, der har viden og indsigt, have sat os omkring et bord og diskuteret, hvad der var mest hensigtsmæssigt. Men magten er centraliseret, og den var ikke til forhandling.

Tage Pedersen, formand for Dansk Pelsdyravlerforening, Landbrugsavisen 12. dec. 2020

Der findes minkbesætninger over hele verden, så hvis den danske aflivningsmetode skulle virke, så skulle alle minkbesætninger i hele verden aflives. Ellers muterer corona jo bare i et andet land. . . Hvis regeringen ikke engang vil isolere nogle avlsdyr for at sikre fremtidens danske pelsindustri, så er det oplagt at konkludere, at der ligger en politisk agenda bag. Det kan ikke passe, at man truer den globale folkesundhed ved at isolere et par tusind gode mink på en øde ø.

Pernille Lous, kronik i Berlingske, 11. november 2020

Nekrolog: Farvel til en ikonisk milliardvirksomhed – og et unikt dansk andelseventyr for pels

Man behøver ikke at elske minkskind eller minkhold. Men man bør kunne påskønne, at Danmark blev verdens bedste til mink, satsede på kvalitet og formentlig drev minkfarme meget bedre end så mange andre lande i verden. Et andelseventyr er slut, når København Fur annoncerer sin lukning i det år, hvor virksomheden runder 90 år.

Thomas Bernt Henriksen, Berlingske, 12. november 2020

manglet i denne sag:

"Hvis man havde vidst, at det ville koste 19 milliarder, tror jeg ikke, man ville have besluttet at lukke ned. Men man sagde, at det truede folkesundheden, og så så man stort på, hvad det egentlig koster.

Når man trækker folkesundhedskortet, tør ingen sætte spørgsmålstegn. Måske har sundhedsmyndighederne udviklet sig til at være den lovgivende forsamling her i Danmark. Hvis de siger noget, bliver det ophøjet til lov.

Som borger må man gå ud fra, at regeringen har vurderet omkostningerne, når den træffer en beslutning. Så det bør ikke overraske regeringen, at man nu skal betale 19 milliarder. Man skulle have lavet et reelt skøn i stedet for kun at henvise til truslen mod folkesundheden." (Hansen, 2021).

De ca. 19 mia. kr. svarer ret præcist til den gennemsnitlige pris på fire supersygehuse. Det er så et åbent spørgsmål, om aflivningen af alle danske mink havde samme – eller større – værdi for Danmark end fire nye danske supersygehuse. Uanset svaret på dette spørgsmål understreger det behovet for tværfaglige vurderinger, når der næste gang skal besluttet større indgreb af betydning for både folkesundhed og samfundsøkonomi.

En mellemløsning, hvor man for eksempel havde tilladt et større antal avlsdyr eller en regionalisering, ville have reduceret omkostningerne betragteligt. Man kunne sandsynligvis have sikret folkesundheden med en langt mindre omkostning.

Spørgsmålet om det faglige grundlag for

aflivningen har også skabt stor diskussion. Et væsentligt argument omkring den 4. november var risikoen for, at effekten af en kommende vaccine bliver svækket eller i værste fald udebliver. *"Men med den mutation, der nu er konstateret, så har vi et endnu større ansvar også for resten af verden . . . Vi har set flere forskellige former for mutationer. Og dét, der i særdeleshed har bekymret os, det er denne her Cluster 5 . . ."* (Statsministeriet, 2020a).

Det viste sig relativt hurtigt, at cluster 5 sandsynligvis var forsvundet allerede på dette tidspunkt (Berlingske, 2020a).

Også spørgsmålet om værdien og afvejningen af de forskellige input til de afgørende risikovurderinger er blevet diskuteret.

Endelig er det blevet diskuteret, om der er en rimelig sammenhæng mellem sundhedsmyndighedernes analyser og de politiske handlinger. Sundhedsmyndighedernes analyser indeholdt ikke egentlige anbefalinger om aflivning, og analysernes konklusioner baserede sig på nogle forudsætninger, der næppe kunne begrunde en aflivning af alle mink i hele Danmark.

Statens Serum Institut anbefalede netop ikke at slå alle mink ihjel. Alligevel er den politiske beslutning om total aflivning mange gange blevet begrundet med sundhedsmyndighedernes anbefaling.

Diskussionerne drejede sig også om værdifastsættelse af de minkskind, der skulle destrueres, eller som ikke ville blive produceret. Ideelt set skulle minkavlerne kompenseres med en markedspris, som de alternativt ville have fået i den kommende 9-års periode uden indgreb. De aktuelle

salgspriser på minkskind var meget lave ultimo 2020 og primo 2021, og priserne havde været faldende siden 2015. Spørgsmålet var, om de aktuelle priser i 2020/21 var udtryk for enten en ny ligevægtspris, skabt af en faldende efterspørgsel, eller et lavpunkt i en normal priscyklus, som ville blive efterfulgt af en ny prisstigning, skabt af et kraftigt faldende udbud.

Resultatet blev, at man tog udgangspunkt i et gennemsnit af de seneste ti års priser, dog fraregnet højeste og laveste værdi.

Der var også en diskussion om, hvorvidt der nu var en god anledning til helt at forbyde minkavl i Danmark. En række lande havde allerede forbudt – eller meget vanskeliggjort – minkavl, herunder lande som UK, Holland og Norge. I loven er det præciseret, at forbuddet mod at holde mink i Danmark gælder til og med d. 31. december 2021.

Statsministeren understregede også efterfølgende: *"Der er ikke tale om, at regeringen har truffet en beslutning om at nedlukke minkerhvervet i Danmark. Det har vi ikke truffet beslutning om."* (Frederiksen, 2020).

Omvendt argumenterede både SF og Enhedslisten for, at smitteudbruddene var endnu et argument for at afvikle den danske minkproduktion (DR, 2020). Udviklingen havde fået de to af regeringens støttepartier til at kalde fødevareministeren i samråd. Samtidig foreslog de, at minkavl skulle forbydes i Danmark.

Forslaget blev afvist af Socialdemokratiets dyrevelfærdsordfører, Anders Kronborg, med den begrundelse, at man ikke kan forbyde et erhverv hen over natten, og han

understregede: *"Branchen skal behandles ordentligt og anstændigt. Og det synes jeg ikke, det er bare at gå ud i medierne og vil have afviklet et lovformeligt erhverv i Danmark, hvor der faktisk er mange mennesker beskæftiget og har deres levebrød."* (DR, 2020).

Både dyreværnsorganisationen Anima og Danmarks Naturfredningsforening var imod muligheden for fortsættelse af minkerhvervet. Anima mente, at kompensationsaftalen skulle indeholde et endeligt punktum for minkavl. Danmarks Naturfredningsforening mener, at minkerhvervet har en skadelig effekt på natur, klima og miljø (Berlingske, 2021a).

Manglende lovhjemmel

Den vel nok største politiske sag under hele minkforløbet var den manglende lovhjemmel bag beslutningen om at aflive alle mink. Det var en problemstilling, der var kendt i en længere periode, men som alligevel blev udeladt i den politiske proces:

Den 22. september godkendte fødevareministeren et bilag vedrørende håndtering af coronasmitte i mink (Miljø- og Fødevareministeriet, 2020a). Heraf fremgår det bl.a., *"... at aflivning af alle danske besætninger, inklusive besætninger, der ikke er beliggende i området omkring et udbrudssted eller ikke er under mistanke, ikke vil kunne kræves aflivet mod erstatning på det foreliggende hjemmelsgrundlag, og at iværksættelse af scenariet derfor vil kræve en lovændring."* Ministeriet var derfor på et tidligt tidspunkt klar over, at der ikke var lovhjemmel til at aflive alle mink, og at det derfor var nødvendigt med en ny folketingsbeslutning.

Spørgsmålet om hjemmel til at aflive alle mink til hele landet blev ikke omtalt i sager til brug for drøftelser i de relevante rege- ringsudvalg i perioden efter den 1. oktober 2020 og frem til den 3. november 2020. Det betød, at da statsministeren den 4. november sagde, at alle danske mink skulle aflives, viste det sig efterfølgende, at der ikke var hjemmel i loven til at udstede den ordre.

Ifølge Miljø- og Fødevareministeriets egen redegørelse til Folketinget (Miljø- og Føde- vareministeriet, 2020a) påpeger Miljø- og Fødevareministeriet over for Justitsmini- steriet den 4. november inden presse- mødet, at der mangler en lovhjemmel. Det gentages senere samme aften. Det fremgik dog ikke af pressemødet, at der på embedsmandsniveau var drøftelser om hjemmelsgrundlaget for at aflive alle mink.

Den 5. november bliver Rigspolitiet, som skulle lede arbejdet med minkaflivnin- gerne, orienteret fra Justitsministeriet om, at der ikke er hjemmel til at aflive mink uden for smittezonerne, og at der arbejdes på et hastelovforslag, der vil skulle skabe denne hjemmel.

Den 6. november fremsender Fødevare- styrelsen et brev stilet til alle minkavlere i Danmark (boks 2).

Den 7. november bliver Statsministeriet varslet af Miljø- og Fødevareministeriet om et hastelovforslag om midlertidigt forbud mod mink, herunder med hjemmel til at slå mink ned i hele landet samt med hjemmel til ekspropriation.

Den 8. november udsendte Miljø- og Føde- vareministeriet følgende citat til pressen:

"Det er en alvorlig situation vi står i. Og regeringen har vurderet, at der i denne alvorlige situation skal handles hurtigt. Regeringen har derfor meldt ud, at alle mink i landet skal aflives af hensyn til fol- kesundheden. Regeringen har besluttet, at detastede, situationens alvor taget i betragtning. Derfor har man vurderet, at man ikke kunne afvente ny lovgivning, inden man meldte dette ud. . . Det er der nu dialog med ordførere og partier om, og derfor er et nyt lovforslag under udar- bejdelse." (Miljø- og Fødevareministeriet, 2020a og Jensen (2020)).

Heraf fremgår det, at regeringen tilsyne- ladende var klar over, at ny lovgivning var nødvendig, men at det ikke kunne afvente.

Samme dag kontakter fødevareministeren alle partiers relevante ordførere vedrørende hastebehandling af lovforslaget. Hastebe- handling af et lovforslag kan ske i særlige tilfælde, hvis Folketinget giver dispensa- tion, men det kræver opbakning fra tre fjerdedele af medlemmerne

Da der efterfølgende er usikkerhed om, hvorvidt der kan opnås tilslutning til at hastebehandle lovforslaget, vurderer Fødevarestyrelsen, at der bør sendes et revideret brev til alle minkavlere (boks 2). Brevet sendes den 10. november, og her understreges det, at for raske minkfarme, der befinder sig længere væk end 7,8 km fra en smittet besætning, var der tale om en opfordring til aflivning.

Set ud fra et formelt og juridisk synspunkt er det naturligvis meget uheldigt, at en så stor beslutning tages og gennemføres uden tilstrækkeligt lovgrundlag. Der er sandsynligvis tale om et eller to grund-

Boks 2 De to breve fra Fødevarestyrelsen til alle minkavlere vedrørende aflivning af mink (uddrag)

Første brev: Fra Fødevarestyrelsen til landets minkavlere, fredag d. 6. november

Kære minkavler|

Regeringen har meldt ud, at alle mink i landet skal aflives af hensyn til folkesundheden. Det er vigtigt, at aflivningen foregår hurtigst muligt.

Vi har stor forståelse for jeres situation, som er forfærdelig for erhvervet, både besætningsejere, medarbejdere, familier og følgeerhverv.

.....

Minkfarme uden for zonerne

Aflivningen af alle mink (også avlsdyr) skal være overstået den 16. november 2020. Du skal derfor begynde på aflivningen og pelsning af besætningen hurtigst muligt.

Andet brev: Fra Fødevarestyrelsen til minkavlerne, d. 10. november

Brev til alle minkavlere i Danmark II

Kære minkavler

Version 2, 10. november 2020

Situationen ændrer sig meget hurtigt lige nu, derfor har det været nødvendigt at præcisere og ændre i det brev vi sendte ud fredag den 6. november.

Fødevarestyrelsen beklager meget, at det i brevet ikke fremgik, at der for raske minkfarme, der befinder sig længere væk end 7,8 km fra en smittet besætning, var tale om en opfordring til aflivning hurtigst muligt af hensyn til folkesundheden.

Regeringen har meldt ud, at alle mink i landet skal aflives af hensyn til folkesundheden. Det er vigtigt, at aflivningen foregår hurtigst muligt. Regeringen er derfor i fuld gang med at etablere de nødvendige hjemler til at påbyde aflivning uden for zonerne, til at udbetale de besluttede tempo-bonusser samt yde erstatning og kompensation til de berørte minkavlere.

Kilder: Fødevarestyrelsen (2020b+c).

lovsbrud, netop Grundlovens paragraf 3 om magtens tredeling, men også om et brud på paragraf 73 om ejendomsrettens ukrænkelighed (Berlingske, 2020b).

Ud fra et praktisk synspunkt havde det næppe den store betydning: Der var et klart flertal i Folketinget bag beslutningen, og det var jo primært en administrativ procedurefejl. Loven blev vedtaget den 21. december, hvor alle partier i rød blok stemte for, mens alle partier i blå blok

stemte imod.

Ud fra et politisk synspunkt fik sagen en stor betydning: Fødevareministeren måtte trække sig, og der kom en række forespørgsler og spørgsmål om sagen.

Forsøgene på at bortforklare eller negligere fejlen gjorde det nok heller ikke mere acceptabelt. Regeringen – understøttet af dokumenter – forklarer, at de relevante regeringsudvalg ikke kendte til

den manglende lovhjemmel, men alligevel argumenteres der for, at der ikke var tid til at afvente ny lovgivning. I brevet til minkavlerne understreges det, at den ulovlige instruks var ment som en anbefaling.

Granskningskommissionen

Som en udløber af sagen om den manglende lovhjemmel besluttede Folketinget at nedsætte en såkaldt granskningskommission samt to advokatundersøgelser. Granskningskommissioner er en ny, hurtigere undersøgelsesform, der er forankret i Folketinget og ikke i regeringen og Justitsministeriet, som det er tilfældet ved undersøgelseskommisioner. Granskningskommissioner har ikke nogen dømmende myndighed, idet de kun kan undersøge og redegøre for et forløb.

Formålet med denne granskningskommission var at undersøge beslutningsprocesserne bag aflivningen af de danske mink, jf. boks 3.

Det er værd at bemærke, at kommissionen udelukkende skal fokusere på procedure-spørgsmål, og den skal ikke forholde sig materielt til sundhedsfaglige eller veterinær-sundhedsfaglige spørgsmål.

Efterfølgende har netop formanden for granskningsudvalget, Karsten Lauritzen, Venstre, ønsket endnu en ekspertudredning eller en anden faglig undersøgelse. Her drejer det sig om det sundhedsfaglige belæg for aflivningen af alle mink (Landbrugsavisen, 2021).

Genstart?

Loven om aflivning af og midlertidigt forbud mod hold af mink gælder til og med den 31. december 2021. Medmindre loven

bliver forlænget, eller anden lovgivning træder i stedet, vil der derfor ikke være noget til hinder for, at minkproduktionen i Danmark starter igen. Trods nedlukningen er der stadig en række grundlæggende konkurrencefordele i Danmark, herunder adgang til foderråvarer, rådgivningstjeneste, F&U, landmandskompetencer m.m.

En række forhold gør dog en genstart meget vanskelig eller i det mindste problematisk:

- Ingen avlsdyr. Fordi alle mink inkl. avlsdyr er aflivet, og fordi de danske avlsdyr havde kvalitetsmæssige fordele, vil det være vanskeligt at starte op igen. Opkøb af udenlandske avlsdyr er muligt, men det er en både usikker og tidskrævende proces.

- Ingen infrastruktur. De kritiske led i værdikæden såsom foderfabrikker og afsætningsled er forsvundet og vil være meget vanskelige at genstarte i fuld skala.

- Dvaleordningen, der blev vedtaget, var ikke tilstrækkeligt attraktiv i forhold til nedlukningsalternativet.

- Der vil fremover være politisk og sundhedsmæssig usikkerhed m.h.t. mink-erhvervets fremtid i Danmark.

Formanden for Danske Minkavlere har også meget tydeligt sagt, at en genstart er urealistisk:

"Det bliver et farvel til dansk minkavl. Det har jeg sagt fra dagen efter pressemødet i november. Med den udmelding, der kom, kan erhvervet ikke genstartes." (Maskinbladet, 2021).

Også andre har pointeret, at det er van-

Boks 3 Kommissorium for en granskningskommission om sagen om aflivning af mink (uddrag)

Granskningskommissionen skal undersøge og redegøre for relevante myndigheders og ministres, herunder statsministerens og Statsministeriets, handlinger og involvering i tilknytning til beslutningen i november 2020 om, at alle mink i Danmark skulle aflives straks som led i indsatsen til bekæmpelse af COVID-19.

Perioden frem til pressemødet den 4. november 2020

Granskningskommissionen skal undersøge og redegøre for beslutningsprocesserne i og imellem relevante myndigheder, samt undersøge og redegøre for spørgsmål om overholdelse af legalitetsprincippet.

Som led i dette skal granskningskommissionen foretage en selvstændig vurdering af, hvorvidt der på tidspunktet for regeringens offentlige tilkendegivelse af beslutningen om, at alle mink i Danmark skulle aflives straks, var hjemmel i allerede gældende ret til dette tiltag – herunder også, hvornår i forløbet og på hvilken måde ministre er blevet gjort bekendt med oplysninger, der kunne indikere, at der muligvis ikke var hjemmel til påtænkte eller besluttede tiltag.

Pressemødet den 4. november 2020 og perioden herefter

Granskningskommissionen skal undersøge og redegøre for beslutningsprocesserne i og imellem relevante myndigheder i perioden fra det den 4. november 2020 blev offentliggjort, at regeringen havde besluttet, at alle mink i Danmark skulle aflives straks, indtil lovforslaget blev vedtaget af Folketinget den 21. december 2020.

Denne del af undersøgelsen og redegørelsen skal omfatte selve pressemødet den 4. november 2020 om situationen, hvor det ønskes belyst, om de deltagende ministre gav rigtige og fyldestgørende oplysninger til offentligheden.

Ydermere skal granskningskommissionen for denne periode undersøge og redegøre for myndighedernes gennemførelse af beslutningen om aflivning af alle mink i Danmark.

Gennemgående i undersøgelsen

Der ønskes en belysning af statsministerens tilsynspligt over for regeringens øvrige ministre under forløbet. Granskningskommissionens undersøgelse og redegørelse skal endvidere omfatte de oplysninger, som regeringen har givet Folketinget igennem hele forløbet. Som led i undersøgelsen heraf skal granskningskommissionen inddrage den rådgivning, der blev ydet til ministre i forbindelse med kommunikation med Folketinget.

Granskningskommissionen skal ikke som led i sin undersøgelse forholde sig materielt til sundhedsfaglige eller veterinær-sundhedsfaglige spørgsmål om, hvorvidt trufne beslutninger var nødvendige eller hensigtsmæssige, eller hvorvidt trufne beslutninger blev bragt til udførelse på en sundhedsfagligt, veterinær-sundhedsfagligt eller miljømæssigt hensigtsmæssig måde.

skeligt at genstarte minkerhvervet, når værdikæden er brudt, som det er sket i dette tilfælde, jf. boks 4.

Rasmus Jarlov, Konservative, kritiserede Danske Minkfarmere for indsatsen for at sikre, at minkavlen kan genoptages efter forbuddet mod at holde mink ophører i 2022 (Berlingske, 2021b), og han støttede også Danske Minks initiativer for at genstarte minkproduktionen i Danmark.

Gruppen Danske Mink har kontakt til 50 tidligere minkavlere der ønsker at genoplive erhvervet efter 1. januar 2022. Avlerne afventer dog klarhed over kompensation og erstatning for tabet af minkene (Maskinbladet, 2021).

En epoke er slut

Med beslutningen den 4. november om aflivning af alle danske mink var en epoke slut. Forløbet har ikke været kønt – det kan vist alle parter være enige om. Det har dog også været et forløb, hvor man ikke kunne trække på erfaringer fra tidligere og tilsvarende situationer, så beslutningsgrundlaget ville under alle omstændigheder være begrænset.

Forbud mod minkavl i Danmark var et scenarie, som de fleste forskere og analytikere nok havde med i deres overvejelser, når de skulle vurdere fremtiden for den danske minksektor. En fuld nedlukning og aflivning af alle mink med meget kort varsel var dog ikke en mulighed, der findes beskrevet i kendte fremskrivninger af den danske pelssektor, jf. for eksempel Hansen (2016, 2017, 2020c+d) samt Bramsen og Hansen (2021).

Statsministeren understregede også på de

første pressemøder i marts 2020, at der ville ske fejl:

"Jeg har også ved tidligere lejligheder spurgt mig selv og andre, om vi tror, vi kommer til at begå fejl. Svaret er ja. Kommer jeg til at begå fejl? Svaret er givet også ja. Men den største fejl, vi kan begå, det er at tøve, og det byder vi ikke danskerne. Derfor vil vi nu også indføre nye tiltag." (Statsministeriet, 2020b).

Måske var det godt ikke at tøve og i stedet kræve resolut handling. Dermed reddede man måske folkesundheden og dermed menneskeliv. Det kunne betragtes som rettidig omhu.

Nogle minkavlere vil nok mene, at det var en fejl ikke at tøve. At man kunne have fundet bedre, billigere og mere effektive indgreb ved at tøve lidt og ved at skabe et lidt bedre og mere fælles beslutningsgrundlag. Det skal også ses på baggrund af, at det er nemt og hurtigt at nedlægge minkerhvervet, mens det er meget vanskeligt – grænsende til det umulige – at genopbygge erhvervet igen.

Erhvervsfremmestyrelsen (2001) udpegede for nogle år siden den danske pelsklynge til at være én ud af 11 succesfulde nationale klynger. Pelsklyngen blev skabt gennem næsten 90 års udvikling og baseret på både menneskelige og naturgivne kompetencer. Man kan ikke forvente, at man kan skabe en ny succesfuld klynge på resterne af pelsklyngen.

En de facto nedlukning af den danske minksektor er irreversibel – den kan ikke genstartes igen. Her var den danske minksektor speciel. En unik værdikæde, unikke avlsdyr og unikke kompetencer, som ikke

Kommentar ved Torben Nielsen, adm. direktør for København Fur, 1993-2016

I 24 år havde jeg den store glæde at være administrerende direktør for København Fur og Dansk Pelsdyravlerforening. Det var en fantastisk branche, flere gange udråbt af Københavns Universitet som Danmarks mest konkurrencedygtige erhverv.

Pelsdyravlernes indiskutable succes skyldes ikke kun den enkelte avlers dygtighed og engagement. Det skyldes i høj grad, at erhvervet var rodfast i andelsbevægelsen, og avlerne derfor betragtede hinanden som kolleger og ikke som konkurrenter. Erhvervet havde en enestående vidensdeling og udførte en lang, lang række opgaver i fællesskab, som f.eks. forskning, sygdomsbekæmpelse, avlsprogrammer, salg, markedsføring osv.

Men der har også i de sidste 170 år været en dansk tradition, som man kunne kalde det samarbejdende folkestyre. Vi havde et meget tæt og tillidsfuldt samarbejde med den offentlige sektor i bestræbelserne på at sikre gode rammevilkår for erhvervet, naturligvis under hensyntagen til de samfundsmæssige interesser, der i øvrigt skulle tilgodeses.

Samarbejdet omfattede uddannelsesinstitutioner, universiteter, offentlige institutioner som Fødevarestyrelsen, udenrigstjeneste mv. (Mogens Jensen og Pia Olsen Dyhr var f.eks. fremragende handelsministre for erhvervet). Vi havde tilsvarende et meget godt samarbejde med fagbevægelsen, og erhvervets mange tusinde medarbejdere hørte da også til de bedst betalte i landet.

Dette samarbejde mellem erhvervet, det offentlige, politikerne og fagbevægelsen er den egentlige årsag til erhvervets enestående succes. Den nuværende regering har valgt at vende ryggen til dette samarbejde, har så at sige hældt den danske model ned af brættet. Det startede i juli, da de første danske farme blev inficeret med COVID-19, og kulminerede, da regeringen beordrede samtlige danske mink aflivet. Efter mere end 80 års virke i Danmark blev et enestående erhverv slået ihjel på et meget løst fagligt og juridisk grundlag og uden nogen som helst dialog med erhvervet og øvrige interessenter.

En dansk erhvervssucces er dræbt med et pennestrøg. Ulykken begyndte, da Folketinget gav regeringen nærmest diktatorisk magt som følge af pandemiloven i foråret. Regeringens håndtering af minkbranchen er et skræmmende eksempel på, hvor galt det kan gå, når man sætter folkestyret ud af funktion, når det samarbejdende folkestyre vendes ryggen af en magtfokuseret regering.

Tusindvis af avlere må se deres livsværk, deres erhverv og deres identitet dræbt med et pennestrøg. De menneskelige omkostninger er enorme. Det er en ufattelig tragedie. Danskerne mister arbejdspladser og valutaindtjening.

Regeringen har gjort os fattigere, og alt for mange har mistet tilliden til det politiske system. Lad os håbe og tro på, at Folketinget aldrig igen tillader, at en regering igen kan vende folkestyret ryggen og dermed få mulighed for at træffe katastrofale, enerådende beslutninger. Så har katastrofen da fået en varigt positiv virkning, omend på et meget sørgeligt grundlag.

PS. Det er med grædende hjerte, jeg skriver i datid. Branchen står ikke til at redde, den eksisterer ikke længere.

kan nedlukkes og genopstå igen.

Erfaringer?

Man kan altid håbe, at en tilsvarende pandemi ikke opstår igen, og at det vil være overflødigt at udvikle forebyggende tiltag baseret på denne minksag.

Realistisk set må det forventes, at pandemier opstår igen. Spørgsmålene er derfor hvornår, hvor, i hvilket omfang, hvilken type og med hvilke konsekvenser? Det er nemme spørgsmål, der kan besvares retrospektivt, men som er svære at besvare fremadrettet og på et ofte usikkert grundlag.

Der vil også næste gang være en balance mellem på den ene side at agere hurtigt og effektivt og på den anden side at have konsensus om et fælles og begrundet besluthingsgrundlag. Balancen kan først skabes, når pandemiens omfang er kendt, og så kan det være for sent.

Erfaringerne siger også, at omkostningerne både ved nedlukning og ved fortsat drift er vanskelige at opgøre. Selv politikere, der vedtog nedlukningen, var overraskede over erstatningernes størrelse. Det antyder, at der ikke var den nødvendige klarhed over cost-benefit, da nedlukningen blev besluttet. Her er erfaringen, at de væsentligste fordele og ulemper bør identificeres og kvantificeres på en transparent måde, inden der træffes store beslutninger, der ikke kan omgøres.

Kilder

AgriWatch (2021): Utilstrækkelig dvaleordning får DF og Konservative til at forlade mink-forhandlinger. 25. januar 2021

Berlingske (2020b): Juraprofessorer: Grundloven blev brudt i minksag. Og de peger ikke kun på én regel. 28. november 2020.

<https://www.berlingske.dk/samfund/juraprofessorer-grundloven-blev-brudt-i-minksag-og-de-peg-ikke-kun-paa>

Berlingske (2021a): Organisationer havde helst set dødsstødet til minkerhvervet

<https://www.berlingske.dk/politik/organisationer-havde-helst-set-doedsstoedet-til-minkerhvervet>

Berlingske (2021b): Konservativ profil indleder frontalangreb på minkboss: »Han varetager ikke branchens interesser. I: Berlingske Business, 26. januar 2021

Berlingske (2020a): Minkmutation, der har ført til masseaflivninger og stor nedlukning, er med stor sandsynlighed allerede uddød: »Jeg vil vurdere, at den sagens kan være forsvundet«. 6. november 2020.

<https://www.berlingske.dk/danmark/minkmutation-der-har-foert-til-masseaflivninger-og-stor-nedlukning-er-med>

Bramsen, Jens-Martin Roikjer & Hansen, Henning Otte (2021): Fremskrivning af minkbestanden: Opdatering april 2020. 5 s. (IFRO Udredning; Nr. 2020/11).

Dansk Veterinær Konsortium (2020a):

Besvarelse vedr. virkemidler til at forbygge og reducere COVID-19-smitte-spredning imellem mennesker og mink. 18. september

<https://covid19.ssi.dk/-/media/arkiv/dk/aktuelt/sygdomsudbrud/covid19/besvarelse-virkemidler-til-at-forebygge-smitte-mink-menneske.pdf?la=da>

Dansk Veterinær Konsortium (2020a):

Besvarelse vedr. vurdering af effekt af strategi og virkemidler ved COVID-19 i minker og mink. 29. september 2020
https://dkvet.dk/raadgivning/raadgivningssvar/covid-19-i-mink/Vurdering_af_effekt_af_strategi_og_virkemidler_ved_COVID-19_i_mink_29-09-2020.pdf

Dansk Veterinær Konsortium (2020b):

Besvarelse vedr. vurdering af det sundhedsmæssigt forsvarlige i at bevare avlsmateriale fra mink. 10. november 2020
<https://www.ft.dk/samling/20201/lovforslag/L77/spm/121/svar/1726725/2302967/index.htm>

DR (2020): 34 minkfarme er ramt af corona: Støttepartier vil forbyde minkavl i Danmark. 30. september 2020.
<https://www.dr.dk/nyheder/regionale/nordjylland/34-minkfarme-er-ramt-af-corona-stoettepartier-vil-forbyde-minkavl-i>

Erhvervsfremmestyrelsen (2001):

Kompetenceklynger i dansk erhvervsliv – en ny brik i erhvervspolitikken

Erhvervsministeriet og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri (2021):

Bred aftale sikrer fuldstændig erstatning til minkavlere og følgeerhverv
<https://fm.dk/nyheder/nyhedsarkiv/2021/>

januar/bred-aftale-sikrer-fuldstaendig-erstatning-til-minkavlere-og-foelgeerhverv/

Folketinget (2020): Forslag til Lov om aflivning af og midlertidigt forbud mod hold af mink

https://www.ft.dk/ripdf/samling/20201/lovforslag/l77/20201_l77_som_fremsat.pdf

Folketinget (2021): Kommissorium for en granskningskommission om sagen om aflivning af mink

<https://www.ft.dk/samling/20201/almdel/UFO/bilag/124/2380301.pdf>

Frederiksen, Mette (2020): Hasteforespørgsel i Folketinget. Onsdag den 25. november 2020

Fødevarestyrelsen (2020a): COVID-19 i mink i Danmark – Beslutningsgrundlag. Udarbejdet af Fødevarestyrelsen, Sundhedsstyrelsen, Styrelsen for Patientsikkerhed og Statens Serum Institut 2. juli 2020

Fødevarestyrelsen (2020b): Notat. Citeret i Berlingske den 18. november 2020

Fødevarestyrelsen (2020b): Information til alle minkavlere i Danmark

Fødevarestyrelsen (2020c): Brev til alle minkavlere i Danmark II

<https://www.foedevarestyrelsen.dk/SiteCollectionDocuments/Dyresundhed/Mink%20og%20coronavirus/Udsendt%20brev%20til%20minkavlere%20II%20101120.pdf>

Fødevarestyrelsen (2021): Smittede

minkfarme uge for uge
<https://www.foedevarestyrelsen.dk/Dyr/Dyr-og-Covid-19/Mink-og-COVID-19/Sider/Smittede-minkfarme-uge-for-uge.aspx>

Hansen, Henning Otte (2016): Den danske pelssektor - Struktur, konkurrenceevne og internationale placering. Handelshøjskolens Forlag. 378 p.

Hansen, Henning Otte (2017): Dansk pelsdyravl i fortid, nutid og fremtid. I: Samfundsøkonomen Nr. 4 december 2017 pp. 31-36.

Hansen, Henning Otte (2020c): Dansk minkproduktion: Endelig afvikling eller muligt come back? I: Grovare-nyt. 26, 45, s. 5-6 2 s.

Hansen, Henning Otte (2020a): Aflivning af mink giver milliardstor mavepuster til dansk økonomi: »Det efterlader et alvorligt hul. I: Berlingske 5. november 2020

Hansen, Henning Otte (2020b): Forudsigeligt milliardforslag »passer på statskassen«: Partier bakker op om model, der kan blive endnu dyrere. I: Berlingske 10. november 2020

Hansen, Henning Otte (2020d): Prisboble i pelsbranchen: nu er bunden formodentlig nået. I: Grovare-nyt. 26, 15-16, s. 6-7 2 s.

Hansen, Henning Otte (2021): Folkesundhedskortet får politikerne til at lukke øjnene. I: Kristeligt Dagblad. 28. januar 2021

Jensen, Mogens (2020): Minister: Det

kunne ikke vente
<https://www.altinget.dk/artikel/regeringen-mangler-lovhjemmel-for-at-kunne-aflive-alle-mink>

Landbrugsavisen (2021): Venstre vil have faglig udredning af grundlag for aflivning af mink
<https://landbrugsavisen.dk/venstre-vil-have-faglig-udredning-af-grundlag-aflivning-af-mink>

Maskinbladet (2021): 50 minkavlere er klar til at starte erhvervet op igen i 2022. 30. april 2021. Side 7.

Miljø- og Fødevareministeriet (2020b): Besvarelse af spørgsmål nr. 73 (MOF alm. del) stillet 11. oktober 2020.
<https://www.ft.dk/samling/20201/almdel/mof/spm/73/svar/1705123/2268903.pdf>

Miljø- og Fødevareministeriet (2020a): Redegørelse for forløbet vedrørende manglende hjemmel til at udvide den hidtidige indsats med aflivning af mink til hele landet
<https://www.ft.dk/samling/20201/almdel/MOF/bilag/130/2284038.pdf>

Mølbak, Kaare (2020a): Regeringen kritiseres for at aflive avlsmink uden at afsøge alternativer. I: Jyllands-Posten 24. november 2020. Sektion 1 Side 6.

Mølbak, Kaare (2020b): Vi anbefalede ikke at slå alle mink ihjel, siger Kåre Mølbak. I: DR, 16. december 2020
<https://nyheder.tv2.dk/samfund/2020-12-16-vi-anbefalede-ikke-at-slaa-alle-mink-ihjel-siger-kaare-moelbak>

Nørrung, Birgitte (2020): Regeringen

kritiseres for at aflive avlsmink uden at afsøge alternativer. Institutleder på Københavns Universitet I: AgriWatch, 23. november 2020

Pedersen, Tage (2021): Danske Minkavlere: "Vi vil ikke anbefale nogen at bruge dvaleordningen". Formand for Danske Minkavlere/Dansk Pelsdyravlerforening. I: Altinget, 27. januar 2021

Prehn, Rasmus (2020): Minkavlerne blev lovet kompensation straks: De har stadig ikke fået en krone. I: Jyllands-Posten 31. december

SSI (2020a): Risikovurdering. 3. november <https://files.ssi.dk/Risikovurdering-human-sundhed-ved-fortsat-minkavl-03112020>

SSI (2020b): SSI's svar til høring over L 77 vedr. aflivning af og midlertidigt forbud mod hold af mink
<https://www.ft.dk/samling/20201/lovfor-slag/L77/bilag/11/2290956/index.htm>

Statsministeriet (2020a): Pressemøde den 4. november 2020
<https://www.stm.dk/presse/pressemo-edearkiv/pressemoede-den-4-november-2020/>

Statsministeriet (2020b): Pressemøde den 17. marts 2020
<https://www.stm.dk/presse/pressemoede-arkiv/pressemoede-den-17-marts-2020/>

Sundhedsstyrelsen (2020): Status på initiativer i relation til håndtering af ny corona-virus på minkfarme. Notat. 24. september 2020

